Jean-Claude Redonnet

Australia

Microsinteze

61

GRUPUL EDITORIAL
CORINT

Redactor:
Lia Decei

Tehnoredactare computerizată:
Mihaela Dumitru

Coperta:
Walter Riess

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
REDONNET, JEAN-CLAUDE
Australia / Jean-Claude Redonnet; trad. şi pref.: Daniela Zaharia. - Bucureşti: Corint, 2003
ISBN 973-653-501-0

I. Zaharia, Daniela (trad. şi pref.)

94(410)

JEAN-CLAUDE REDONNET

AUSTRALIA

Traducere şi prefaţă: Daniela Zaharia

GRUPUL EDITORIAL
CORINT
Bucureşti, 2003

PREFAŢĂ

Fidelă obiectivului de a prezenta publicului o serie utilă de minisinteze de calitate, Editura Corint propune de această dată o incursiune în istoria, dar şi în prezentul unuia dintre cele mai puţin cunoscute continente pentru cititorii români: Australia. Autorul lucrării, Jean-Claude Redonnet, ne oferă, în bună tradiţie a demersului „pozitiv”, o imagine empirică şi detaliată a acestei lumi îndepărtate, cu multe detalii şi informaţii utile, al căror prim efect este sporirea curiozităţii şi a dorinţei de a putea afla mai mult. Descoperim repede în text relaţia pe care autorul o stabileşte între societatea australiană şi mediul natural în care s-a format aceasta. Un pământ pierdut, dar mereu bănuit şi imaginat, a cărui realitate reuşeşte să umbrească, în anumite privinţe, chiar şi debordanta imaginaţie a europenilor. Ce altceva am putea spune despre un continent în care speciile autohtone de mamifere nu au evoluat dincolo de clasa marsupialelor, în care încă se mai pot vedea animale parcă desprinse din poveşti, precum ornitorincul, sau în care nici o jumătate de milion de oameni deţineau acum două secole un tezaur de cel puţin 300 de limbi diferite? Privind Australia prin ochii lui Jean-Claude Redonnet, ca domeniu al paradoxului şi al exotismului, începem, la rândul nostru, să ne apropiem de înţelesul pe care aborigenii îl dau „Visului”, concept care, vom vedea, se potriveşte poate cel mai bine continentului sudic.

Dacă ni s-ar cere să spunem repede şi fără să stăm prea mult pe gânduri ce ştim despre Australia, cei mai mulţi dintre

noi nu ar putea face mai mult decât să o localizeze în emisfera sudică sau să îşi amintească de cele două Jocuri Olimpice pe care le-a găzduit sau, mai nou, de câteva vedete de cinema originare de aici. Pentru europeanul cufundat în frământata istorie a bătrânului continent, Australia pare prea departe pentru a putea fi cunoscută. Şi totuşi, tocmai atunci când Europa era mai tulburată, Australia a ştiut să fie aproape în chipul cel mai real. Să ne amintim numai de Gallipoli, unde trupele venite de pe cealaltă a faţă a globului au dat naştere uneia dintre legendele Marelui Război!

Geografia şi istoria aproape se confundă în Australia. O simplă privire aruncată hărţii continentului este suficientă pentru a înţelege psihologia creatorilor acestei ţări. Denumirile mărturisesc oscilaţia între două sentimente: nostalgia Europei şi dorinţa de a regăsi lumea veche, pe care o intuim în denumiri precum Noul Wales, Victoria sau Alpi, dar şi îndrăzneala exploratorilor, a deschizătorilor de drumuri, după care sunt numite atâtea regiuni australiene: Munţii Macdonnell, Deşertul Gibson, Tasmania, râul Flinders, Marea Perth etc. Ceea ce a învins este opţiunea pentru viitor. Australienii au avut inspiraţia şi curajul de a alege să creeze o societate originală, adaptată nu numai spaţiului, dar şi dorinţelor celor care colonizează în epoca modernă aceste vaste pământuri. Administraţia, statul, democraţia, deşi inspirate din cele britanice, nu sunt copii fidele ale nici unui sistem european. Naşterea şi funcţionarea lor sunt în sine un miracol, pe acest continent a cărui destinaţie era aceea de a deveni un gigantic penitenciar. Spiritul modern a fost mai puternic însă decât proiectele guvernelor, iar vitalitatea noii societăţi provine tocmai din faptul că obiectivele sale au fost întotdeauna şi în toate privinţele hrănite de mentalităţi moderne.

Daniela Zaharia

INTRODUCERE

Percepţia noastră asupra Australiei pare să fi ezitat întotdeauna între mit şi realitate, atunci când nu oscila între lipsa de interes pentru această ţară şi pentru locuitorii ei şi o absenţă cronică de informaţii cu privire la acest subiect. Chiar şi astăzi, viaţa pe tărâmul luminos de la antipozi nu determină marile titluri ale presei mondiale, chiar dacă distanţele au fost simţitor reduse datorită avionului şi satelitului, iar Australia pare să îşi fi găsit locul pe mapamond, în presă şi în agenţiile de voiaj. Este adevărat însă că niciodată nu este prea târziu să descoperi cu o anume plăcere locuri care au rămas izolate de restul lumii datorită geografiei şi istoriei.

Preocupări ecologice, vise de evadare ne apropie cu siguranţă de această entitate fizică şi umană pe care o înţelegem mai bine în mediul său natural, căreia îi conferim chipuri şi nume, chiar dacă, în funcţie de gustul epocii sau de trecerea timpului, anumiţi eroi, deveniţi familiari, s-au întors în anonimat.

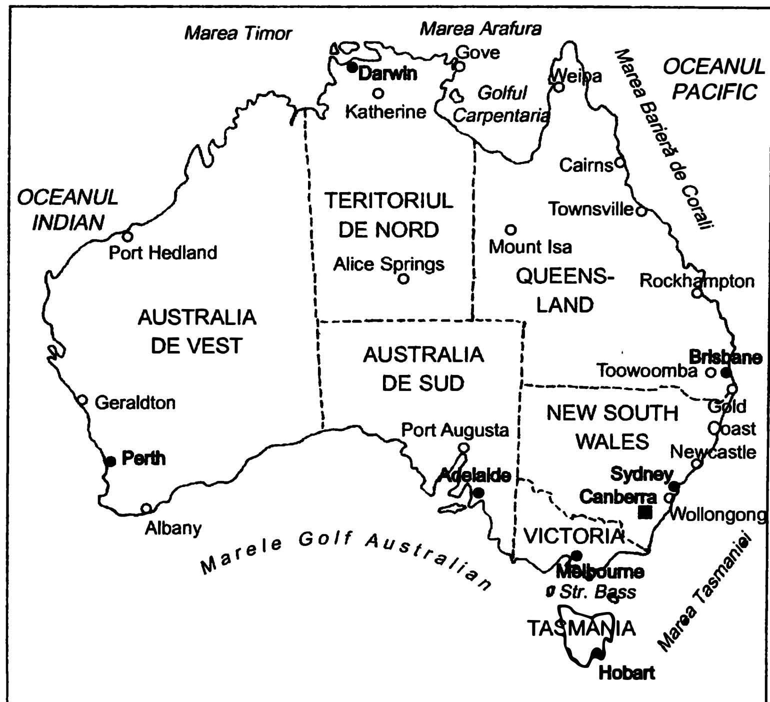
Totuşi, Evonne Goolagong-Cawley a fost prima campioană aborigenă care a frecventat terenurile de tenis din lumea întreagă. Cine ar putea uita prezenţa lui Dame Joan Sutherland între marile voci lirice ale acestui secol, sau Premiul Nobel al scriitorului Patrick White, decernat pentru o întreagă operă literară de importanţă majoră. Cine nu a apreciat farmecul de *Top model* al Ellei MacPherson şi capacitatea de seducţie a lui Paul Hogan în rolul personajului de cinema Mick (Crocodile) Dundee?

Încă mai vie este dorinţa de a înţelege prin ce mecanisme s-a transformat această ţară, din ceea ce credeam a fi, o naţiune albă de fermieri şi de defrişori puţin rudimentari, de lucrători ai spaţiilor largi şi de generoşi furnizori de resurse miniere, într-o societate multiculturală bogată prin creatorii şi prin oamenii săi de afaceri, puternică prin tehnicienii şi prin sportivii săi. Fenomenul a atras simpatia şi a transformat, în ochii noştri de europeni, americani sau asiatici, un continent vid şi lipsit de virtuţi într-un pământ primitor, un pământ al viitorului.

Nu este deci surprinzător faptul că şi Australiei i-a fost dificil să se cunoască şi să îşi creeze o identitate proprie. În ce condiţii şi prin ce alchimie a devenit o naţiune un teritoriu care nu era decât o colonie, iar nişte oameni care nu erau decât imigranţi au devenit o societate? Cum poţi fi australian?

De asemenea, cum poţi deveni australian? Cum se poate obţine acces la valorile unei societăţi aflată în căutarea ei înseşi?

Istoria modernă a Australiei este, mai mult decât orice, istoria căutării unei identităţi într-o mare de clişee sau de imagini contradictorii, care fac să alterneze neliniştea şi izolarea, tandreţea şi asprimea, abundenţa şi austeritatea. Australia este foarte conştientă de „tirania" pe care distanţa a exercitat-o asupra sa, mai întâi în raport cu Marea Britanie, apoi cu celelalte naţiuni dezvoltate, numită de ea *tirania distanţei*, pentru a nu face caz de modestia sa, numită aici *feeling of insignificance,* „sentimentul insignifianţei". Marcată însă de o mândrie cu greu disimulată, aceea de a deţine valorile unei tinereţi efervescente, ea poartă cu uşurinţă şi greutatea unei moşteniri coloniale albă şi anglo-saxonă.

Australia: câteva repere

Acesteia din urmă, i-a preferat promisiunile unei societăţi multietnice, bine instalată între un trecut aborigen prea bogat şi prea distant şi un viitor asiatic incert şi întrucâtva angoasant. Nu suficient dezvăluit în propriii ochi, şi nici în cei ai unei lumi a cărei curiozitate a fost stârnită deja, potenţialul gigant se simte fragil. Deopotrivă reconstituită şi inventată, societatea australiană îşi recunoaşte slăbiciunile şi fracţiunile, tot aşa cum ştie, în acelaşi timp, să îşi celebreze posibilităţile oferite de „Ţara şansei" (*Lucky Country)*, după formula lui Donald Horne, şi să aprecieze calitatea extrem de cizelată a vieţii sale cotidiene.

Astfel pare să se contureze destinul şi vocaţia Australiei şi a australienilor. Acest pământ promis descoperirii nu va înceta poate niciodată să se lase descifrat, să deschidă celui care se apleacă asupra lui spectacolul diversităţii sale disimulată cu grijă sub impresia de falsă uniformitate a formelor şi caracterelor sale, în care aspectul aparent frust al creuzetului său de populaţie se combină foarte bine cu aspiraţia sa spre modernitate şi spre comunicare. Poate că niciodată un popor atât de puţin cunoscut şi atât de conştient de izolarea sa nu a ieşit atât de mult în afara frontierelor sale, nu a dorit atât de mult să facă parte din vastitatea lumii şi, de ce nu, să joace, la rândul său, un rol pe măsură.

Capitolul I

CONTINENTUL ŞI OAMENII

I. Descoperirea

Antichitatea mediteraneană îşi imagina existenţa unui continent sudic fără să deţină mijloacele tehnice pentru a-l atinge şi pentru a-şi verifica ipotezele şi credinţele. Fenicienii erau convinşi de aspectul sferic al Pământului. Pornind de la această îndrăzneaţă percepţie, în secolul al II-lea al erei noastre geograful Claudius Ptolemeu din Alexandria descria masa terestră necunoscută de la antipozi ca pe o contragreutate naturală la partea care era cunoscută din suprafaţa planetei[1]. Foarte avansată pentru epoca sa, această teorie îi va inspira periodic, în cursul celor şaisprezece secole care au urmat, pe toţi cei care vor visa la aceste ţărmuri îndepărtate, pe care, în cele din urmă, vor sfârşi prin a le atinge. În imaginarul legat de originile descoperirii, această ipoteză se apropie mai mult de realitate decât elucubraţiile chinezilor, care descriau oceanul coborând în pantă continuă către marele abis estic.

Terra Australis avea capacitatea de a exista în imaginaţie, chiar dacă părea să fie deopotrivă aflată la sud de Africa şi de Asia şi totuşi separată de primele două continente cunoscute europenilor, aşa cum va concluziona veneţianul Marco Polo în secolul al XIII-lea.

[1] Vezi R. Ward, *Finding Australia* (Iberians).

În occident mulţi continuau să creadă că erau puţine şanse ca un pământ ce nu era menţionat în Vechiul Testament să existe cu adevărat şi să fie locuit de suflete. Inaccesibil şi nelocuit, tărâmul sudic începe să capete consistenţă începând din secolul al XII-lea. Pentru câteva spirite imaginative, nu părea să fie imposibilă descoperirea acestei *Terra Australis Incognita* pe calea maritimă estică a Asiei. Trebuia totuşi depăşită frontiera invizibilă care separă civilizaţia de barbarie, lumea cunoscută de necunoscutul aflat, se credea, undeva la est de I. Timor.

1. „Terra Incognita". Vizionarii şi savanţii antichităţii şi-au găsit primii emuli printre navigatorii portughezi, deja foarte experimentaţi în privinţa descoperirilor maritime la începutul epocii moderne. Hărţi geografice mai detaliate, construcţii navale şi instrumente de navigaţie mai evoluate vor permite precursorilor să precizeze prezenţa unui pământ pe care Marco Polo îl situa la sud sau sud-est de Java. Nu sunt însă singurii care se lansează pe această cale[2]. Negustorii arabi, aflaţi în căutare de aur şi de mirodenii, probabil că l-au precedat; la fel ca şi aventurierii chinezi care făceau sacrificii către Canopus, o constelaţie sudică, simbol al logevităţii. În cursul uneia dintre cele şapte călătorii ale sale de la începutul secolului al XV-lea, eunucul imperial Cheng Ho s-ar putea să fi stabilit un contact cu locuitorii acestor vaste spaţii pline de promisiuni şi, de ce nu, de noi bogăţii. În ceea ce-i priveşte, portughezii ştiau, din lungile lor peripluri de-a lungul coastelor Africii, că traversarea zonelor toride nu este imposibilă. O dată învins Ecuatorul, porţile mărilor sudului s-au deschis. La sfârşitul secolului al XV-lea lumea occidentală înţelege că

[2] Vezi C.M. Clark, *A History of Australia* (The Earliest Times to Catholic Christendom).

Cristofor Columb nu a descoperit sud-estul asiatic dincolo de ocean.

Interesul arătat de navigatori pentru un traseu nordic decurge dintr-o atracţie pentru Indii, aşa cum arată Vasco da Gama în 1498. Căutarea unui drum prin vest şi prin sud debutează în 1519 cu voiajul în jurul lumii al lui Magellan, navigator portughez aflat în serviciul regelui Spaniei. Din fericire pentru Portugalia, care spera să ia în stăpânire o mitică insulă de aur numită *Ouro*, Spania credea mai mult în comorile regelui Solomon, pe care Alvaro de Mendana considera că le-a descoperit în 1568 în arhipelagul pe care i l-a dedicat[3], decât în existenţa unui mare continent încă ascuns.

Tratatul încheiat la Tordesillas (1494) între Spania şi Portugalia, prin care lumea era împărţită în raport cu Marele Meridian, apoi tratatul de la Zaragoza (1529) le lăsau portughezilor dreptul de a lua în posesie teritoriile plasate chiar pe longitudinea pe care urma să fie descoperit acest continent. Este probabil ca încă din 1525 ei să fi ajuns în ceea ce va deveni Noua Guinee şi pe insulele Bathurst şi Melville. Explorările lor au fost mult timp ţinute în cel mai mare secret, păstrat cu grijă prin legea tăcerii impusă de Casa de India din Lisabona[4]. În 1606, expediţia condusă de căpitanul portughez Pedro Fernandez de Quiros, care se afla în serviciul suveranului spaniol, s-a apropiat de ţel acostând în Noile Hebride, numite într-o manieră optimistă Australia del Espiritu Santo. În anul următor, secundul său, Torres, care înaintează către vest de-a lungul coastei sudice a Noii Guinee, trece la mică distanţă de viitorul Cap York, navigând prin

[3] Insulele Solomon, aflate la est de Noua Guinee, la nord-est de Marea Coralilor, care desparte arhipelagul de Australia (n.tr.).

[4] Vezi R. Ward, *Finding Australia* (Iberians).

strâmtoarea care în istorie îi va păstra numele. Cercetările contemporane sugerează că el ar fi putut să îl preceadă, cu câteva săptămâni, pe căpitanul olandez Jansz de pe vasul *Duyfken*, aflat în avangarda primilor descoperitori europeni ai continentului australian.

Într-adevăr, începând din secolul al XVII-lea, monopolul descoperirilor din această parte a lumii va trece din mâinile europenilor sudici în cele ale nordicilor: olandezi, englezi şi francezi. Atunci când, în 1580, Filip al II-lea reuneşte coroanele Spaniei şi Portugaliei, el începe războiul contra provinciilor sale din Flandra, iar cele şapte Provincii Unite olandeze au profitat pentru a-şi acorda o independenţă de facto, cu mult înainte ca aceasta să le fie recunoscută oficial în 1648 prin tratatul de la Munster[5]. La rândul său, prin Sir Francis Drake puterea engleză pătrunde în Pacific încă din 1577. Căpitanul francez Gonneville, plecat din Honfleur[6] în 1506, a trecut de Capul Bunei Speranţe şi a crezut că a atins continentul sudic. În cursul secolului al XVI-lea, cartografii din Şcoala de la Dieppe văd în Java cea Mare a portughezilor, despre care au captat câteva informaţii şi câteva secrete, viitoarea Australie[7].

Datorită olandezilor, într-o perioadă de numai patruzeci de ani, de la Willem Jansz (1606 şi 1618), ajuns în nord, la Abel Tasman, care în 1642 ajunge în sud, acest pământ al Australiei prinde formă şi viaţă. Nu numai că sunt desenate pe hărţile descoperitorilor lungile contururi ale ţărmurilor, dar apar fugitiv în relatările lor populaţii indigene al căror comerţ pare puţin important. La drept vorbind,

---

[5] Vezi R. Ward, *Finding Australia* (Dutchmen).

[6] Port din nord-vestul Franţei (n.tr.).

[7] Vezi J.A. Williamson, *The Cambridge History of the British Empire*, vol. 7 (The Exploration of the Pacific).

olandezii nu văd ce interes ar putea avea în aceste noi teritorii care, de altfel, nu par să ascundă mai mult aur decât Asia. Căpitanii Companiei Indiilor Orientale din Amsterdam pleacă de aici cu imagini şi cuvinte care nu conţin nici o promisiune de profit material şi nici nu sugerează un avantaj strategic. Totuşi ei se succed în diverse puncte ale ţărmului australian, Dirk Hartog (1616) şi Frederick de Houtman (1619) în vest, Jan Carstensz (1623) în Peninsula Capului York, Geritt de Witt (1628) în regiunea actualului Port Hedland. În 1627 Pieter Nuyts a trecut de Capul Leeuwin şi a urmat navigat de-a lungul coastei Marelui Golf Australian. Începând din 1636, un nou impuls este dat de descoperirea a ceea ce de acum înainte se va numi Noua Olandă[8], conform deciziei guvernatorului general Van Diemen din Batavia[9], capitala Indiilor Orientale. Sub ordinele sale, Abel de Tasman trece în 1642 de „Ţara lui Nuyts" pentru a ajunge în insula pe care o va dedica şefului său, înainte ca aceasta să ajungă să poarte numele Tasmania. El dovedeşte că aceasta nu este legată de restul Noii Olande şi că există o continuitate terestră între viitorul stat New South Wales şi Peninsula Capului York.

2. Antipozii. În secolul al XVIII-lea rivalitatea franco-engleză se afla la cotele sale maxime. Dorinţa de expansiune teritorială şi puterea colonială pe care visau să o deţină fiecare dintre protagonişti i-au conferit Australiei o valoare geostrategică, pentru că nici o naţiune europeană nu revendicase drepturi asupra acestor vaste teritorii. La sfârşitul secolului, englezul William Dampier, adesea considerat de către istorici un pirat şi un aventurier, este unul

[8] Numele dat iniţial Australiei (n.tr.).

[9] Actuala Djakarta, în Java (n.tr.).

dintre primii căpitani care şi-au povestit călătoriile în Noua Olandă (în 1688 şi 1689) şi contactele cu nativii într-o manieră etnografică. El confirmă observaţiile mai degrabă negative ale navigatorilor olandezi care l-au precedat. Găseşte populaţii indigene fruste şi incapabile să realizeze schimburi consistente. Se asigură de absenţa mirodeniilor şi a metalelor preţioase, dar însemnările sale contribuie la menţinerea unui interes general pentru aceste pământuri îndepărtate. Cu aproape un secol înainte de stabilirea primei aşezări engleze, el a făcut să fie presimţită importanţa virtuală a acestei regiuni de dimensiunea unui continent. A consemnat numărul şi calitatea locurilor de ancorare destinate navelor aflate în drum spre Extremul Orient, a savurat, în maniera unui adevărat naturalist, caracterul bizar al florei şi al faunei; nu a reuşit totuşi să desluşească caracterul complex şi bogat al unei culturi aborigene mascată de o prea mare simplitate.

De-a lungul anilor şi al descoperirilor, pământul sudic a căpătat identitate în ochii europenilor. Francezii au găsit în *Istoria călătoriilor maritime spre teritoriile australe* (1756), a cavalerului Charles de Brosses, inspiraţia pentru viitoarele expediţii. Apariţia lucrării a suscitat aproape imediat publicarea, la Londra, în 1762, a cărţii lui John Callender, *Terra Australis Cognita*, care propune utilizarea acestor vaste întinderi ingrate din emisfera sudică pentru a transporta aici populaţia închisorilor europene supraaglomerate[10].

În această epocă, marina regală franceză încearcă prin căutările sale să îşi ia revanşa asupra rivalei sale engleze pentru înfrângerile suportate în timpul războiului de şapte ani, revanşă pe care nu o va obţine decât cu prilejul

---

[10] Vezi R.M. Younger, *Australia and the Australians* (Discovery), Adelaide, Rigby ltd, 1970.

Războiului American de Independenţă. Dar, frământat de convingeri hrănite de ideile lui Jean-Jacques Rousseau şi plecat în căutarea bunului sălbatic, Louis Antoine de Bougainville îşi conduce navele, *Boudeuse* şi *Etoile*[11], spre mările vecine cu insula descoperită de el şi numită Noua Cythera[12]. În iunie 1768, el ajunge la Marea Barieră de Corali. Este urmat de Jean-François de Surville de la Compania Indiilor Orientale care, pe vasul *Saint-Jean Baptiste*[13], îl precede cu câteva săptămâni, în 1770, în Marea Tasmaniei şi pe coastele New South Wales pe căpitanul englez James Cook, ale cărui călătorii de explorare vor face să basculeze destinul Australiei în interesele Imperiului britanic. Englezii consideră că o implantare aici le va conferi o superioritate incontestabilă asupra adversarilor lor, presupuşi sau reali, în mările sudului. Cu atât mai mult cu cât un punct de sprijin în Noua Olandă era de natură să faciliteze navigaţia către China, departe de traseul mai hazardat care trecea prin India şi Java, scurtând totodată călătoria maritimă.

În 1770, în cursul primei dintre cele trei călătorii pe care le-a făcut în emisfera sudică, James Cook a focalizat atenţia Angliei asupra coastei sud-vestice a continentului, în regiunea numită de el New South Wales. Însemnările făcute de anturajul său, mai ales de către naturalistul Joseph Banks, îl fac să remarce un port cu vegetaţie abundentă pe care îl numeşte „Golful Botanicii" (Botany Bay). Observaţiile sale decid soarta acestor ţărmuri îndepărtate, care nu vor adăposti o aşezare obişnuită, ci o colonie de deportare pentru condamnaţii care nu ajungeau la spânzurătoare. Revolta coloniilor americane a pus

---

[11] „Mofturoasa" şi „Steaua" (n.tr.).

[12] Este vorba de I. Tahiti (n.tr.).

[13] „Sfântul Ioan Botezătorul" (n.tr.).

capăt în 1776 deportărilor dincolo de Atlantic. În 1786, lordul Sydney anunţa decizia de a transfera grupurile de delincvenţi către antipozi, în locurile descrise de către căpitanul Cook. În 1786, căpitanul Arthur Phillip este ales pentru a conduce un prim convoi de nave (*The First Fleet*[14]), care transporta 736 de prizonieri; amplasamentul ales iniţial pentru această închisoare sub cerul liber nu l-a mulţumit însă; el o instalează la câteva mile maritime mai la nord de Golful Botanicii, la Port Jackson, pe locul viitorului oraş Sydney. La 26 ianuarie 1788, dată care marchează originile Australiei, el înalţă drapelul britanic — Union Jack — şi ia în stăpânire estul noului continent în numele regelui George al III-lea. În aceeaşi zi, printr-o tulburătoare coincidenţă, Jean-François de Galaup, conte de Lapérouse, intră în Golful Botanicii cu navele sale *Boussole* şi *Astrolabe*[15]. Navigatorul francez nu venise nici pentru a cuceri, nici pentru a se instala. El începea ultima etapă a unui dificil program de explorări, cu o durată de patru ani, organizat la ordinele regelui Ludovic al XVI-lea, mare admirator al descoperirilor lui Cook. După ce pătrunde în partea sudică a Pacificului, el întâlneşte dificultăţi naturale şi trebuie să stingă o serie de conflicte. Are nevoie să îşi reunifice echipajul şi să împrospăteze proviziile vaselor. Marinarii francezi sunt bine primiţi de către omologii lor englezi, care înţeleseseră că nu aveau de-a face cu nişte rivali. Vor rămâne şase săptămâni la ancoră, adăpostindu-se pe uscat în spatele unei palisade care să-l protejeze de „indienii" din Noua Olandă. Au încercat de asemenea să planteze o modestă grădină de zarzavaturi într-un loc apropiat de costa care adăposteşte şi astăzi mormântul lui P. Receveur, preotul de pe nava

[14] „Prima Flotă" (n.tr.).

[15] „Busola" şi „Astrolabul" (n.tr.).

Astrolabe, mort ca urmare a unor răni, aproape, de asemenea, de locul actualului Muzeu Lapérouse, inaugurat în 1988, la Bicentenarul Australiei, pentru a-l omagia pe navigatorul francez.

Misterioasa dispariţie a lui Lapérouse la numai câteva săptămâni după ce părăsise coastele australiene nu va înceta să urmărească expediţiile franceze succesive, plecate în căutarea sa şi pentru a-l completa opera. Anii revoluţiei îi găsesc pe francezi în Oceanul Indian, avansând continuu către est. În 1792, conducând *Recherche* şi *Espérance*[16], Bruni d'Entrecasteaux a ajuns în Australia. El este urmat, între 1800 şi 1802, de către Nicolas Baudin, care, pe *Géographe* şi *Naturaliste*[17], două nume de asemenea evocatoare ale misiunilor paşnice ale marinarilor şi savanţilor francezi, cercetează contururile coastelor australiene. Este adevărat că numeşte un teritoriu Napoleon şi un altul Josephine, ceea ce face să renască în mintea guvernatorului englez King din New South Wales teama de a-i vedea pe francezi instalaţi. Aceste suspiciuni vor înceta după înfrângerea împăratului[18] la Waterloo în 1815. Astfel, călătoriile ulterioare, între care cea a lui Freycinet în 1818, nu vor mai avea o tentă antagonică, ci mai degrabă vor fi marcate de complementaritate. Este de asemenea adevărat că, în momentul în care începea să se instaleze prima colonie engleză pe continent, navigatori precum Mathew Flinders continuau să realizeze în beneficiul regelui englez rapoarte sistematice asupra acestui nou domeniu al coroanei britanice. Atunci când îl însoţeşte, începând din 1795, la Sydney, pe cel de-al doilea guvernator al coloniei penitenciare, John

---

[16] „Căutarea" şi „Speranţa" (n.tr.).

[17] „Geograful" şi „Naturalistul" (n.tr.).

[18] Este vorba de împăratul Franţei, Napoleon I (n.tr.).

Hunter, Flinders se ocupă de realizarea unei hărţi exacte a regiunii de coastă din sud-vest (1799) iar mai târziu, între 1802 şi 1803, a coastei din nord (Golful Carpentaria, Peninsula Arnhemland).

3. Marile spaţii. Trecând din era descoperirii în cea a colonizării, pământul australian începea să se lase observat de către europeni. Aceştia, mai întâi sceptici şi reuşind să înţeleagă prea puţin, nu întârzie să descopere potenţialul acestui straniu continent. Primii colonişti nu puteau prevedea ce vor pune în evidenţă explorările şi implantările ulterioare şi nici ce spun informaţiile cele mai recente. Ei presimţeau numai întinderea şi promisiunile.

În 1788, puterea britanică moştenea, fără să îşi dea seama prea bine de acest lucru, cea mai mare insulă din lume, cu o suprafaţă de 7,7 milioane km^2. Cu puţin mai vastă decât Brazilia modernă, plasându-se deci pe cel de-al şaselea loc în lume între statele contemporane, Australia, cel mai mic dintre continente, rivalizează în mărime cu Statele Unite ale Americii. Era reprezentată pe hărţi ca o masă terestră cu un aspect mai degrabă compact (3 200 km de la nord la sud şi 3 800 km de la est la vest), de forma unui bumerang rudimentar, mare şi dificil de manevrat. Uităm însă adesea faptul că lungimea ţărmurilor, ca o panglică neîntreruptă, este egală cu jumătate din circumferinţa Pământului la Ecuator. Aceste ţărmuri ascund o varietate infinită de reliefuri şi de decupaje, lungi plaje care se întind cât poţi cuprinde cu privirea; din acest decor de coastă nu lipsesc decât estuarele marilor fluvii care ne-am aştepta să se afle pe un astfel de continent, dacă nu ar fi de o ariditate proverbială.

Contrar opiniei foarte răspândite, continentul nu este nici monoton, nici uniform. Caracteristici fizice şi climatice

originale conturează veritabila sa identitate. Australia se prezintă, la prima vedere, ca o platformă cu un relief rotunjit şi uzat. Lanţul Cordilierei Australiene sau Munţii Marii Cumpene de Ape (*Great Dividing Range)* se întinde de la Capul York la Strâmtoarea Bass, dar punctul său cel mai înalt (Muntele Kosciuszko[19]) măsoară doar 2 230 m. Masivul în care este situat (Alpii Australiei) reţine rarele ninsori ale Australiei şi oferă, se spune, o suprafaţă pentru schi egală cu cea a Elveţiei. Cordiliera împarte într-o manieră inegală o ţară în care, la est, se desfăşoară o câmpie litorală a cărei pătrundere în continent măsoară între 30 şi 350 km, iar la vest, se întinde marele platou continental orientat spre centru către Deşertul Simpson, Marele Bazin Artezian şi, chiar în mijloc, Lacul Eyre (cu o adâncime de 16 m). Doar muntele Olga, cu piscul său roşu, monolitul Ayers Rock, în centrul Australiei, precum şi masivul Kimberley, din nord-vest, par să rupă această imensitate aridă şi nepopulată.

Situată, aproape în proporţii egale, de o parte şi de cealaltă a Tropicului Capricornului, Australia cunoaşte succesiunea de anotimpuri specifică emisferei sudice. Datorită latitudinii sale, combinată cu altitudinea joasă şi cu foarte marcatul său caracter insular (este înconjurată pe trei laturi de vaste mase oceanice) este caracterizată de o ariditate care afectează aproape trei sferturi din teritoriu. Această trăsătură o privează de o reţea fluvială demnă de acest nume, cu excepţia zonei de sud-est a continentului, unde Murray, ajutat de afluenţii săi, Murrumbidgee şi Darling, reuşeşte să formeze un ansamblu de 1 milion km pătraţi. Clima aridă (mai puţin de 500 mm de precipitaţii anual, în medie) face din Australia un pământ uscat,

[19] Aflat în zona sudică a lanţului muntos, în apropierea Strâmtorii Bass (n.tr.).

sărăcit şi pândit de pericolul unor incendii subite şi gigantice. Sărăcia resurselor hidrografice a împins până la limita extremă posibilităţile de a face culturi irigate. În felul acesta, datorită pompajului excesiv, cel mai mare fluviu australian este împiedicat să îşi găsească cu uşurinţă drumul până la vărsarea sa în Marele Golf Australian. În nord, într-un climat tropical, Australia se bucură de beneficiile unor scurte şi violente precipitaţii. În sud-est, câmpiile şi formele de relief cunosc binefacerile unor ploi tipice climei temperate nordice, în iulie şi în august. În regiunile de coastă, unde domneşte un climat de tip mediteranean, apa de ploaie formează mici şiroaie, iar evaporarea este intensă. Pământul australian este în mod crud lipsit de o fertilitate naturală; solurile sale fără humus, private de azot şi de fosfor, sunt în general permeabile şi sensibile la eroziunea care macină relieful îmbătrânit, lăsând cicatrice care generează fizionomia adeseori lunară a acestor suprafeţe aride.

Dar pentru turist, mai mult decât pentru geograf, cultivator sau crescător, ţara poate oferi atracţiile unor peisaje diferite, de la păduri tropicale, cu mediul lor umed, la pământuri dense şi fertile şi la deşerturi impenetrabile şi neutilizate. Peisajele sunt adesea grandioase, iar frumuseţea şi atractivitatea lor este inegalabilă. Marea Barieră de Corali se întinde pe mai mult de 2 000 km, cu platourile sale de corali mărginite de abisuri marine. Ecologistul vede în aceste ţinuturi străvechi o rezervă naturală fragilă ale cărei ecosisteme se află într-un perpetuu dezechilibru. Este adevărat că în medii atât de limitate fizic precum acestea, peisajul este uşor alterabil, iar resursele sunt greu de reînnoit. Este specificul unui veritabil continent fosil, sensibil la orice dezechilibru subit, la orice schimbare neaşteptată care îi afectează iremediabil capitalul de

resurse, fără a contribui la reînnoirea şi regenerarea acestuia. Diversitatea coloristică a florilor sălbatice, penajul papagalilor ar putea seduce un artist, dar biologul va înţelege repede că flora şi fauna se prezintă într-o singură gamă. Aici, o specie sau un grup variază de la foarte mic la foarte mare, precum eucalipţii şi cangurii, dar rămân marginale prin raport cu restul lumii.

Adesea descrisă ca un sanctuar natural şi uitat, Australia conţine un univers genetic a cărui singularitate decurge din izolarea sa faţă de sistemele biologice cele mai apropiate. Doar câteva specii importate au venit aici de-a lungul timpului, dar mai ales o dată cu coloniştii albi, modificând compoziţia grădinii originale. Oaia, cămila sau, într-o relaţie mai îndepărtată, câinele dingo, probabil un descendent al lupului asiatic, constituie excelente exemple de asemenea modificări. Cea mai mare parte a speciilor animale sau vegetale prezente în alte părţi nu există în Australia[20]. Din cele aproximativ 200 de specii de mamifere indigene, jumătate sunt marsupiale, care există numai aici (cangur, koala, oposum, wombat). Supravieţuiesc, de asemenea, şi monotremele, mamifere ovipare cu un bizar aspect reptilin, precum şi specii primitive precum echidna şi ornitorincul. Şopârlele şi şerpii abundă; aceştia din urmă sunt aproape întotdeauna veninoşi şi mortali. Marele număr de păsări nu poate fi uitat; se află aici papagali cu şi fără creastă, lebede negre şi păsări liră, în fine, emu, uriaşă pasăre apteră, dar şi coţofene, a căror impertinenţă şi agresivitate rivalizează cu râsul comic forţat al păsării kookaburra. Între nevertebrate domină fluturii, furnicile şi păianjenii, între care *red back* este prezent şi în aşezările urbane. Într-o ţară în care râurile sunt rare şi modeste, peştii de apă dulce sunt puţin numeroşi şi par să

[20] Vezi *Flore et faune d'Australie*, Australian Information Service.

fi fost înlocuiţi de bibanul gigantic (*barramundi*). Înainte de introducerea speciilor vegetale de import, implantate mai ales în jurul aglomeraţiilor de pe coastă, continentul australian nu conţinea decât salcâmul (*wattle*) şi mai ales eucaliptul, care populează deopotrivă teritoriul şi folclorul. Aceste două specii, care se mulţumesc cu solul cu slabe proprietăţi nutritive, s-au adaptat perfect la diferitele regiuni climatice. Evoluţia le-a dotat cu o incomparabilă rezistenţă; eucaliptul creşte atât în teren umed şi acoperit de zăpadă, cât şi în deşert, în mlaştini sau în savane, unde se învecinează cu pandanus-ul preţuit de artizanii din mările sudului.

Galbenul florilor de salcâm, cu aspect de mimoze, alături de verdele eucalipţilor reprezintă cele două culori naţionale principale. Alte specii australiene, arborii de jarrah şi kauri, completează varietatea de esenţe dure. Telopea, flori din văile înverzite din New South Wales, oferă, alături de florile sălbatice de pe colinele din Victoria sau din Australia de Vest, incomparabile tuşe de culoare peisajelor pe care le-am putea imagina puţin terne.

În 1788, nu le lipsea noilor locuitori ai Australiei decât o cunoaştere şi o apreciere obiectivă a vechilor locuitori, aborigenii. Noii veniţi vor avea nevoie de aproape două secole înainte de a reintegra populaţiile autohtone ale continentului într-un domeniu recent explorat şi cucerit şi înainte de a le face dreptate pe deplin.

II. Popularea

1. Aborigenii. Estimăm la aproximativ 300 000 numărul aborigenilor care populau continentul în momentul în care Marea Britanie a început să îl colonizeze. Noii sosiţi nu

manifestă nici interes şi nici apreciere faţă de autohtoni. Totul separa aceste două culturi. Falia nu a fost niciodată închisă cu totul, în pofida tentativelor succesive de apropiere venite din partea coloniştilor albi. În cel mai bun caz, aceştia din urmă nu reuşesc decât să compenseze, prin paternalism sau prin opere caritabile, prin mijloace economice sau politice, răul produs de o superioritate materială şi demografică asupra unor comunităţi puţin numeroase şi lipsite de mijloace. Aborigenii au opus o rezistenţă slabă sau prea puţin organizată, astfel încât au fost atacaţi şi masacraţi. Istoria colonizării continentului este punctată de aceste evenimente tragice, precum bătălia de la Pinjarra (în Australia de Vest), în 1834, sau atacul aborigenilor contra staţiei de telegraf de la Barrow Creek, în centrul ţării, în 1873, sau masacrele comise de albi la Myall Creek (în New South Wales) şi la Corriston (Australia de Vest), în 1928.

În prezent nu există mai mult de 180 000 de aborigeni. Numim aborigen orice persoană care se declară ca atare şi este recunoscută de către propria comunitate. În istoria populării Australiei, aborigenii au supravieţuit cu greu ciclului de rapturi şi de aculturaţie care i-au afectat în decursul ultimelor două secole şi care aproape că le-au provocat dispariţia. În ultima jumătate a secolului al XX-lea, mişcarea s-a inversat încetul cu încetul, lăsând să se întrevadă noi raporturi umane şi sociale.

În credinţele aborigenilor, primii locuitori ai Australiei s-au născut pe continent. Cercetările arheologice tind să arate că au venit de pe continentul asiatic în valuri succesive şi în epoci foarte îndepărtate. Tipurilor umane numite negroide (care se instalează iniţial pe faţada estică şi ajung până în Tasmania), înrudite cu populaţiile Oceaniei, le-au succedat maorii (înrudiţi cu populaţia ainu

din Japonia), care au populat, încetul cu încetul şi răzleţ, toate zonele, iar în cele din urmă au sosit carpentarienii, înrudiţi cu locuitorii subcontinentului indian şi ai Ceylonului[21].

Sosirea omului în Australia s-ar putea să se fi produs cu 50 000 de ani în urmă, într-o perioadă în care animalele mari care populau încă zonele încă învecinate ale Asiei (nivelul mării nu a început să crească decât în urmă cu 6 000 de ani) începuseră deja să dispară. Descoperirile, referitoare la preistoria Australiei şi datând din anii 1920, au demonstrat, de exemplu, utilizarea adăposturilor de către omul preistoric australian în urmă cu 30 000 de ani (la Devon Downs sau la Kow Swamp în bazinul fluviului Murray şi la Keilor, în Victoria). Cercetările ulterioare de la Upper Swan (Australia de Vest), Kutikurra (Tasmania), Penrith (aproape de Sydney), Oenpilli (Teritoriul de Nord), precum şi descoperirile făcute pe malul Lacului Mungo (New South Wales) sugerează că viaţa organizată poate să dateze din perioade încă şi mai timpurii ale istoriei omului[22]. Primii australieni erau foarte avansaţi în comparaţie cu contemporanii lor, aşa cum o atestă deţinerea uneltelor din piatră şlefuită şi realizarea locuinţelor de tip neolitic înainte de începutul acestei epoci. De asemenea, aborigenii au utilizat focul dintotdeauna şi au domesticit câinele dingo pentru vânătoare. Aceşti nomazi, care trăiau din cules şi vânătoare, stăpâneau tehnica cioplirii şi şlefuirii pietrei şi a osului cu mai multe mii de ani înaintea europenilor şi au inventat bumerangul, adevărată capodoperă aerodinamică, suliţa şi propulsorul acesteia (*woomera*), în timp ce niciodată nu au folosit arcul şi săgeata.

---

[21] Vezi C.M. Clark, *A History of Australia.*

[22] Vezi J. Flood, *Archaeology of the Dreamtime.*

Cultura aborigenă s-a diversificat în funcţie de localizarea diferitelor grupuri umane pe continent, comunităţile din văile râurilor, din mlaştini şi de pe ţărm, triburile din deşerturi şi savane, aborigenii din insulele aflate în Strâmtoarea Torres şi din Tasmania. Dar toate păstrează trăsături caracteristice comune, precum şi o unicitate cu totul uimitoare.

Aborigenul consideră că aparţine „Visului" (*Dreamtime* sau *Dreaming*), Marele Tot, care reprezintă deopotrivă trecutul, prezentul şi devenirea sa intemporală. El este ataşat de pământul pe care trăieşte şi care îi permite să supravieţuiască. Primii albi au acuzat întotdeauna autohtonul nomad de dezinteres pentru stăpânirea propriului pământ. Ei au făcut din aceasta un pretext pentru a i-l răpi, cu toate că băştinaşul ştie că aparţine cu totul acestei mame hrănitoare şi acestui tată spiritual care este pământul. Bogăţia şi caracterul unic al vieţii aborigene decurg, în bună măsură, din relaţia sa cu „Visul", Deopotrivă esenţă şi existenţă, „Visul" conţine toate evenimentele şi toate faptele, toate cauzele şi toate efectele. Viaţa şi fiinţele provin de aici. Uman, animal şi vegetal se confundă, tot astfel cum se amestecă realul şi simbolicul. El constituie fundamentul societăţii în principalele sale aspecte economice şi culturale. Totul reprezintă o prelungire a acestei geneze, iar fiecare lucru reproduce principiile prin imitare sau prin reformulare scrupuloasă, ceea ce conferă ritului o coloratură particulară, la fel ca şi artei şi religiei, precum şi o responsabilitate totală celor care sunt actanţi sau păstrători ai acestora. Culturile aborigene tradiţionale exprimă armonia cu un mediu particular, rezervat continentului australian.

Societatea aborigenă nu a început să îşi dezvăluie secretele decât în prima jumătate a secolului al XX-lea, datorită observaţiilor etnografilor şi artiştilor precum

Baldwin Spencer (1860–1929), ale cărui clişee fotografice constituie o adevărată operă memorialistică, de asemenea, datorită observaţiilor ştiinţifice făcute de antropologi precum A.P. Elkin, a cărui lucrare, *The Australian Aborigines* (1938), a deschis calea pentru cunoaşterea modernă a populaţiilor Australiei. Aceştia sunt divizaţi în triburi şi în clanuri sau bande, care deţin propriile cutume şi limbi. Ştiinţa contemporană estimează că au existat între 300 şi 600 de limbi şi dialecte ce compuneau universul oral al primilor australieni. Cifra actuală este de 75 de limbi, vorbite de către un număr de 50 de grupuri cu o medie de 1 000 de membri. Provenind dintr-o sursă comună îndepărtată, acestea au fost, la origine, grupate în 28 de familii lingvistice, între care una, Pama Nyungan, este reprezentată pe întregul continent, cu excepţia regiunilor din nord şi nord-vest, unde sunt vorbite limbi ce compun celelalte 27 de familii.

Această societate de nomazi se compune din grupuri sau familii lărgite, ce reprezintă comunităţi de interese, de limbă şi de vecinătate, mai degrabă decât grupuri unite prin legături de sânge. Organizarea sa este complexă şi de o mare bogăţie pentru o societate adesea calificată drept primitivă. Familiile combină apartenenţa socială şi descendenţa biologică, formând, aşa cum se poate observa în regulile de căsătorie, un sistem riguros de preferinţe şi de excluderi care structurează grupul. Această ţesătură de relaţii nu permite înţelegerea facilă a însemnelor de clasă sau de autoritate, dar este predispusă la decizii colective, adoptate prin consens. Bărbatul, tatăl, joacă un rol central. Responsabilităţile esenţiale nu sunt explicate mamei şi soţiei. Şefii sunt recrutaţi, în mod natural, dintre cele mai puternice personalităţi masculine, cele care posedă cea mai bună cunoaştere a „Visului". Această

poziţie privilegiată într-o societate animistă şi puternic totemică, le conferă putere şi respect. Ei prezidează ceremoniile şi iniţierile, veghează la respectarea moralei şi a tabuurilor. Experienţa lor este împărtăşită în adunările (*corroborees*) în care sunt lămurite sacrul şi profanul, naturalul şi supranaturalul[23]. S-a spus adesea că societatea aborigenă, datorită caracterului comunitar, este egalitară şi democratică. Este adevărat că ideea de împărţirea a bunurilor conferă o semnificaţie aparte acestei existenţe simple, ale cărei manifestări coincid cu cele pe care europenii Secolului Luminilor le atribuiau „bunului sălbatic". La fel de adevărat este şi faptul că raportul cu natura al autohtonilor australieni era unic în maniera sa, deoarece nu cuprindea nici comerţul nici industria, dar de asemenea excludea războiul şi concurenţa, instituţiile religioase şi prozelitismul.

Aceste caracteristici fundamentale se regăsesc în conceptul contemporan de „aboriginalitate", care conciliază originea şi originalitatea populaţiilor primitive de pe continent, la care descendenţii acestora au din nou dreptul să se raporteze. Fără să fi dispărut şi fără să fi fost asimilaţi, aborigenii îşi fac în felul acesta recunoscut dreptul la identitate şi la o societate distinctă. Recucerirea drepturilor lor fundamentale este de dată recentă; este rezultatul unei îndelungate lupte politice şi trece prin recunoaşterea dreptului la pământ (*land right*). Răspunzând mişcărilor de protest şi de trezire a conştiinţelor, primele măsuri concrete de restituire a pământurilor în numele dreptului la proprietate asupra solului strămoşesc sunt cele ale guvernului Australiei de Sud, în 1966, prin Aboriginal Lands Trust Act (Actul de retrocedare a pământurilor aborige-

23 Vezi R. Ward, *Finding Australia* (The First Australians, The Inheritors).

nilor). Trebuie spus că, până în ultimul moment, aborigenii din această regiune au fost persecutaţi de către albi. În anii 1980 s-a aflat că populaţiile Maralinga au fost victimele unor experimente nucleare britanice între 1953 şi 1957.

În 1971 a fost creat drapelul aborigen (două benzi orizontale, negru şi roşu, în centrul cărora se află un soare auriu) care a fost văzut fluturând cu ocazia manifestaţiilor şi pe „ambasada" de pânză instalată în iunie 1972 în faţa Parlamentului federal din Canberra. În 1976 Teritoriul de Nord şi în 1983 New South Wales au promulgat, la rândul lor, acte de retrocedare a pământurilor. În 1985, Uluru (Ayers Rock) a fost restituit proprietarilor săi fireşti. În plină sărbătoare a Bicentenarului Australiei, la 26 ianuarie 1988, Lungul Marş al Aborigenilor s-a îndreptat către Sydney. Printr-o declaraţie solemnă (Barunga Statement), prim-ministrul Bob Hawke a angajat naţiunea într-o reconciliere istorică. Constituită în 1990, Aboriginal and Torres Strait Islanders Commission (Comisia aborigenilor şi a insularilor din Strâmtoarea Torres) are nu numai sarcina de a supraveghea evoluţiei „afacerilor aborigene", dar şi pe cea de a deschide, în colaborare cu Council for Aboriginal Reconciliation (Comisia pentru reconcilierea cu aborigenii), calea deciziilor şi măsurilor care, începând din 2001, la Centenarul Federaţiei Australiene, au pecetluit noua alianţă între popoarele Australiei.

2. Coloniştii şi exploratorii. Condamnaţii la muncă silnică au fost primii colonişti involuntari ai Australiei. Deportările au durat în total optzeci de ani. Portul Freemantle din Australia de Vest i-a primit pe ultimii 10 000 de *convicts* între 1851 şi 1868, ridicând astfel la 160 000 numărul total de persoane care au fost astfel exilate (între acestea, 20%

de sex feminin). Convoaiele cele mai importante s-au îndreptat către New South Wales şi, începând din 1830, către Tasmania (Ţara lui Van Diemen); în această ultimă destinaţie le-au fost impuse condiţiile de detenţie şi de muncă cele mai severe, mai ales după crearea închisorii din Port Arthur.

Scăpând de o problemă socială şi curăţându-şi închisorile de condamnaţii pentru delicte minore, Anglia găsise mijloacele pentru a forma o colonie pe un continent necunoscut şi parţial nelocuit. Era creat astfel un embrion de societate care, conform oricărei logici, ar fi trebuit să fie condamnată din start să eşueze. Într-adevăr, nimic nu o predispunea să reuşească, în doar o jumătate de secol (1790–1840), să obţină garanţii solide de supravieţuire şi condiţii demne de societatea din patria-mamă.

Colonia penitenciară este, la început, dificil de condus[24]. Guvernatorii se succed rapid: Arthur Phillip (1788), John Hunter (1795), Philip King (1800), William Blight (1806), Lachlan Macquarie (1810). Perioadele de tranziţie sunt adesea lungi şi agitate. Economia micului grup compus din prizonieri, gardienii lor, apoi din deţinuţi eliberaţi şi din oameni liberi, este în esenţă dirijistă; rezultatele sale sunt precare. Guvernatorul coloniei deţine monopolul tuturor tranzacţiilor. El atribuie pământurile destinate cultivării şi creşterii animalelor.

Primele pluguri sunt importate în 1796, uşurând prea puţin munca deţinuţilor transformaţi în animale de tracţiune, pentru care munca forţată era sinonimă cu sclavia. Uneori, ei erau puşi în serviciul guvernatorului şi al cetăţenilor liberi. Între aceştia din urmă, partizani ai libere iniţiative, se aflau numeroase personalităţi, precum

---

[24] Vezi J. Molony, *History of Australia* (Traces of Permanency, The Land, Boys, We Live In).

John Macarthur şi fraţii Blaxland, care s-au remarcat şi s-au opus autorităţii constituite. Înainte de crearea primei monede locale (compusă din piese perforate în centru, *holey coins*), schimburile foloseau măsura de rom drept etalon. Comerţul era dirijat de reprezentanţii puterii. Iată de ce regimentul 102 şi ofiţerii săi erau numiţi în deriziune „regimentul romului" (*rhum corps*). Aceasta este cauza unei revolte îndreptate împotriva guvernatorului Bligh (deja celebru pentru răfuiala cu răsculaţii de pe *Bounty*), care este înlăturat în 1808 de către căpitanul Johnson. Viaţa în Sydney şi în împrejurimi (o a doua aşezare se dezvoltă rapid la Parramatta) este adesea supusă privaţiunilor şi neplăcerilor datorate oamenilor şi naturii. Inundaţiile (precum cele din 1806 de la Hawkesbury) urmează unor teribile perioade de secetă. Dacă în 1810 mai existau încă serioase dificultăţi, colonia putea fi totuşi considerată o aşezare durabilă, baza sa umană şi socială fiind mult lărgită. O primă generaţie de australieni se naşte aici şi creşte în epoca utilizării primei monede locale (sunt numiţi, de altfel, „oamenii monedei", *currency people*)[25]; ei se alătură coloniştilor veniţi din afară, a căror sosire coincide cu importarea primelor oi, cu ajutorul cărora mulţi dintre ei îşi vor obţine independenţa economică (sunt adesea numiţi „merinos puri"). Populaţia penitenciară s-a diversificat, de asemenea. Deportaţii politici s-au alăturat deţinuţilor de drept comun. Transportaţi începând din 1798, condamnaţii catolici irlandezi se află la originea revoltei din 1804, reprimată după bătălia de la Vinegar Hill. La intervale regulate, unii prizonieri disperaţi reuşesc să fugă în interiorul ţării; aceştia reuşesc rareori să supravieţuiască, precum William Buckley, care a petrecut treizeci de ani

---

[25] Vezi R. Ward, *Australia Since the Coming of Man* (Empire, Convicts and Currency).

printre aborigeni; uneori se ocupă cu tâlhăria, transformându-se în *bushrangers*. În 1805 colonia New South Wales numără deja aproape 7 000 de suflete, dintre care 2 000 de condamnaţi, precum şi 50 000 de capete de ovine. Această colonie a supravieţuit mult mai uşor decât aşezarea mai sudică, Ţara Van Diemen (1803), cu o tristă celebritate datorată durităţii cu care sunt trataţi deţinuţii şi persecuţiilor împotriva aborigenilor. La sosirea guvernatorului Brisbane în 1821, supravieţuirea coloniei era asigurată prin agricultură şi prin dezvoltarea unei economii pastorale. Succesul acesteia a fost posibil datorită descoperirii pământurilor fertile de dincolo de Munţii Albaştri (escaladaţi de Blaxland în 1813). Păstoritul mobilizează fonduri private şi căutători de spaţii vaste[26]. Turmele sunt îngrijite de păstori, oameni liberi sau deportaţi graţiaţi, însoţiţi de câţiva aborigeni, care se transformă în ocupanţi improvizaţi (*squatters*) ai acestor teritorii. Noile practici modifică moravurile şi instituţiile; drepturile şi obligaţiile sunt mai bine definite şi mai bine distribuite. New South Wales îşi constituie un Consiliu Legislativ (Legislative Council), în 1823, şi o companie pentru agricultură (Australian Agricultural Company), în 1824. Tasmania o urmează, cu un Consiliu Legislativ propriu şi cu Van Diemen's Land Company, în 1825. Viaţa urbană este, de asemenea, promptă în procesul de organizare. Camera de Comerţ din Sydney este creată în 1825, Banca New South Wales în 1827, într-un oraş care se construieşte în jurul edificiilor proiectate de către fostul deportat Francis Greenway. Justiţia şi religia se instalează, la rândul lor. Presa scrisă îşi face apariţia prin *Sydney Gazette* (1803) şi mai puţin conformistul *Australian* (1824).

---

[26] Vezi R.M. Younger, *Australia and the Australians* (The Frontier Phase).

În această epocă începe explorarea sistematică a continentului. Aceasta va dura aproape un secol. Este o aventură care a avut eroi şi victime şi care a contribuit la construirea identităţii noului popor. Nu mai este o explorare maritimă, ci terestră. Expediţia condusă de Gregory Blaxland, William Lawson şi William Wentworth, în 1813, a dat tonul. În 1817 şi 1818, John Oxley continuă să avanseze în marele platou continental, de-a lungul Cordilierei Australiene, în direcţia nordului, în căutarea solurilor fertile şi a resurselor hidrografice. Aceşti exploratori, geografi sau geometri visează adesea şi la alte bogăţii. În 1824, Hamilton Hume şi William Hovell, plecaţi în căutarea unui drum de legătură între Sydney şi Port Phillip, descoperă zăcăminte de cărbune la Geelong (în Victoria). Allan Cunningham stabileşte un prim itinerar între colonia New South Wales şi viitorul stat Qeensland (1827). De asemenea, Charles Sturt contribuie, prin explorările sale (1828–1830), la fondarea noii colonii a Australiei de Sud. Toţi străbat continentul trasând rute care vor genera renumele şi averea acestor *overlanders* care îşi mână turmele dintr-o regiune în alta (în 1840 Australia număra aproape un milion şi jumătate de ovine şi şapte sute de crescătorii). În 1835–1836, descoperirile lui Thomas Mitchell încheie etapa explorării zonelor marcate de principalele căi fluviale din est (curând după aceea dublate de căi ferate, în cea de-a doua jumătate a secolului) la răscrucea cărora se vor ridica principale centre de trecere şi de schimb: în New South Wales, Goulbrun, Dubbo, Newcastle sau Broken Hill, iar în sud, pe axa fluviului Murray, Albury, Echuca, Swan Hill sau Mildura. În 1848, Edmund Kennedy uneşte Queensland cu Peninsula Capului York, eveniment care marchează începutul epocii marilor expediţii transcontinentale.

Edward Eyre a reuşit în 1840 prima traversare de la est la vest, din Australia de Sud până pe ţărmul Oceanului Indian. În 1845, Ludwig Leikhardt porneşte din Queensland pentru a ajunge în portul Darwin. El va dispărea în 1848 într-o încercare de a ajunge în regiunea oraşului Perth. Imaginarul popular australian vibrează încă la amintirea lui Robert Burke şi William Wills, care, în 1860, reuşesc traversarea de la sud la nord, dar dispar pe drumul de întoarcere. Doi ani mai târziu, John McDougall Stuart face o tentativă similară în direcţia nord-vest. În 1874, Alfred Gibson, apoi John Forrest (care călătoreşte de la Perth la Adelaide) ajung în inima continentului. Ernest Giles reuşeşte în 1875 să efectueze o călătorie dus-întors între Australia de Sud şi Australia de Vest, trecând prin regiunile deşertice din centru; el poate fi considerat nu numai ultimul dintre marii exploratori, dar se poate spune că după călătoriile lui ţara nu a mai dezvăluit secrete geografice majore.

3. Imigranţii. Primii cetăţeni liberi, veniţi să se instaleze din proprie voinţă doar la câţiva ani distanţă de sosirea Primei Flote, lansează marea mişcare neîntreruptă de imigrare ce caracterizează Australia, colonie de populare prin excelenţă. Imigraţia a contribuit la transformarea ulterioară a acestor teritorii de penitenţă într-o adevărată naţiune, îmbogăţită de marea diversitate a populaţiei.

La două secole după crearea sa, Australia se plasează pe locul al doilea între ţările de imigraţie, 40% din populaţia sa provenind din această sursă. Fenomen continuu, a suferit numeroase vicisitudini; a determinat politici adeseori contradictorii, care au privilegiat mai întâi aportul de populaţie britanică şi albă, pentru a favoriza apoi naşterea unei societăţi politehnice, cu vocaţie multiculturală.

Imigraţia a stabilit ritmul creşterii numerice a unei naţiuni ale cărei principale etape de dezvoltare le putem aminti aici:

1800	5 000	locuitori	1949	8 000 000	locuitori
1820	34 000	locuitori	1955	9 000 000	locuitori
1840	190 000	locuitori	1959	10 000 000	locuitori
1858	1 000 000	locuitori	1963	11 000 000	locuitori
1877	2 000 000	locuitori	1968	12 000 000	locuitori
1889	3 000 000	locuitori	1971	13 000 000	locuitori
1905	4 000 000	locuitori	1976	14 000 000	locuitori
1918	5 000 000	locuitori	1981	15 000 000	locuitori
1925	6 000 000	locuitori	1986	16 000 000	locuitori
1939	7 000 000	locuitori	1990	17 000 000	locuitori

(Sursa: *Year Book Australia)*

Australia, care nu a cunoscut niciodată invazii străine, a progresat de la statutul său de colonie la cel de stat suveran, fără să piardă controlul politicilor sale legate de imigraţie. Rezultatele obţinute au fost produsul unor opţiuni succesive. Pământ puţin locuit, Australia avea nevoie de forţe, pentru dezvoltarea, ca şi pentru supravieţuirea sa. Fidelă devizei „populează sau dispari", ea a rămas conştientă de pericolul pe care îl reprezenta vacuitatea unui teritoriu expus acţiunilor unor vecini suprapopulaţi şi mai puţin dezvoltaţi. În cursul creşterii sale demografice, a încercat totuşi să păstreze precarul echilibru uman şi social. Chiar şi în epoca celor mai dirijiste politici, reprezentanţii coroanei britanice au permis diversificarea structurii sociale. Imigraţia cetăţenilor liberi îi ajuta să pună laolaltă toate piesele unei societăţi engleze care privilegia burghezia comercială şi proprietarii de terenuri coloniale, un fel de *yeomanry* ai imperiului. Încă de la origini, fiecare regiune se simte responsabilă de propriul proces de populare. Noua colonie a Australiei de Sud a ales să nu recurgă la popularea penitenciară. Ea a realizat prima

implantare liberă care adăpostea grupuri naţionale omogene de culturi nebritanice, precum prusacii luterani sau bavarezii catolici. În New South Wales, societatea de *pure merinos* (numiţi şi *exclusive*) acceptă fermieri scoţieni, pe care îi foloseşte ca muncitori agricoli. Politicile de imigrare sunt supuse rentabilităţii şi fluctuează în funcţie de circumstanţele economice. Până în 1830, sunt dictate mai ales de imperative locale şi sectoriale. Este vorba de punerea în valoare a pieţelor unui continent abia descoperit; candidaţii la imigrare sunt încă puţin numeroşi (mai puţin de 20% din populaţie). Ei sunt încurajaţi de către întreprinzătorii privaţi, viitorii lor patroni, care reuşesc să obţină un ajutor public (*bounty*) pentru a le acoperi cheltuielile de călătorie. Începând din 1832, asistenţa devine motorul principal al imigrării[27]. Guvernele se implică direct în finanţarea propriilor reţele, mai ales prin concesionările de terenuri. În 1835, guvernatorul Richard Bourke lansează o formulă de sprijin (*sponsorship*) de 30 de livre pe familie de imigranţi. În 1840, Australia numără 50% de nou-veniţi, doar imigranţii subvenţionaţi public *(bounty immigrants)* ajungând la aproape 40 000 în cinci ani (între 1835 şi 1840). După o lungă perioadă de secetă (1837–1841) şi după scăderea cursului lânii în 1841, începe însă o perioadă de recesiune economică, în timpul căreia tânăra naţiune descoperă că ritmul imigraţiei este cam prea consecvent. O nouă eră începe totuşi după 1842, o dată cu descoperirea zăcămintelor de cupru de la Kapunda (în apropiere de Adelaide). Descoperirea aurului, în 1850, provoacă un flux considerabil de imigrare spontană, care se va solda cu 500 000 de nou-sosiţi în zece ani şi cu importante deplasări de populaţie spre interiorul ţării.

[27] Cu privire la istoria populării, vezi X. Pons, *L'Australie et ses populations.*

Foarte răzleţită în cei douăzeci de ani precedenţi, populaţia din Victoria o depăşeşte, în 1860, pe cea din New South Wales (540 000 de locuitori faţă de 360 000). Căutătorii de aur nenorocoşi au sporit rândurile fermierilor, ale crescătorilor (numiţi atunci *selectors*) sau ale lucrătorilor în industria incipientă. Perioada aceasta vede de asemenea apărând o imigraţie strict utilitară, disociată de preocuparea pentru populare, compusă din muncitori proveniţi din Oceania (pentru trestia de zahăr) şi din China (pentru minerit) a căror prezenţă provoacă reacţii de respingere de natură rasistă. În 1854, provincia Victoria este obligată să adopte Chinese Restriction Act, îndreptat împotriva imigranţilor chinezi, cu scopul de a limita intrarea lucrătorilor asiatici pe teritoriul său; cifra acestora ajunge totuşi la 40 000 în 1860, iar prezenţa lor este tot atât de familiară căutătorilor de aur şi constructorilor de căi ferate australieni, ca şi celor californieni. Măsuri similare au fost adoptate împotriva populaţiilor asiatice din Queensland în 1878.

La începutul secolului al XX-lea, controlul imigraţiei şi jocul politicilor de populare devin o problemă a noului Commonwealth[28] (1901). Pot fi număraţi atunci un număr aproape egal de australieni născuţi pe continent şi noi australieni, imigranţi[29]. Populaţia feminină, aproape inexistentă cu un secol înainte, atinge un număr aproape egal cu cel al populaţiei masculine. Toate plecările din Australia sunt compensate de sosirea noilor imigranţi, care caută să

[28] Termen utilizat în secolul al XVIII-lea de către teoreticieni politici englezi, precum Hobbes şi Locke, pentru a desemna organizarea politică a unui stat într-un sens analog celui exprimat de romani prin *res publica*, „lucruri publice", deci accentuând importanţa intereselor comune în organizarea unui stat (n.tr.).

[29] Cu privire la epoca modernă, vezi *Australia and Immigration*, publicată de Department of Immigration and Ethnic Affairs.

se instaleze definitiv şi să obţină o nouă cetăţenie, prin naturalizare (introdusă în 1825). Acest echilibru ţine de omogenizarea care se produce în Australia în primul secol, prin încurajarea unei puternice imigraţii britanice (750 000 de imigranţi între 1860 şi 1900, în timp ce populaţia totală nu creşte decât cu două milioane şi jumătate de locuitori în aceeaşi perioadă). Un bun imigrant este deci unul uşor de asimilat lingvistic, cultural, în spiritul valorilor comune. Una dintre primele măsuri adoptate de către Commonwelth este celebra Lege de restricţie a imigraţiei (Immigration Restriction Act), care consacră realitatea unei Australii albe, precum şi voinţa de a aplica imigraţiei o politică care să conserve această situaţie (White Australia policy — politica Australiei albe). Aceasta va dura în fapt până în 1973. Pentru a fi admişi, era necesar ca imigranţii să treacă de proba dictării (abolită în 1958), mai întâi într-o limbă europeană, apoi în „indiferent ce altă limbă impusă". Descurajarea şi discriminarea sunt la ordinea zilei.

Cu câţiva ani înainte de începutul celui de-al doilea conflict mondial, Australia acceptă ca imigranţi câteva victime ale fascismului şi nazismului. O mişcare de acceptare politică şi umanitară, întreruptă de ostilităţi, va deveni practică curentă începând din 1945. De aceasta vor beneficia numeroşi refugiaţi şi populaţii deportate, evrei salvaţi de la Holocaust, persoane care fug de regimurile comuniste, iar mai târziu *boat-people* din sud-estul asiatic. Marea teamă a unei invazii japoneze, eşuată în 1942, relansează dezbaterea legată de popularea minimală a continentului-insulă. Încă o dată, imigraţia este considerată una dintre marile priorităţi naţionale. În 1945, Arthur Caldwell, titular al primului minister al imigraţiei (Department of Immigration), propune ca aceasta să menţină o rată anuală de 1% din populaţie, iar candidaţii la imigraţie să nu

mai facă obiectul nici unei discriminări legate de provenienţa geografică şi etnică. Aste epoca marii turnante; în mai puţin de patruzeci de ani, Australia de două ori centenară îşi va dubla populaţia şi va da curs unui nou val de imigraţie. În 1948 a fost creată o naţionalitate australiană accesibilă tuturor, mai întâi în urma a 5 ani de rezidenţă permanentă, apoi, din 1973, doar după doi ani şi jumătate.

Dacă în anii 1950 şi 1960, imigraţia britanică este încă puternic încurajată şi sprijinită material, porţile se deschid larg în faţa candidaţilor din Europa de sud şi de est. La venirea sa la putere în 1972, Partidul Laburist al lui Gough Whitlam, care limitează numărul candidaturilor acceptate la 50 000 pe an, pune capăt „Australiei albe", stabilind o imigraţie egalitară şi adaptând-o nevoilor economice şi sociale al ţării. În anii 1970, reînceperea imigraţiei asiatice coincide cu debutul politicii care încearcă să transforme Australia într-o putere regională în zona Asia-Pacific. În 1974 ministerul tehnic devine cel al „muncii şi imigraţiei"; în 1975 se adaugă la această denumire şi noţiunea de „etnic", adică cel care înglobează multitudinea rasială şi culturală. Selecţia permite realizarea unui aport demografic exterior, care oscilează între 100 000 şi 150 000 de nou-veniţi anual. Aceasta tinde să evite excluderile şi inconvenientele politicii „cu dublu standard" din trecut şi încearcă să dea noilor australieni şanse egale de inserţie socială, precum şi un nivel şi o calitate a vieţii asemănătoare celor ale ansamblului naţiunii. Acestea sunt obiectivele Departamentului imigraţiei, guvernării locale şi problemelor etnice, care privilegiază o calitate a integrării fondată pe criterii economice şi profesionale, precum şi pe consideraţii mai largi, sociale şi umane.

Capitolul II

O NAŢIUNE, O IDENTITATE

I. O federaţie

1. Interese împărtăşite. Sentimentul îndepărtării şi distanţei dintre patria-mamă şi coloniile australiene le-au determinat pe acestea să îşi conducă direct propriile afaceri, cu acordul coroanei şi în cadrul legii britanice. Stabilite mai întâi ca entităţi separate, acestea îşi constituie treptat constituţii şi guverne alese şi reprezentative. Dar nu mai puţin simt nevoia de a întări legăturile dintre ele şi vizează o unitate internă a structurilor care le sunt comune.

Conferinţele intercoloniale, ţinute începând din 1863, le permit guvernelor locale să realizeze confederarea principalelor lor interese, pentru a afirma o specificitate naţională pe cale să se nască, păstrându-şi totuşi identităţile distincte. Prima convenţie federală a avut loc la Sydney în 1891. Viitoarele state australiene (coloniile vor deveni state în 1901) se pregătesc să se organizeze într-o federaţie şi să adopte o constituţie comună. Parlamentul imperial de la Westminster adoptă în 1901 legea care stabileşte Commonwealth-ul Australiei (Commonwealth of Australia Constitution Act). Acest nou statut în interiorul imperiului, diferit de cel de „dominion" (Canada, Noua Zeelandă) şi de „uniune" (Africa de Sud) este rezultatul unei maturizări politice reuşite, fără să antreneze nici un antagonism major cu Marea Britanie. Cea care intră în secolul al XX-lea este o Australie federală, potenţial suverană şi independentă.

Federaţia australiană are o constituţie şi puteri constituţionale care au fost amendate şi precizate, după adoptarea Statutului de la Westminster (1931), care defineşte locul ţării în Commonwealth-ul britanic de naţiuni şi prin Australia Act (1986), care confirmă separarea constituţională de Regatul Unit al Marii Britanii şi Irlandei de Nord. Federaţia garantează puteri care sunt împărţite între componentele sale geografice şi politice sau care sunt încredinţate statului federal (a cărui capitală se va muta în 1927 de la Melbourne la Canberra), guvernului său şi serviciilor acestuia. Este instalată definitiv în Australia o democraţie de tip parlamentar. Constituţia precizează repartiţia puterilor: a) puterea legislativă este încredinţată Parlamentului (compus din suveran, Senat şi Camera Reprezentanţilor); b) puterea executivă, care revine teoretic suveranului (regele sau regina Angliei) sau reprezentantului acestuia (guvernatorul-general al Australiei) şi în practică reprezentanţilor partidului învestit cu majoritatea în Cameră (liderul său poartă titlul de prim-ministru); c) puterea judecătorească exercitată de către Înalta Curte de Justiţie; d) puterile legate de finanţe şi de comerţ şi raportul cu aceste domenii sunt distribuite între federaţie şi state; e) puterile statelor de a legifera (acestea pot lua iniţiative în toate domeniile, cu excepţia apărării şi emiterii de monede); f) puterile permanente pentru a modifica Constituţia (prin referendum) şi compoziţia ţării (prin crearea de noi state)[30].

Statul australian veghează la buna funcţionare a federaţiei. Acesta asigură coordonarea şi politicile comune de interes naţional, printr-un reflex foarte anglo-saxon de creştere şi de solidaritate organică, lăsând cel mai adesea

---

[30] Vezi *The Constitution of the Commonwealth of Australia*, Australian Government Publishing Service, 1987.

fiecăreia dintre componentele sale o mare libertate de acţiune. Această atitudine nu este diferită de cea pe care Australia a aşteptat-o întotdeauna de la Marea Britanie şi de la partenerii săi din Commonwealth. Această interdependenţă internă şi externă este simbolizată prin drapelul naţional; acesta păstrează Union Jack în colţul din stânga-sus, pe marea emblemă albastră cu steaua cu şapte raze (care reprezintă cele şase state şi teritoriile), şi un grup principal ce reprezintă cele cinci stele ale Crucii Sudului. Abia în 1984 Australia a adoptat *Advance Australia Fair* ca imn naţional, distinct de acum înainte de britanicul *God Save the Queen*, care rămâne imnul regal australian.

Identitatea Federaţiei australiene s-a format de-a lungul mai multor etape, dintre care le amintim aici pe cele mai semnificative: inaugurarea Parlamentului australian şi instalarea sistemului de liber-schimb între state (1901); acordarea dreptului de vot pentru femei pentru constituirea Parlamentului federal (1902)[31]; primele măsuri sociale: instaurarea pensiilor federale (1908); punerea în circulaţie a monedei Commonwealth-ului Australiei (1910); administrarea Teritoriului Capitalei federale şi a Teritoriului de Nord de către federaţie (1911); crearea Băncii Commonwealth-ului (1912); prima femeie aleasă în Parlament (în Australia de Vest în 1912); crearea sistemului public de radiodifuziune (Australian Broadcasting Commission, în 1932); primele relaţii diplomatice, distincte de cele ale Marii Britanii în 1940; ratificarea Cartei Naţiunilor Unite (1945); Australia găzduieşte Jocurile

---

[31] Măsură luată la o dată foarte timpurie, ţinând cont de faptul că în ţările europene care au cunoscut puternice mişcări de emancipare a femeilor dreptul de vot le-a fost acordat acestora mult mai târziu: 1918 în Anglia (pentru femeile de peste 30 de ani), 1944 în Franţa etc. (n.tr.).

Olimpice la Melbourne (1956)[32]; semnarea tratatului de interdicţie a experimentelor nucleare (1963); reforma monetară şi introducerea dolarului australian (1966); semnarea tratatului de neproliferare nucleară (1970), alegerea primului aborigen în Parlament (1971), crearea Consiliului Australian (pentru arte) în 1975; deschiderea Galeriei Naţionale Australiene (1982); celebrarea Bicentenarului şi inaugurarea noului Parlament (1988).

Federaţia australiană reuneşte un ansamblu de şase state şi două teritorii (la care se adaugă şapte teritorii externe, între care Antarctica australiană).

Principalele caracteristici fizice şi istorice sunt rezumate în tabelul următor:

Statul sau teritoriul	Suprafaţa	Data anexării	Colonizarea	Statut distinct	Guvern propriu
New South Wales	801 600 km²	1770	1786	1786	1855
Victoria	227 600 km²	1770	1824	1851	1855
Queensland	1 727 200 km²	1770	1824	1859	1859
Australia de Sud	984 000 km²	1788	1836	1834	1856
Australia de Vest	2 525 000 km²	1829	1829	1829	1890
Tasmania	67 800 km²	1788	1803	1825	1855
Teritoriul de Nord	1 346 200 km²				1863
Teritoriul Capitalei federale	2 400 km²				1911
Total	7 681 800 km²				

(Sursa: *Year Book Australia*)

[32] Şi în 2000, la Sydney (n.tr.).

Fiecare stat şi teritoriu participă direct la funcţionarea Commonwealth-ului Australiei. Fiecare stat trimite doisprezece reprezentanţi în Senatul federal (în total sunt 72 de senatori, plus doi senatori din teritorii). Reprezentarea variază în Cameră în proporţie cu populaţia şi cu electoratul fiecărui stat. Cei 145 de deputaţi federali sunt repartizaţi astfel: New South Wales (51), Victoria (38), Queensland (5), un deputat pentru Teritoriul de Nord şi doi pentru Teritoriul Capitalei federale.

Fiecare stat dispune de asemenea de propriul parlament şi deci de legile sale. Guvernatorul său îl reprezintă direct pe suveran. După modelul Parlamentului federal, parlamentele statelor şi teritoriilor au o cameră superioară (Consiliul Legislativ) şi una inferioară sau Adunarea Legislativă (Camera Adunării în Australia de Vest şi în Tasmania).

Queensland şi teritoriile nu au decât o singură cameră sau Adunare Legislativă. Guvernarea statului este asigurată sub conducerea unui premier (care corespunde primului ministru federal). Fiecare stat a decis asupra numărului deputaţilor săi în camera inferioară: New South Wales (109), Victoria (88), Queensland (89), Australia de Sud (47), Australia de Vest (57), Tasmania (35), Teritoriul de Nord (25), Teritoriul Capitalei federale (17). Comparaţia pe care o putem face între aceste cifre este sensibil diferită de cea care rezultă din compararea numărului lor de reprezentanţi în Parlamentul federal.

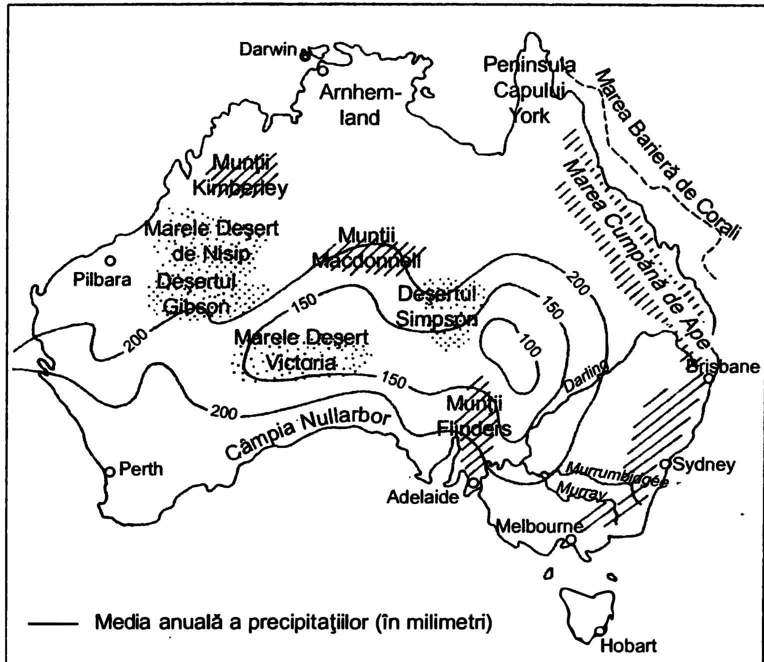
2. Individualităţi distincte. Subliniată de o administraţie şi de politici locale distincte, personalitatea fiecărui stat rămâne puternică în interiorul federaţiei. Deşi opţiunile comune şi o viaţă cotidiană cu preocupări similare tind să omogenizeze naţiunea australiană şi populaţiile acesteia,

această diversitate este totuşi evidentă; este deopotrivă fizică şi umană; reflectă diferitele rute ale explorărilor, ale bogăţiilor naturale, ale punerii în valoare a fiecărui stat sau teritoriu.

A) *New South Wales* este leagănul şi sufletul Australiei. Publicitatea turistică nu greşeşte atunci când afirmă că întregul continent este prezent aici, iar parcurgându-l călătorul va întâlni majoritatea caracteristicilor acestuia. Societatea sa a scris o istorie puţin banală: cea a emancipării unui popor rezultat din deportare, care a reuşit să transforme această bizară colonie într-un loc de progres şi de dezvoltare, reper pentru întreaga naţiune. New South Wales este, în ochii multora, cel mai important stat al Australiei, cel mai populat (o treime din populaţia ţării), cel mai industrializat (o treime din industriile ţării), cel mai urbanizat şi incluzând cea mai mare metropolă (cu 3,6 milioane de locuitori, Sydney reprezintă două treimi din populaţia statului).

Totuşi suprafaţa acestui stat nu reprezintă decât 10,3% din suprafaţa federaţiei (sau de două ori mai puţin decât Queensland şi de trei ori mai puţin decât Australia de Vest). După începuturi dificile, legate de precaritatea condiţiilor de implantare a coloniei, New South Wales a reuşit să îşi formeze un sistem de guvernare autonomă şi democratică, contrastând cu majoritatea guvernelor coloniale (crearea Consiliului Executiv în 1824, colonie a coroanei în 1846 şi un guvern în 1856). Parlamentul este astăzi format din Adunarea Legislativă (109 membri) şi din Consiliul Administrativ (45 de membri).

Situarea sa geografică face să fie un stat cu o climă relativ temperată, pentru că temperaturile sunt cuprinse între 12°C iarna şi 21°C vara. O analiză detaliată va arăta totuşi că există mari diferenţe între nord-vestul continental

Principalele repere fizice

şi arid şi sud-estul maritim şi mai degrabă umed. Diversitatea geografică se exprimă prin patru mari regiuni paralele pe axa nord-sud. De la est la vest există: a) marea câmpie litorală, cu zone de păstorit intensiv şi cu resurse agricole importante, b) Cordiliera Australiană, care coboară uneori într-o manieră abruptă către Marea Tasmaniei; c) colinele din vest, unde apar marile ferme de creştere a animalelor (*stations*) cu acoperişuri de tablă ondulată şi dominate de instalaţii eoliene; d) marile câmpii semiaride, care se învecinează adesea cu deşerturile cele mai impenetrabile, dar care, în sud, în bazinul fluviului Murray, se numără printre cele mai fertile regiuni din Australia.

Marile sale bogăţii naturale, conservate cu grijă (în peste 70 de parcuri naţionale), şi spaţiile sale largi fac din New South Wales unul dintre paradisurile turismului australian. Îşi datorează o mare parte din resurse agriculturii şi păstoritului de la începuturile sale. Reprezintă un sfert din totalul pământurilor cultivate din Australia şi produce o treime din recolta sa de grâu; 55 de milioane de oi îi permit să producă anual 300 000 t de lână, ceea ce reprezintă o treime din producţia naţională. De asemenea deţine 4,5 milioane de capete de bovine, ceea ce reprezintă un sfert din şeptelul australian, şi realizează aproape jumătate din întreaga producţie de carne de pasăre a continentului. New South Wales nu este un mare producător de lactate, ca statul Victoria (de patru ori mai mult), dar competitivitatea agriculturii sale îi deschide importante debuşee agroalimentare. Vinurile sale sunt la fel de cunoscute ca şi cele din Australia de Sud. Valea Hunter (3 000 ha de culturi viticole) produce Chardonnay şi Sémillons cu o mare tradiţie, în timp ce la Riverina (în valea inferioară a râului Murrumbidgee) cuprinde 5 000 ha specializate în vinuri de Sauterne şi Chiraz.

Industria sa este născută din cărbunele (din Hunter Valley şi din Illawara) care reprezintă jumătate din producţia anuală australiană, cu 74 de milioane t. Sunt extrase din subsol plumb şi zinc (de la Broken Hill în extremul sud-vest al teritoriului său), dar nu are nici gaze naturale, nici petrol. Industriile sale manufacturiere reprezintă o treime din cele naţionale (la egalitate cu Victoria). Maşinile, chimia, textilele îi permit un bun nivel al exporturilor în direcţii precum ţările dezvoltate ale Asiei (Coreea de Sud, Japonia), Statele Unite ale Americii sau Noua Zeelandă. Structura urbană este suficient de dezvoltată în New South Wales; cuprinde o serie de oraşe de dimensiuni

medii (trebuie să amintim faptul că Newcastle şi Wollongong sunt al 9-lea, respectiv al 10-lea ca dimensiuni între oraşele australiene) şi foarte importanta metropolă Sydney. Oraşele sale porturi se află de-a lungul întregii coste: Coffs Harbour, Nambucca, Port Macquarie, Newcastle sau Wollongong, apoi locuri de tranzit şi centre industriale aflate în vecinătatea Cordilierei: Armidale, capitala Noii Anglii australiene, Tamworth, Lithgow, Bathurst, Goulburn, Queanbeyan, care se află în apropiere de Canberra, Cooma, centru de producţie a energiei hidrotehnice, Bombala. Principalele puncte de trecere peste râurile din bazinul hidrografic din vest sunt de asemenea şi oraşe agricole: Moree, Mudgee, Dubbo, Cowra, Wagga-Wagga. În sfârşit, câteva rare centre care deschid spre vest calea spre deşert: Bourke, Wilcannia, Broken Hill.

New South Wales este, alături de Victoria, statul cel mai dezvoltat şi cu cea mai bună distribuţie a resurselor. El numără aproape o treime din populaţia şcolarizată a Australiei şi şase dintre marile centre universitare (Sydney, New South Wales, Macquarie, Newcastle, New England şi Wollongong). Dar dinamismul, vitalitatea şi creativitatea estului sunt de asemenea reprezentate de oraşul Sydney, care îşi dispută de mult timp cu Melbourne titlul de capitală neoficială a Australiei. Situat la adăpostul unuia dintre cele mai frumoase golfuri din lume, oraşul este celebru pentru patrimoniul său (precum Rocks, centrul sau cu edificii rezidenţiale în stil Regence sau georgiene, marile sale cartiere rezidenţiale sau boema din Balmain şi Paddington). Sydney uimeşte de asemenea prin întinderea suburbiilor sale, porturile de agrement de la Neutral Bay, Cremorne, Mosman sau Manly în nord, plajele Bondi şi Cronulla în sud, precum şi prin sateliţii industriali din interior, Parramatta, Liverpool. Australian şi

cosmopolit, oraşul ştie să afişeze inovaţiile arhitecturale ale trecutului său recent, precum Harbour Bridge (care are peste şaizeci de ani) şi Opera (cu mari vele din ţigle albe desfăşurate deasupra peninsulei artificiale Bennelong) sau aventura arhitecturală postmodernă care este centrul financiar şi de afaceri. Capitală a comerţului, a schimbului şi a artelor, Sydney este cu certitudine unul dintre marile centre de difuzare a culturii în bazinul Pacificului.

B) *Federaţia avea nevoie de o capitală*. A fost ales un amplasament şi New South Wales a pus la dispoziţia proiectului 2 400 km^2 cu scopul de a instala aici guvernul, care rezida temporar la Melbourne. În momentul în care Commonwealth-ul Australiei a început să administreze Teritoriul Capitalei australiene astfel constituit (1911), s-a deschis un concurs pentru realizarea unei noi capitale, Canberra, care trebuia să simbolizeze unitatea tinerei naţiuni. Americanul Walter Burley Griffin primeşte astfel responsabilitatea de a imagina acest vast proiect, care, chiar şi astăzi, continuă să evolueze sub egida Comisiei pentru dezvoltarea capitalei naţionale, urmărind marile linii directoare şi pornind de la realizările iniţiale. Funcţională şi agreabilă, capitala Australiei poate fi considerată o mare reuşită arhitecturală şi urbanistică. Oraşul are 250 000 de locuitori şi adăposteşte principalele instituţii şi principalii actori politici ai federaţiei. Un plan de ocupare a solului, somptuos şi clasic, pune în valoare colina Parlamentului (cu noile clădiri inaugurate în 1988), într-un amfiteatru de munţi la poalele cărora s-au instalat principalele centre urbane, Civic, Manuka, Kingston, Yarralumla. Acest ansamblu este înscris într-un triunghi, format din principalele poduri şi bulevarde; este compus din reşedinţe publice şi private, din reprezentanţe diplomatice străine,

clădiri administrative şi sedii ale marilor instituţii, precum Biblioteca Naţională, Monetăria, Înalta Curte, Muzeul Naţional.

În acest oraş-grădină se confundă şi se armonizează structura urbană şi mediul natural, pentru a pune în valoare toate aspectele şi calitatea unei vieţi cotidiene fondate pe eficacitate, disponibilitate (aşa cum o demonstrează transportul urban, dar şi pe voinţa de a combate principalele moduri de poluare vizuală ale oraşului tradiţional, precum clădirile care depăşesc înălţimea naturală a oraşului sau afişajul pe mari panouri publicitare, care nu sunt acceptate în Canberra). Oraşul nu se mulţumeşte să se dezvolte de o parte şi de alta a celuilalt reper central care este Lacul Burley Griffin (creat prin captarea apelor micului râu Molonglo); continuă să se dezvolte prin crearea unor alveole urbane autonome care au luat naştere în anii 1960, Woden, Weston Creek, Belconnen, Tuggeranong. O entitate recentă şi destinată în principal activităţilor industriale, Gungahlin, este pe cale de a se realiza. Capitală administrativă şi intelectuală, Canberra are o importantă reţea de formare şi de cercetare, compusă din instituţii precum Australian National University şi Commonwealth Scientific and Industrial Research Organization, la numai câţiva kilometri de marea staţiune australă de reperare a sateliţilor de la Tidbinbilla, cu împrejurimile sale florale şi faunistice de o simplitate protejată cu grijă.

C) Pe drept supranumit *Garden* State[33], *Victoria* este cel mai puţin întins dintre statele australiene şi nu reprezintă decât 3% din suprafaţa totală a ţării. Cu 4,5 milioane de locuitori, este cel mai populat (dar cu mai puţin de 20 de locuitori pe kilometrul pătrat). Este un stat mult mai

---

33 Statul grădină (n.tr.).

tânăr, atât prin istorie, cât şi prin spiritul care este evident de la prima vedere. Separat oficial de New South Wales în 1851, statul Victoria a necesitat mult timp până să se constituie în colonie, dar descoperirea aurului, la mijlocul secolului al XIX-lea, a scos această provincie din anonimat şi i-a conferit o imagine modernă. Ocuparea iniţială a solului, în primul rând pastorală, nu a început decât în 1836, când John Batman punea bazele viitorului Melbourne, în Golful Port Phillip, unde se implantau primele activităţi comerciale centrate pe producţia de lână. Din aceste începuturi, Victoria a moştenit o puternică vocaţie agricolă, care s-a dezvoltat într-un mediu natural cu deosebire favorabil. Din aceste sectoare provine un sfert din întreaga producţiei agricolă a ţării (în timp ce este protejat cu grijă un parc forestier a cărei suprafaţă echivalează cu o treime din întregul teritoriu al statului).

Producţia sa de ovine reprezintă un sfert din producţia australiană. Asigură jumătate din produsele lactate şi realizează anual aproape 100 000 t de unt şi tot atâtea de brânză. În privinţa veniturilor industriale şi a celor provenite din exploatarea subsolului, este aproape la egalitate cu New South Wales (sunt produse aici trei sferturi din petrolul şi o treime din gazele naturale australiene). Febra aurului din anii 1850, în pofida unor perioade adesea dificile, a permis prosperitatea oraşelor Ballarat, Bendigo, Castlemain, Maldon sau Daylesford. Aceasta a fost în mod indirect şi cauza unicei revolte politice veritabile din istoria Australiei (la Eureka, în 1854). Aceste tresăriri şi aceste mişcări sociale au permis Victoriei să ajungă repede la o guvernare democratică şi la o autonomie care nu a împiedicat nici crearea şi nici ascensiunea unei mari burghezii în cartierele elegante din Melbourne, ale căror locuinţe luxoase încă se mai înalţă pe malurile Yarrei.

Victoria a avut puţin timp la dispoziţie pentru a intra în lumea modernă şi pentru a-şi pune în valoare un teritoriu celebru pentru frumuseţea mediului său natural, în primul rând a lungii linii de plaje şi ţărmuri, de la Warrnambool şi Portland în vest, la Gippsland Lakes, Mallacoota la est şi până la Golful Melbourne. Economia sa se sprijină şi pe dezvoltarea turismului în zonele montane, Grampians şi Alpii (pentru aceştia din urmă datorită domeniilor de schi Buller şi Hotham); continuă să obţină resurse importante din exploatarea regiunilor învecinate cu fluviul Murray (frontiera sa naturală cu New South Wales). Pe aceste venituri se bazează prosperitatea unor centre precum Albury, Echuca, Swan Hill, Mildura, consacrate producţiei de legume şi fructe.

Melbourne, foarte britanica şi „victoriana" capitală a statului, şi-a văzut chipul modificat radical după cel de-al Doilea Război Mondial datorită unei imigraţii venite din Europa de sud, din bazinul mediteranean şi din Oceanul Indian. Noua sa viaţă cosmopolită i-a accentuat înclinaţiile către arte şi către creaţie; Melbourne deţine, de altfel, cel mai mare complex cultural al Australiei, Victorian Art Center. Şi-a întărit de asemenea şi gustul tradiţional pentru sport. Cupa Melbourne, cursă hipică celebră în întreaga ţară, este o adevărată sărbătoare naţională, la fel ca şi ziua finalei Campionatului australian de fotbal. Decisiv orientate către viitor, Melbourne şi Victoria se bucură de o mare stabilitate socială şi de o bună creştere economică (venitul mediu pe cap de locuitor este cel mai mare din Australia). Este adevărat faptul că ritmul exportării resurselor principale, a produselor agricole şi manufacturiere, precum şi a serviciilor, rămâne, de asemenea, superior mediei australiene. Este, de asemenea, adevărat că, pentru a proteja acest viitor, un efort particular este

consacrat căutării de investiţii externe şi dezvoltării sectoarelor avansate în care s-au specializat alte state australiene, precum biotehnologiile, bioingineria sau tehnologiile informatice şi de comunicare.

D) Separată de Victoria prin Strâmtoarea Torres, *Tasmania*, principala insulă a continentului, este un stat cu drepturi depline; este cel mai mic prin suprafaţă (mai puţin de 1% din total). Populaţia sa numără puţin mai mult de o jumătate de milion de locuitori, dintre care o treime sunt concentraţi în capitala Hobart. (Launceston are 90 000 de locuitori, Burnie şi Devenport 25 000 în total.) Datorită aparenţei şi mentalităţilor sale, care sunt cele mai engleze dintre toate statele, putem regăsi în climatul şi în peisajele sale o parte din sufletul britanic. Totul este aici la scară umană, de la mediul natural la modul de viaţă care face locul cu deosebire plăcut, în pofida unei tendinţe de provincialism liniştit. Imaginea începuturilor Ţării lui Van Diemen nu este totuşi deloc măgulitoare: duritatea tratamentelor aplicate deţinuţilor, ilustrată de ferocitatea câinilor de pază din Peninsula Eaglehawk Neck, războiul cu populaţia autohtonă, urmat de dispariţia acesteia. Punerea în valoare armonioasă a acestui teritoriu agricol a făcut uitate timpurile cuceririi.

Tasmania trăieşte în primul rând dintr-o agricultură diversificată, care, asociată creşterii animalelor, se ilustrează printr-o importantă producţie de mere şi de hamei, prin producţia de legume de bună calitate, dar şi printr-o înfloritoare industrie de pescuit maritim. Aceste producţii variate au condus la o specializare în industria de conservare (între care congelarea) a produselor alimentare. Tasmania profită de asemenea din exportul acestora. Schimburile şi legăturile maritime fac parte dintr-o imagine de prosperitate care o apropie nu numai de Victoria

învecinată, dar îi permit să întreţină importante contacte cu mulţi parteneri din bazinul Pacificului (aici se prelucrează mare parte din bauxita din Queensland; tot aici încep schimburile cu pescarii asiatici; la Hobart se află centrul de administrare şi gestiune a teritoriului australian al Antarcticii). Teritoriu care exportă principalele sale bunuri, resurse ale subsolului, precum cositorul (este cel mai important producător naţional), cuprul, tungstenul, zincul, sau ale pădurilor (talaş, pastă pentru producerea hârtiei) ori produse provenite din industriile de prelucrare (aluminiu, textile), Tasmania mizează mult pe turism (300 000 de vizitatori pe an, care practică sporturi, între care sportul cu vele, făcut celebru de cursa Sydney-Hobart, sau alte activităţi în aer liber) pentru a oferi lumii secretul uneia dintre cele mai atractive dintre regiunile Australiei.

E) Cel de-al patrulea stat australian ca întindere, *Australia de Sud*, a moştenit din scurta sa istorie imaginea unei societăţi aparte, chiar dacă asta nu o izolează de restul naţiunii. Mândră de a nu fi avut o colonie penitenciară, a fost întotdeauna deschisă progresului şi toleranţei. Într-adevăr, nu a fost ea prima care a acceptat, de exemplu, imigranţii germani care fugeau de persecuţiile religioase şi veneau să caute o ţară a prosperităţii şi a păcii departe de Europa, pe versanţii de la Barossa Valey, pe care i-au transformat în cea dintâi regiune viticolă a ţării? Primul secol şi jumătate de existenţă a fost consacrat unei dezvoltări fondate, ca şi acum, pe păstorit şi agricultură. Faza de industrializare va coincide cu o reîntărire a populării britanice. Caracterul englez al acestui ţinut se regăseşte în biserici şi în pub-uri[34], în străzi şi în case

[34] Tip de local specific Angliei, Scoţiei şi Irlandei, în care se consumă în primul rând bere (n.tr.).

eduardiene, cu balcoane din fier forjat, adaptări sudice ale modelelor europene care înfloresc în climatul mediteranean al acestui *Festival State*[35], cum îl numesc locuitorii săi.

Vitalitatea statului rezidă în primul rând în dinamismul metropolei Adelaide, care cuprinde două treimi din populaţia sa (1,5 milioane de locuitori). Este de asemenea susţinută de o zonă internă, compusă dintr-o regiune puternic industrializată (Whyalla, Port Pirie), în preajma golfurilor Spencer şi Saint-Vincent, precum şi din mai multe zone de agricultură, creştere a animalelor, de livezi şi grădinărit, pe pantele Munţilor Flinders, în preajma estuarului fluviului Murray şi de asemenea în sud-estul extrem al statului, unde încep deja marile întinderi ale Deşertului Simpson, ale Marelui Deşert Victoria şi ale Câmpiei Nullarbor; principalele descoperiri de minereuri au fost făcute la periferia acestora (Roxy Downs pentru uraniu şi cupru, Cooper pentru petrol).

În percepţia noastră asupra Australiei de Sud predomină deopotrivă plăcerea de a trăi într-un mare centru ca Adelaide (cnetru industrial dominat de Holden şi Mitsubishi), important centru de inovaţie tehnologică, dar şi abundenţa şi calitatea produselor unei agriculturi sau a unui pescuit foarte specializate (scoici şi crustacee, vinuri din valea Clare sau de la Coonawarra).

Pentru a intra în secolul XXI cu toate şansele unei dezvoltări durabile, Australia de Sud a declanşat proiecte ambiţioase, precum cel al metropolei tehnologice Gillman. Rupând cu imaginea deja depăşită de capitală provincială, deţinătoare totuşi a unui excelent mediu intelectual şi artistic (ilustrat de două universităţi, la Adelaide şi Flinders, precum şi de bienala internaţională a artelor,

---

35 Statul festival (n.tr.).

Festivalul din Adelaide), are ambiţia de a găzdui o veritabilă „Sillicon Valley" australiană, făcând apel la investitori externi (japonezi) pentru a dezvolta sectoare de vârf precum cele al noilor materiale, al roboticii şi al inteligenţei artificiale.

F) *Teritoriul de Nord* este componenta federaţiei australiene cu cea mai puternică personalitate şi care a experimentat multe dificultăţi în găsirea propriei identităţi. Descoperită târziu, această regiune a fost parţial pusă în valoare, pe axa marilor explorări de la sfârşitul secolului al XIX-lea, datorită descoperirilor de zăcăminte minerale, între care cele mai importante sunt şi cele mai recente (bauxită la Gove, magneziu la Grotte Eylandt, gaze naturale la Merrenie, uraniu la Ranger). Al treilea ca dimensiuni, Teritoriul de Nord este cel mai puţin populat din federaţie, cu numai 160 000 de locuitori, dintre care 75 000 locuiesc în capitala Darwin. Teritoriul este prin excelenţă ţara aborigenilor, nucleul culturii lor şi ultimul lor reper; dar populaţia aborigenă, al cărei procentaj din totalul populaţie este aici cel mai ridicat din întreaga Australie, nu reprezintă totuşi decât ceva mai mult de un sfert. Pentru Australia albă, este ţara *outback*, versiune mai avansată şi mai deşertică a periferiei numite *bush*, şi care continuă să fie mândră de spiritul său de pionierat şi încearcă să atragă turişti dornici de aventură şi exotism. Între 1825 şi 1863, Teritoriul de Nord a fost administrativ ataşat de New South Wales, apoi, până în 1911, de Australia de Sud. Se ajungea aici pornind din sud, pe calea ferată, datorită celebrului *Ghan*, astăzi renovat, cu aceeaşi staţie terminus la Alice Springs, capitala centrului geografic al continentului. Viaţa în Teritoriu s-a dezvoltat pornind de la Sturt Highway, cale de legătură între Alice Springs şi Darwin. O altă cale

de comunicare îl traversa cândva, telegraful transcontinental (terminat în 1872), care permitea relaţia directă dintre Australia şi Europa. Reputaţia sa de vacuitate şi lipsa interesului pentru aceste pământuri ingrate, dispar în momentul în care sunt descoperite primele bogăţii ale subsolului, între care aurul la Darwin, în 1871, şi la Tennant Creek, în 1920. Valoarea potenţialului minier face din Teritoriu una dintre cele mai râvnite regiuni din lume, ceea ce nu a făcut decât să creeze noi dificultăţi aborigenilor, pe cale de a se vedea deposedaţi încă o dată de lăcomia modernă. Pentru a înţelege diversitatea naturală a Teritoriului de Nord, călătorul şi turistul trebuie să meargă din centrul roşu (unde se înalţă McDonnell Rangers, munţii Olga şi Ayers Rock) până pe ţărmurile Mării Arafura, cu mlaştinile şi râurile în care trăiesc crocodili şi barramundi; astfel vor trece din climatul arid în cel umed, semitropical, de la deşert la junglă şi savană. După ce părăsesc Alice Springs, care încearcă să scape de toropeala descrisă în romanul lui Nevil Shute *A Town Like Alice*, punând în operă un dinamic turism de grup, precum şi un turism „de congres", traversează Tennant Creek şi numeroasele sale exploataţii miniere: Peko, Orlando, Juno, Warrego, pentru a ajunge în ţara *never never* (făcută celebră de memoriile lui Jeannie Gunn şi de filmul pe care l-a inspirat în 1983). Capitala Darwin este ţinta finală a acestei călătorii. Numit astfel în 1839 în onoarea naturalistului englez care a făcut escală aici cu *Beagle*, în timpul călătoriei sale în jurul lumii, oraşul este simbolul tenacităţii (a rezistat atacurilor japoneze din 1942 şi a fost aproape în întregime reconstruit după ce a fost devastat de ciclonul Tracy în 1974). Deschis, prin poziţia sa geografică, spre diverse lumi asiatice, susţine mai mult decât orice alt oraş speranţele australiene în succesul apropierii faţă de vecinii din nord.

G) Deopotrivă poartă către vest, faţadă indiană şi africană a Australiei, legătura geografică cea mai directă cu Europa, *Australia de Vest* este cel mai mare dintre state prin suprafaţa sa (aproape o treime din continent). Dar nu este decât pe locul al patrulea prin populaţie. Distanţele au izolat-o întotdeauna de restul Australiei (Perth, capitala, este despărţită de vecina sa Adelaide de aproape 2 500 km de pământ arid). Ar fi putut păstra o reputaţie de comunitate aparte, preocupată numai de problemele locale. O bună exploatare a solului în partea sud-vestică a statului şi o prosperitate recent fondată pe descoperirile din subsol, au făcut ca acest stat să intre într-o lume dinamică, deschis către exterior, ceea ce îl face un adevărat model de dezvoltare. Stat întreprinzător, acesta posedă astăzi mijloacele materiale şi umane necesare ambiţiilor sale (deşi până nu de mult era, din punctul de vedere al venitului mediu pe cap de locuitor, cel mai modest din Australia). Acest imens teritoriu nu este uşor de descris, nu poate fi identificat doar prin capitala sa (aglomerarea Perth-Freemantle, care numără 1,2 din cele 1,5 milioane de locuitori ai Australiei de Vest). Este singurul mare centru urban (oraşul Bunburry, aflat mult mai la sud, nu are decât 25 000 de locuitori); este de asemenea şi punctul în care se focalizează toate activităţile politice, sociale, economice şi financiare. Viaţa de coastă a statului contrastează, de altfel, în mod uimitor cu vidul de locuire din interior. Lungimea acestor ţărmuri reprezintă aproape jumătate din întregul litoral australian. Au fost îndelung explorate de navigatorii europeni, olandezi şi francezi. Aici se află principalele oraşe, în special cele care s-au născut din bogăţia acestui *Golden State*[36]. Dampier, Port Hedland, Broome, Carnarvon, Geraldton,

---

[36] Statul de aur (n.tr.).

cel mai adesea staţii terminus pentru transporturile de minereuri de la Kimberley sau de la Pilbara pentru fier, de la Kalgoorlie-Boulder pentru aur şi de la zăcământul petrolifer *off-shore* de la Saladin. În sud, sunt exportate, prin porturile de la Oceanul Indian, cerealele şi lâna produse ale unei agriculturi de zonă secetoasă (*dry farming*), foarte dezvoltată, sau ovinele expediate vii către ţările arabe. Dincolo de Capul Leeuwin, oraşe precum Albany, fostă capitală a vânătorii de balene, rămân încă porturi de pescuit active. Singura mare regiune cultivată şi împădurită (care concurează pentru principalele sale produse cu New South Wales) este cea a văilor din triunghiul Perth-Pemberton-Esperance, a căror bogăţie naturală face ca statul să îşi merite cel de-al doilea supranume pe care îl are, *Wildfower State*[37]. Aceasta este şi o mare regiune viticolă (Swan River, Margaret River, Mount Barker) şi un spaţiu forestier exploatat pentru lemnul dur (precum pădurea de kauri din regiunea Parcului naţional Warren).

Astăzi, Australia de Vest preferă mai mult supranumele de *State of Excitement*[38], denumire care reflectă bucuria de a trăi şi dorinţa de progres. Creată ca o colonie fondată pe libera iniţiativă, nu a ezitat să ia un drum diferit de cel al altor state, făcând apel la condamnaţi ca mână de lucru pentru a-şi asigura supravieţuirea. Evoluţia sa va fi în viitor cu atât mai bună cu cât va reuşi în mod real să concilieze o politică de stabilitate (fondată pe exploatarea avizată a bogăţiilor sale agricole şi minerale) şi o politică de expansiune (datorată mai ales investiţiilor străine) în sectoare de activitate de vârf şi de înaltă tehnologie.

---

[37] Statul florilor sălbatice (n.tr.).

[38] Statul entuziasmului (n.tr.).

H) Pentru australieni, *Queensland* este *Sunshine* State[39]. Acesta nu are nimic de invidiat la omonimul său american, Florida, în privinţa vizibilităţii şi a calităţii vieţii sale foarte colorate. Se prezintă ca unul dintre polii de atracţie majori ai federaţiei. Şi-a dobândit o reputaţie de muncă şi de realism, asociată cu voinţa de a apărea ca unul dintre motoarele societăţii australiene de mâine. Queensland a cunoscut, la rândul său, începuturi dificile; dar pare să culeagă roadele eforturilor şi perseverenţei sale. Al doilea stat ca suprafaţă şi al treilea ca populaţie, ocupă sfertul nord-estic al continentului. Mărginit de Marea Coralilor, este larg deschis spre Pacific (dar şi spre Marea Arafura şi spre Asia, prin Golful Carpentaria). Teritoriul său se întinde în cea mai mare parte la nord de tropicul Capricornului; această situaţie îi conferă un climat cald şi umed, care favorizează diversitatea producţiei sale agricole. Aspectul său fizic general pare al unei Floride australe, beneficiind de peisaje foarte variate. Comparaţia americană nu este numai una de formă, pentru că există proiectul amplasării în Peninsula Capului York a unui mare complex ce ar putea rivaliza cu cel de la Cape Kennedy. Potenţialul şi activitatea sa sunt, de altfel, foarte apropiate de cele ale Texasului, cu particularitatea pe care o reprezintă marea sa faţadă maritimă, dublată, pe o lungime de 2 000 km, de Marea Barieră de Corali. În interiorul vastului său teritoriu, Queensland consacră suprafeţe mari creşterii animalelor (care reprezintă o treime din şeptelul bovin australian). Este, la fel ca şi echivalentul său din vestul statului New South Wales, ţara acelor *jackaroos* (echivalentul americanilor cowboys), care conduc uriaşele cirezi de pe motocicletă sau din elicopter (vite pentru carne în sud sau în centru, dar şi şeptel compus din vite

---

[39] Statul însorit (n.tr.).

pentru lapte pe câmpiile litorale şi pe platoul Atherton, bivoli în jurul Golfului Carpentaria).

Agricultura este o problemă de opţiune: cereale şi legume pe câmpiile din sud (Maryborough, Rockampton, Toowomba), culturi tropicale, axate pe banane şi trestie de zahăr, în nord, începând din Townsville, precum şi pe plante decorative şi flori. Marile centre de pe coastă sunt debuşee ale producţiei agricole şi miniere. Sunt legate între ele prin calea ferată Bruce Highway, care merge de la Brisbane la Cairns. Industria din Queensland şi exporturile se bazează pe bogăţiile subsolului. Datorită regiunii muntelui Isa, Queensland produce o treime din cuprul australian, iar bazinul Bowen furnizează aproape jumătate din producţia naţională de cărbune. Greenvale şi Yabulu au devenit centre importante ale exploatării de nichel, rivalizând cu Noua Caledonie învecinată; una dintre cele mai mari rezerve de bauxită din lume a fost recent descoperită la Weipa, la nord de Peninsula Capului York. Ţară a sportului şi a activităţilor în aer liber, Queensland se bazează mult pe turism. Creşterea economică previzibilă a statului, dublată de o bună creştere demografică, îi dă toate şansele să îşi rentabilizeze infrastructurile legate de turism şi producţie. Tonul general de dinamism este dat de oraşul Brisbane (care este pe cale să devină cea de-a doua capitală de stat după Sydney) şi de către sateliţii săi de pe coasta nordică (Sunshine Coast) şi de pe cea sudică (Gold Coast, cu aglomerările de la Surfer's Paradise şi Coolangatta). Orientată către Asia (şi mai ales către Japonia, care este principalul său client), regiunea a făcut un mare efort de promovare, bazat pe inovaţie, pe cercetare şi pe tehnologiile avansate (Brisbane a creat prima universitate privată din Australia, Bond University, şi se pregăteşte, la fel ca şi Adelaide, să construiască o

metropolă tehnologică cu vocaţie naţională şi internaţională). Expoziţia din 1988, principala atracţie la manifestările Bicentenarului australian, care a primit 16 milioane de vizitatori şi s-a autofinanţat, a marcat în mod cert o etapă decisivă în punerea în valoare a posibilităţilor pe care le are de a-şi realiza ambiţiile justificate.

II. O democraţie parlamentară

1. Guvernul, partidele politice, alegerile. Calitatea democraţiei australiene şi a exercitării sale este generată de un federalism mai mult coordonator decât centralizator şi de un sistem parlamentar moştenit din sistemul britanic. Organizarea acestui sistem priveşte nu numai Commonwealth-ul sau statul australian, ci şi guvernele statelor şi guvernele locale. Cetăţenii ştiu că sunt reprezentaţi în mod echitabil şi că interesele lor individuale sau colective sunt apărate în mod corespunzător. De altfel, Australia a fost una dintre primele democraţii moderne care a pus în aplicare măsuri care garantează justiţia şi egalitatea de şansă. Astfel, votul secret a fost introdus încă din 1854, femeile au primit drept de vot în 1908; ideea de a plăti un salariu aleşilor poporului a fost foarte repede adoptată, pentru a şterge inegalităţile în exercitarea reprezentării democratice. Dintre toate sistemele anglo-saxone, Australia este poate cel în care egalitatea în drepturi, în special drepturile cetăţeneşti, se bazează deopotrivă pe consens şi pe cuvântul dat; democraţia este făcută pentru a fi trăită, nu numai pentru a fi descrisă şi decretată. Federalismul este un factor important de omogenizare; acesta permite fiecărui cetăţean să îşi arate loialitatea atât faţă de anturajul său direct, cât şi faţă de stat sau de naţiune.

Acesta nu este un concept abstract, ci o realitate la care fiecare poate adera, expresia unei cooperări între componentele federaţiei, şi expresia coordonării între cele trei niveluri de guvernare (federal, statal, local).

Parlamentul federal (şi parlamentele statelor) exercită în mod real puterea legislativă şi garantează activitatea executivului. Actorul principal este Camera Reprezentanţilor, ale cărei propuneri trebuie să primească aprobarea Senatului. În caz de dezacord persistent între cele două camere, guvernatorul general (reprezentant al suveranului) poate pronunţa dubla disoluţie, iar reprezentanţii sunt trimişi în faţa alegătorilor. În camera inferioară sunt reprezentate partidele politice. Majorităţii îi este oferită responsabilitatea formării guvernului. În Senat mai ales statele sunt cele care îşi fac auzită vocea, în mod egal, deoarece toate primesc acelaşi număr de locuri. Toţi miniştrii din guvern trebuie să fie aleşi dintre membrii Camerei sau Senatului. În felul acesta reprezentativitatea parlamentului se regăseşte şi în executiv. Desigur, primul ministru, şeful majorităţii parlamentare (căruia îi corespunde un şef al opoziţiei), poate întreprinde o muncă de orientare şi decizie politică în interiorul cabinetului său (compus din mai mult de jumătate dintre miniştrii guvernului), dar deciziile sunt luate de către Consiliul executiv (din care fac parte toţi miniştrii) şi vor fi puse în aplicare după ce acordul celor două camere le dă putere de lege, cu asentimentul guvernatorului-în-consiliu (Governor-in-Council). Punerea în aplicare este încredinţată diferitelor ministere (*departments*), care se bazează pe o administrare animată de funcţia publică federală. Departamentele ministeriale corespund principalelor sectoare din viaţa ţării şi reflectă principalele orientări politice. Astfel, cu titlu de exemplu, după alegerile federale din 1993 puteau fi

enumerate 18 departamente, în următoarele domenii: a) arte şi servicii administrative; b) justiţie; c) apărare; d) forţă de muncă, educaţie şi formare; e) mediu, sport şi teritoriu; f) finanţe; g) afaceri externe şi comerţ exterior; h) sănătate, locuinţe, guvernare locală şi servicii comunitare; I) imigraţie şi probleme etnice; j) muncă; k) industrie, tehnologie şi dezvoltare regională; l) industrii din sectoarele primare şi energetice; m) departamentul primului ministru şi cabinetul; n) securitate socială; o) turism; p) transport şi comunicaţii; q) economie; r) veterani de război (asociat cu h).

Dincolo de instituţii, democraţia parlamentară australiană se bazează pe un respect pentru practicile şi mecanismele care nu a variat de la începuturile federaţiei. În general s-a ezitat să se modifice un sistem global satisfăcător, ca urmare amendamentele la Constituţie au fost rar adoptate.

Toate modificările constituţionale majore au fost sancţionate prin Australia Act (1986), care a avut drept principal efect desprinderea definitivă a Commonwealth-ului australian de Parlamentul de la Westminster, păstrând totuşi relaţia, precum şi referirea la monarhie. Este însă adevărat faptul că suveranul (britanic) nu are un statut civic superior şi nu aparţine decât formal democraţiei australiene. Totuşi, sprijinindu-se pe o îndelungată tentaţie republicană, nu ar fi surprinzător (mulţi anunţă evenimentul pentru Centenarul federaţiei în 2001) ca Australia să se proclame republică, cu asentimentul unei largi majorităţi a australienilor şi cu sentimentul că această modificare ar reflecta bine evoluţia identităţii profunde a ţării şi a democraţiei sale[40].

Forţa democraţiei ţine în primul rând de exercitarea unei guvernări bazate pe împărţirea puterii între Camera

[40] Această previziune a autorului nu s-a îndeplinit în 2001 şi nici mai târziu, Australia continuând să o recunoască în mod formal pe regina Marii Britanii ca suveran (n.tr.).

Reprezentanţilor, Senat, guvernatorul general, Înalta Curte de Justiţie, aparatul guvernamental şi parlamentele statelor. Ea se bazează, de asemenea, pe cooperarea dintre diferitele niveluri de guvernare. Repartizarea sarcinilor şi a răspunderilor este foarte clară. Dacă guvernul federal are în grijă apărarea, relaţiile externe, comerţul, impozitele, vămile, pensiile, imigraţia şi telecomunicaţiile, alte sectoare sunt lăsate în grija statelor (educaţia, energia şi resursele, transporturile) şi a responsabililor acestora (numiţi *premiers* în state şi *chief ministers* în teritorii). Tendinţa a fost întotdeauna aceea de a încredinţa din ce în ce mai multe responsabilităţi directe guvernului federal, cu aprobarea statelor, fără a leza prerogativele guvernelor locale (856 de diviziuni cu denumiri variate: comitat, ţinut, municipalitate, district, oraş). Consiliile acestor entităţi locale rezolvă, în general, probleme legate de planificarea urbană, lucrările publice, infrastructurile sportive, sanitare sau recreative. Operaţiile sunt finanţate prin impozitele locale, care nu reprezintă decât 4% din impozitele naţionale şi doar 6% din bugete. Guvernul federal şi cel al statului intervin de asemenea direct prin intermediul subvenţiilor acordate activităţilor locale.

Democraţia s-a adaptat, de altfel, încetul cu încetul, unui sistem de guvernare bazat pe partide. Acestea sunt principalele animatoare ale vieţii politice şi sunt, într-un sistem moştenit din parlamentarismul britanic, legate de ideea de alternanţă la putere. Există aproximativ şaizeci de partide, dintre care aproximativ douăzeci reuşesc să ajungă în ultimele etape ale alegerilor naţionale, dar numai patru mari tendinţe au predominat încă de la originile federaţiei. Australian Labor Party (Partidul Laburist Australian), creat în 1891, este moştenitorul curentului laburist şi internaţional. Se află la putere fără întrerupere din 1983. Înainte de

aceasta, a alternat într-o manieră neregulată cu Liberal Party of Australia (Partidul Liberal al Australiei, creat în 1944), de tendinţă naţionalistă şi conservatoare, care, la rândul său, a guvernat uneori alături de curentul agrarian (Country Party a fost fondat în 1920) şi de National Party of Australia (Partidul Naţional al Australiei). Senatul a fost dominat de curentul democrat, reprezentat mai întâi de către Democratic Labor Party (Partidul Laburist Democratic, desprins din Partidul Laburist în 1955), apoi de Democraţii Australieni (mişcare creată în 1977). Lista prim-miniştrilor Australiei (şi apartenenţa lor politică) arată alternanţa la putere a diferitelor tendinţe parlamentare începând din 1901.

E. Burton (P)	1901–1903	J. Curtin (PLA)	1941–1945
A. Denkin (P)	1903–1904	F.M. Forde (PLA)	1945–1945
J.C. Watson (PLA)	1904–1904	J.B. Chifley (PLA)	1945–1949
G.H. Reid (FT)	1904–1905	R.G. Menzies (Lib)	1949–1966
A. Denkin (P)	1905–1908	H.E. Holt (Lib)	1966–1967
A. Fisher (PLA)	1908–1909	J. McEwen (FT)	1967–1968
A. Denkin (P)	1909–1910	S.G. Gorton (Lib)	1968–1971
A. Fisher (PLA)	1910–1913	W. McMahon (Lib)	1971–1972
J. Cook (Lib)	1913–1914	E.G. Whitham (PLA)	1972–1975
A. Fisher (PLA)	1914–1915	J.M. Fraser (Lib)	1975–1983
WM Hughes (PLA/N)	1915–1923	R.J. Hawke (PLA)	1983–1984
S.M. Bruce (N)	1923–1929	R.J. Hawke (PLA)	1984–1987
J.H. Scullin (PLA)	1929–1932	R.J. Hawke (PLA)	1987–1990
J.A. Lyons (PUA)	1932–1939	R.J. Hawke (PLA)	1990–1991
E.C. Page (LP)	1939–1939	P. Keating (PLA)	1991–1993
R.G. Menzies (PUA)	1939–1941	P. Keating (PLA)	1993–
AW Fadden (PLA)	1941–1941		

(PLA) Partidul Laburist Australian; (CP) Country Party; (FT) Free Trade; (Lib) Liberal; (PUA) Partidul Unităţii Australiene; (P) Protecţionist; (N) Naţionalist.

(Sursa: *Year Book Australia*)

Originalitatea democraţiei australiene se exprimă de asemenea într-un sistem electoral puţin obişnuit, care poate părea constrângător pentru cetăţean. Înscrierea pe listele electorale şi votul sunt obligatorii (din 1911 şi respectiv 1924). De la alegerile federale din 1925, gradul de participare se ridică la peste 90%. Sunt chemaţi la urne toţi cetăţenii australieni care au împlinit 18 ani. Dar egalitatea în faţa legii electorale este departe de a fi fost întotdeauna perfectă. Aborigenii nu au primit drept de vot în state decât în 1949 (iar pentru Parlamentul federal în 1962). Caracterul obligatoriu al participării la vot nu i-a privit până în 1984. Echitatea sistemului este, de la acea dată, garantată de Comisia australiană pentru alegeri. Aceasta revizuieşte carta electorală o dată la şapte ani. Se asigură în primul rând de faptul că circumscripţiile sunt aproximativ egale ca număr de alegători (ceea ce, ca efect, generează mari diferenţe de suprafaţă). Verifică finanţarea campaniilor electorale şi acordă susţinere financiară partidelor (în funcţiei de rezultatele obţinute, valoarea medie a alocaţiei actuale este de 1 dolar pe vot obţinut pentru Camera Reprezentanţilor şi de 50 de cenţi pentru Senat). Deputaţii sunt aleşi pentru un mandat de trei ani, conform formulei scrutinului preferenţial nominal (care constă în realizarea unui clasament al candidaţilor pe buletinele de vot). Acest tip de scrutin a înlocuit în 1918 mai clasicul „primul care trece linia” (*first to past the post*). Cât timp un candidat nu a atins majoritatea absolută, se procedează la eliminarea candidaţilor cei mai puţin bine plasaţi şi la reclasificarea celorlalţi. Obiectivul este acela de a asigura, în cele din urmă, o democraţie directă, pentru ca majoritatea cetăţenilor să poată participa, într-un fel sau altul, la alegerea reprezentantului. Senatorii sunt aleşi pentru şase ani (dar Senatul est înnoit cu jumătate o dată

la fiecare trei ani) printr-un scrutin preferenţial şi proporţional. Formula aceasta oferă reprezentanţilor formaţiunilor mici şansa de a fi aleşi, dar complică mult votul.

2. Opinia publică şi presa. Sistemul australian de guvernare acordă o mare importanţă opiniei publice chiar înainte ca aceasta să se exprime prin sufragiul universal. Instituţiile întreţin relaţii constante cu presa, care, dintotdeauna, s-a făcut ecoul componentelor acestei ţări vaste; element capital al democraţiei, grupul de presiune cel mai influent şi mai bine organizat, presa ştie că informând şi formând opiniile, influenţează în mod direct politicul.

Analiştii, editorialiştii, criticii din presa scrisă sau audiovizuală se află adesea la originea dezbaterilor şi a evenimentelor (Galeria Presei de la Parlament ilustrează bine rolul jurnalismului în politică, în contact direct cu realitatea cotidiană în dezbatere). Aflaţi atât de aproape de putere, ei se străduiesc să păstreze distanţa şi rezerva, pentru că nu trebuie nici să reprezinte o contraputere instituţională, nici să se transforme în instrument al puterii. La rândul său, omul politic care apelează, de exemplu, la National Club Press din Canberra îşi măsoară puterea şi limitele, într-un sistem în care relaţiile publice au devenit practici curente şi obligatorii în viaţa politică.

Înainte de apariţia audiovizualului, influenţa presei scrise era deja foarte importantă. De la începuturile coloniei New South Wales, jurnalul *Australian* fusese creat pentru a se opune discursului oficial al guvernatorului şi pentru a apăra interesele coloniştilor liberi. În Victoria şi în Australia de Sud, progresele democraţiei au fost, de asemenea, sprijinite de presă, care a sărit în sprijinul răsculaţilor din Eureka (1854) şi s-a făcut ecoul marilor

revendicări din epoca minieră: fără impozite cât timp nu există reprezentare şi democraţie. În epoci mai recente, marea presă australiană s-a plasat adesea în tabăra liberală, mai ales în timpul lungului mandat postbelic al lui Robert Menzies. Ea a jucat în mod cert un rol esenţial în perioada dificultăţilor întâmpinate de Gough Whitham şi care au condus la prăbuşirea guvernului său laburist în 1975. De asemenea, după întoarcerea liberalilor lui Malcolm Fraser, presa a ajutat în mod incontestabil curentul laburist să renunţe la ideologia socialistă pentru a se identifica cu social-democraţia. În general, democraţia australiană poate conta pe acest excelent catalizator de opinie pe care îl reprezintă ansamblul oamenilor de presă. Aceştia din urmă, organizaţi din 1910 în Australian Journalists Association (Asociaţia Jurnaliştilor Australieni, afiliată în 1987 la centrala sindicală a Australian Council of Trade Unions), sunt prea sensibili la prerogativele lor de cea de-a „patra putere în stat" pentru ca să nu fi încercat să îşi păstreze independenţa editorială şi şi-au definit un cod deontologic căruia i se supun toţi profesioniştii din mass-media. Australian Associated Press, creată în 1935 din colaborarea mai multor organe de presă şi în parteneriat cu Agenţia Reuters, le serveşte adesea ca principală sursă de informare. Ei animă un sistem mediatic de masă, care a trecut în anii 1980 prin transformările structurale cele mai importante din istoria sa: întărirea independenţei faţă de aparatul economic şi industrial, reechilibrarea vectorilor de comunicare accesibili în număr mare.

Presa scrisă constituie o forţă majoră în Australia. Australianul este, prin tradiţie, un mare consumator de informaţie imprimată. De aici rezultă şi varietatea publicaţiilor disponibile (există aproximativ 650 de ziare şi reviste) şi importanţa tirajelor lor. Într-o ţară cu mai puţin de 20 de

milioane de locuitori există numeroase cotidiene al căror tiraj se situează între 200 000 şi 500 000 de exemplare: la Sydney, *Sun Herald* (550 000), *Sydney Morning Herald* (260 000), *Daily Telegraph Mirror* (480 000), la Melbourne *Age* (260 000), la Brisbane *Courrier Mail* (250 000), la Adelaide *Advertiser* (210 000). În cadrul presei specializate se află de asemenea câteva publicaţii de mare tiraj, precum săptămânalele cu programe de televiziune (*TV Week*, 700 000 exemplare) sau feminine (*Women's Weekly*, 1 200 000 exemplare). În 1987, mai multe dispoziţii juridice, vizând să evite o prea mare concentrare a proprietăţii în cadrul presei scrise sau audiovizuale, au avut drept efect reorientarea spre ziare şi reviste a interesului proprietarilor şi al grupurilor care investiseră mult şi în audiovizual. Două grupuri deţin principalele proprietăţi în presă; acestea sunt: a) *News Limited*, al magnatului Rupert Murdoch, care reprezintă mai multe mari titluri populare la Sydney, Melbourne, Adelaide, Brisbane şi Darwin, precum şi *The Australian*, sigurul cotidian naţional, creat în 1964, cu un tiraj de 150 000 de exemplare; *John Fairfax*, ai cărui moştenitori apără încă de la mijlocul secolului al XIX-lea tradiţia serioasă a presei de calitate (*quality press*), incluzând, de exemplu, în New South Wales, *Australian Financial Review*, cotidian specializat cu audienţă naţională, şi, în Victoria, *The Age* (fondat în 1854 de către David Syme). Doar *Bell Group* al lui Robert Holmes menţine un echilibru uşor favorabil Australiei de Vest, statul său de origine, prin *West Australian*.

Tocmai aceste dispoziţii juridice au influenţat soarta publicaţiilor electronice, în sânul cărora se afirmă rolul unui sector privat, care se dezvoltase mult încă de la apariţia radioului. Dualitatea public-privat a fost instaurată puţin după punerea în funcţiune a staţiei 2SB din Sydney în 1922, de

la crearea, în paralel, a posturilor naţionale (cu vocaţie de servicii publice), finanţate prin redevenţe şi a posturilor private, finanţate prin publicitate şi prin interese comerciale.

Sistemul audiovizual australian este organizat prin Legea audiovizualului (Broadcasting Act, periodic amendată după 1942) şi se află sub controlul Australian Broadcasting Tribunal, autoritate independentă de stat, care eliberează licenţe posturilor de radio şi de televiziune private (între care se numără câteva mari reţele precum Channel Seven, Channel Nine sau Channel Ten) a căror unică resursă este publicitatea, precum şi diverselor servicii publice de radio (dintre care un mare număr sunt destinate grupurilor comunitare şi „etnice"); acestea din urmă funcţionează în calitate de asociaţii cu scop nelucrativ (nu există posturi publice de televiziune). Dimpotrivă, Australia deţine un sistem de radio şi de televiziune „naţional", Australian Broadcasting Corporation, creată în 1932, după modelul BBC. Independentă de orice formă de control guvernamental, aceasta este direct finanţată de către guvernul federal. Corporaţia girează un serviciu de radio cu staţii în principalele capitale de stat, trei reţele radio, dintre care două emit în modulaţii de frecvenţă şi o reţea de televiziune. Alături de aceasta, s-a constituit în 1978 Special Broadcasting Service, care, în ciuda presiunilor guvernului laburist, nici până astăzi nu s-a asociat cu Corporaţia. Acesta furnizează naţiunii servicii de radio şi de televiziune multilingvistice şi multiculturale, aşa cum o cere noua identitate culturală şi socială a acesteia. Organizată pe baze comerciale în 1981, compania AUSSAT gestionează sistemul naţional de sateliţi; acesta permite dezvoltarea sistematică a posibilităţilor de receptare a serviciilor radio şi de televiziune directe, inclusiv a celor particulare, pe întregul continent şi în zonele învecinate din Pacificul de sud.

Capitolul III

STRUCTURILE ŞI VALORILE UNEI SOCIETĂŢI

I. Populaţia şi grupurile sociale

Primul recensământ oficial al populaţiei din New South Wales (1828) a inaugurat lungul şir al analizelor demografice australiene (astăzi recensămintele populaţiei au loc la fiecare cinci ani). Caracterul australienilor, mai curând deschis şi înclinat spre solidaritate, este adesea explicat prin creşterea lentă şi prin volumul limitat în mod deliberat al unei populaţii care, după două sute de ani de existenţă, nu a atins 20 de milioane de locuitori. Această populare lentă a permis societăţii să se dezvolte fără tulburări majore, iar diferitelor componente ale acestei societăţi să se amalgameze într-un ansamblu complex şi protecţionist.

Ajungând cu greu la o populaţie totală de 1 milion de locuitori (aborigenii erau pe atunci excluşi de la recenzare) în 1858, adică după şaptezeci de ani de istorie, Australia îşi va tripla apoi populaţia într-un interval de treizeci de ani. Începând cu 1920, va reuşi să-şi dubleze numărul de locuitori o dată la patruzeci de ani (dacă acest fenomen continuă să se manifeste, ţara va avea 20 de milioane de locuitori în anul 2000). De-a lungul secolului al XX-lea, rata creşterii demografice anuale (care este un indicator relativ al creşterii dacă îl comparăm cu numărul real de locuitori) s-a menţinut mai curând ridicată. Ea s-a apropiat, de altfel, mai curând de aceea a ţărilor în curs de dezvoltare decât de aceea a naţiunilor dezvoltate. Numai în

timpul celui de-al Doilea Război Mondial (0,8% în 1941) aceasta a variat între 1% şi 2%. Conform Australian Bureau of Statistics, nivelul de 1,59% înregistrat în 1991 ar putea să descrească în mod constant: 1,41% în 1996, 1,02% în 2001, 0,86% în 2011, 0,86% în 2031. Creşterea populaţiei australiene a depins aproape întotdeauna de sporul natural şi nu de aporturile de populaţie, totuşi importante, datorate imigraţiei. Sporul natural a rămas ridicat în momentele dificile din punct de vedere economic şi social (aproape 1,5% între 1921 şi 1931), atunci când emigraţia se redusese la 0,50%. El a fost, bineînţeles, foarte important în perioada *baby boom*-ului (1951–1961), reprezentând 1,26%, respectiv 1,41% pentru aceste două date, pe când aportul adus de imigranţi nu era decât de 0,45%, respectiv 0,84%. Inversarea raportului dintre cele două surse ale creşterii demografice s-a produs recent. În 1988 imigraţia atingea 0,92% (faţă de 0,77% reprezentând creşterea naturală). Această tendinţă s-ar putea consolida în primele decenii ale secolului XXI. Nivelurile respective ale imigraţiei şi creşterii naturale ar putea fi, în 2001, de 0,65% şi de 0,63%, în 2021 de 0,51% şi de 0,33%, în 2031 de 0,49 % şi 0,19 %.

Modernizându-se, Australia şi-a apropiat tot mai mult evoluţia demografică şi socială de cea a principalelor state dezvoltate. Curba fecundităţii şi cea a ratei mortalităţii sunt paralele şi în scădere. Între 1970 şi 1990, rata fecundităţii a scăzut de la 3 la 1,7 (pentru fiecare femeie), iar rata mortalităţii a scăzut de la 7,5‰ la 6,5‰. Pe de o parte, numărul naşterilor se diminuează (control al natalităţii, îmbătrânire a populaţiei), pe când nivelul de trai creşte. Pe de altă parte, mortalitatea este în scădere graţie progreselor medicinei şi ameliorării generale a condiţiilor de viaţă a australienilor. Speranţa de viaţă este bună (73 de ani

pentru bărbaţi şi 80 de ani pentru femei), iar aceste medii plasează Australia în prima linie a ţărilor dezvoltate (imediat după Japonia). Căsătoria are loc mai târziu decât în trecut (în medie la vârsta de 26 de ani la bărbaţi şi 24 de ani la femei). Numărul divorţurilor a crescut sensibil de la adoptarea, în 1975, a Legii familiei, care a simplificat procedurile legale ale separării soţilor. Dimensiunile familiei australiene au variat de-a lungul deceniilor în funcţie de motivaţii foarte diferite. La sfârşitul secolului al XIX-lea, australienii, ca şi europenii şi americanii, privilegiau familiile numeroase. Aceasta tendinţă începe să se inverseze la începutul secolului al XX-lea, înainte chiar de începutul marilor crize mondiale (războaie, depresiune, şomaj). Familia se modifică. Devine evident că este din ce în ce mai greu de întreţinut o familie numeroasă. Emanciparea femeilor, accesul lor la educaţie, apariţia controlului naşterilor accentuează un fenomen care nu va mai cunoaşte decât o singură atenuare, la sfârşitul celui de-al Doilea Război Mondial. În această perioadă, familiile numără din nou trei copii sau mai mulţi. Noii imigranţi găsesc tot atunci condiţii de viaţă care le permit să-şi creeze cămine adăpostind un număr mare de copii. Începând din 1960, generalizarea muncii feminine consacră răspândirea familiei medii de doi copii. În anii 1980, printr-un fenomen tipic american, familia „Dink” (*Double income, no kids*), adică având două surse de venit, dar nici un copil, se instalează alături de familiile mono sau duoparentale care cresc un copil unic.

Populaţia Australiei este foarte echilibrată în ceea ce priveşte numărul de bărbaţi şi femei (în timp ce, la începuturile colonizării, penuria de populaţie feminină era evidentă), cu un lejer avans pentru cei dintâi. Pentru populaţia de peste 65 de ani, raportul însă se inversează.

Populaţia australiană se menţine relativ tânără (vârsta medie este de 32 de ani), dar cunoaşte o îmbătrânire rapidă (cei de peste 65 de ani reprezintă 15% din total, în timp ce, la începutul secolului nu erau decât 5%). Ca în toate societăţile postindustriale contemporane, această îmbătrânire a populaţiei nu va întârzia să impună noi constrângeri sociale. Aceasta a provocat, deja, mişcări de migraţie internă necunoscute până de curând. Apar, astfel, regiuni de pensionari (*retirement areas*), cum sunt ţărmurile din New South Wales, Golful Port Phillip sau Gold Coast în Queensland, care primesc persoane în vârstă, australieni sau străini (mai ales japonezi). Astfel se formează zone de regrupare a populaţiei pe care procesul de imigrare, cu aspectele sale etnice pronunţate, reuşise, în parte, să le evite. Singurul factor de regrupare cu adevărat australian îl reprezintă urbanizarea unei populaţii care trăieşte azi la oraş (80%, faţă de 62% în 1921) şi este concentrată în cinci mari aglomeraţii, capitale ale diferitelor state cu peste 500 000 de locuitori. În Australia nu există ghetouri pentru o imigraţie care, în aparenţă, a fost mai uşor integrată decât în Statele Unite. Există însă grupuri numite „vizibile din punct de vedere social" care au putut să-şi scoată în evidenţă individualitatea şi diferenţele. Acestea au dat uneori un aspect particular geografiei umane a ţării. Comunităţi întregi au contribuit la punerea în valoare a regiunilor miniere sau agricole ca, de pildă, luteranii germani de la Klemzig şi Hahndorf şi minerii din Cornwall în cazul zăcămintelor de cupru din Australia de Sud. Mai de curând, italienii din Riverina, grecii din Renmark (Australia de Sud) din Shepparton sau din Mildura (Victoria) au putut constitui poli demografici deosebit de dinamici. În oraşe, concentraţiile de australieni de dată recentă sunt, de asemenea, vizibile. Cluburile,

societăţile şi bisericile lor le-au permis, în general, să păstreze o anumită coeziune şi să facă faţă oscilaţiilor unei integrări economice uneori dificile. Mai ales refugiaţii, ca şi o mare parte a imigranţilor nevorbitori de limbă engleză, îngroaşă adesea rândurile profesiilor necalificate şi suportă un nivel deosebit de ridicat al şomajului (între 20% şi 30% în unele comunităţi libaneze, turceşti sau vietnameze). Totuşi, proporţiile imigraţiei (20% dintre australieni sunt născuţi în străinătate), ca şi politica multiculturală au contribuit mult la dezvoltarea caracterului deschis şi tolerant al societăţii australiene. Numeroşi cetăţeni sunt mândri să arate ceea ce îi diferenţiază, obiceiuri sau o limbă maternă alta decât engleza (printre limbile cele mai vorbite în casele australiene se disting italiana — 20,6%, greaca — 13,6%, chineza — 6,7% şi vietnameza — 3%).

Integrarea imigrantului australian este folositoare şi integrării grupurilor sociale cu nevoi specifice, recunoscute ca atare. Ultimul, pe scara cronologică, este format de persoanele în vârstă. Cel mai vechi grup este alcătuit din aborigenii rămaşi la periferia societăţii, cu toate că modul lor de viaţă se apropie, încetul cu încetul, de cel al comunităţii australiene. Pe plan demografic, natalitatea şi mortalitatea rămân ridicate în interiorul acestui grup. Pe plan economic, populaţia aborigenă rămâne una dintre cele mai slab educate din punct de vedere profesional şi cea mai afectată de fluctuaţiile conjuncturale (un aborigen are de şase ori mai multe şanse de a ajunge şomer decât oricare alt australian).

Grupul social cel mai numeros care este tratat de manieră distinctă pentru a i se asigura protecţia şi promovarea este cel al femeilor. Australia nu a aşteptat apariţia mişcărilor feministe recente pentru a încerca

integrarea socială a femeii şi pentru a face să evolueze în această privinţă atât legislaţia, cât şi comportamentele. Contribuţia femeilor la istoria naţiunii a fost recunoscută şi încurajată. Încă din anii 1830, Caroline Chisholm se preocupa să găsească imigrante care ar fi putut ridica nivelul moral al unei populaţii care se bucura, în general, de o reputaţie proastă. Şi alte personalităţi şi individualităţi marcante au luptat pentru egalitatea în drepturi a sexelor, ca, de pildă, Louisa Lawson prin jurnalul său *The Dawn*, înfiinţat în 1888, sau Enid Lyons, prima femeie aleasă în Parlamentul federal în 1943, care şi-a pus talentul în serviciul mişcării laburiste şi al proiectelor sale de reformă socială. Politica faţă de „cealaltă jumătate a naţiunii" are drept scop de a asigura populaţiei feminine condiţii bune de securitate şi independenţă economică, de protecţie contra discriminărilor, ca şi o mai bună egalitate a şanselor. Sex Discrimination Act (1984) a permis unele progrese, cu toate că statisticile scot în evidenţă numeroase forme de inegalitate: femeile australiene ocupă 30% dintre slujbele cu normă întreagă, dar 78% dintre cele cu normă parţială. Salariul feminin mediu nu reprezintă decât 80% din echivalentul său masculin. Întârzierile înregistrate în mai multe domenii, încetineala actualelor evoluţii au făcut necesară demararea programului cunoscut ca *National Agenda for Women* (1988), care este menit să accelereze această modernizare culturală şi socială.

II. Organizarea şi viaţa socială

1. Legea, justiţia şi ordinea. În Australia, legile sunt adoptate în primul rând de Parlamentul federal, în cadrul Constituţiei şi în numele Commonwealth-ului, dar şi de

diferitele state şi teritorii, în cadrul parlamentelor lor. Legile sunt, de asemenea, produsul activităţii judecătorilor în cadrul dreptului jurisprudenţial, Common Law of Australia, iar suma acestor decizii vine să se adauge deciziilor cuprinse în Common Law of England (atunci când acest din urmă corpus se aplică Australiei). Astfel coexistă dreptul scris (*statute law*) şi dreptul cutumiar (*common law*). Mai multe instanţe veghează la armonizarea şi chiar la uniformizarea legii şi aplicaţiilor sale între diferitele curţi judecătoreşti. Înalta Curte (1901) este învestită cu puterea judiciară. Este curtea supremă a statului federal şi a diferitelor state şi curtea superioară de apel. Curtea Federală (1977) se ocupă de chestiuni generale şi administrative. Curtea Familiei (1975) se ocupă, cum o indică numele, de o jurisdicţie mai specializată. Aceste ultime două curţi funcţionează în legătură cu instanţele superioare ale statelor şi teritoriilor. Comisia federală a drepturilor persoanei şi a egalităţii de şanse se ocupă, din 1986, de jurisdicţia privitoare la discriminare (în special discriminare rasială şi sexuală). Aceasta ilustrează bine grija principală de a întări drepturile cetăţeanului mult dincolo de garanţiile fundamentale precum *habeas corpus* care îl protejează contra oricărei arestări sau detenţii arbitrare. Instanţele judiciare ale statelor şi teritoriilor se ocupă cu tot ceea ce nu este de competenţa federală, precum cazurile penale şi procedurile civile obişnuite. Fiecare stat are propria curte supremă, ca şi curţi sau tribunale districtuale *(district courts)*, precum şi tribunale de instanţă compuse numai din magistraţi. Pe de altă parte, atunci când un litigiu apare între cetăţeni şi autorităţile publice, el poate fi prezentat mediatorului (Ombudsman) statului sau Commonwealth-ului. Păstrarea ordinii este încredinţată forţelor de poliţie (40 000 de oameni) ale statelor sau poliţiei federale

australiene, creată în 1979, care acţionează în coordonare cu organismele însărcinate cu asigurarea respectării legii, printre care şi Autoritatea naţională pentru reprimarea criminalităţii (1984).

2. Religia. Australia este o ţară creştină, însă religia nu a jucat niciodată un rol determinant în viaţa ei. Importanţa ei socială nu a încetat să scadă. Religia a însoţit popularea şi colonizarea şi s-a instalat în inima culturii australiene, dar nu a avut un caracter misionar şi nici unul politic. Australia începuturilor a încercat pur şi simplu să recreeze condiţiile vieţii religioase din satele şi oraşele britanice şi irlandeze. Reverendul Marsden inaugurează cultul anglican în 1794, iar reverendul Dixon oficiază prima slujbă catolică în 1803. Cultul metodist este organizat începând din 1818. Englezii, scoţienii, galezii au adus cu ei anglicanismul, presbiterianismul şi metodismul ca moduri de viaţă şi de comportare în societate destinate să întărească credinţa coloniştilor. Irlandezii au introdus catolicismul o dată cu dorinţa de diferenţiere şi de libertate politică. Acest dualism s-a perpetuat, ancorându-se solid în viaţa australienilor. Moştenitorii Reformei au văzut întotdeauna în religia pe care o aduceau din Europa o forţă morală capabilă să combată defectele şi devianţele societăţii penitenciare, ca şi o cale către reuşita socială şi către responsabilizare. Ei s-au ferit însă să-şi impună credinţa şi regulile naţiunii întregi. Una dintre primele legi ale federaţiei a stabilit separarea bisericii de stat (înscrisă, de altfel, în Constituţie). Religia nu a reprezentat, pe de altă parte, o motivaţie majoră pentru imigraţia care a implantat-o în viaţa noilor teritorii. Bisericile au încercat rareori să influenţeze în mod direct politica şi guvernul. Cu toate acestea, unele atitudini de opoziţie s-au putut

manifesta. În timpul Primului Război Mondial, arhiepiscopul Mannix a declanşat o campanie împotriva recrutării. Clerul protestant se va angaja fără reţinere contra războiului din Vietnam. În schimb, religia este prezentă în sânul partidelor politice de o manieră bipolară: Australian Labor Party reuneşte mai degrabă catolici, în timp ce liberalii şi democraţii se recrutează mai curând dintre protestanţi. Cifrele arată de mult timp că un procent ridicat de australieni (73%) se declară creştini. Până recent, anglicanii alcătuiau contingentul cel mai numeros. Ei sunt astăzi depăşiţi numeric de catolici (26% faţă de 24%). Această schimbare de situaţie se explică mai ales prin imigraţia de populaţie catolică din Europa Centrală şi de sud, ca şi din ţări precum Filipine. Necreştinii reprezintă un procent foarte scăzut (2%, dintre care 0,7% musulmani şi 0,5% budişti). Fenomenul contemporan cel mai important îl reprezintă emergenţa în sondaje şi recensăminte a unui număr crescând de persoane care se declară atee sau fără religie (12%). Este ca şi cum numeroşi australieni, în ciuda sentimentelor de bunăvoinţă faţă de religie, ar fi decis că aceasta nu reprezintă altceva decât o parte mai curând vagă din cultura şi din moştenirea lor.

3. Educaţia. Australianul a avut întotdeauna de ales între două tipuri de aşezăminte şcolare: şcolile publice, controlate şi subvenţionate de stat şi, ca urmare, gratuite, şi şcolile private, cu plată, care, la origine, erau exclusiv de tip confesional. Acest dublu sistem a apărut în cazul învăţământului primar încă din 1830. Principiul său a fost generalizat sub autoritatea unui Board of National Education, o prefigurare a Ministerului Educaţiei. În ciuda condiţiilor precare în care s-au găsit primele implantări umane, o mare importanţă a fost întotdeauna acordată

învăţământului şi educaţiei cetăţenilor. În 1800, guvernatorul King a constituit un fond destinat dezvoltării micilor şcoli, între care unele erau conduse de foşti condamnaţi de drept comun (ca în cazul şcolii deschise de Isabella Rosson în 1789) ori de Biserica anglicană (King's Schools din Sydney şi Parramatta, care vor primi, în curând, pe fiii celor mai bogaţi dintre colonişti). Primele două universităţi australiene sunt create în 1850 la Sydney şi 1853 la Melbourne, ca şi primele instituţii pentru educarea adulţilor, moştenire a marii mişcări caritabile engleze din epoca industrială (Young Men's Christian Association în 1850, Mechanics' Institute în 1854. În 1903, Albert Mansbridge, precursor al educaţiei populare, va fonda The Workers Educational Association). Începând cu 1870, toate statele se vor dota cu sisteme şcolare funcţionând după triplul principiu al obligativităţii (învăţământul este obligatoriu între 6 şi 15 ani, adică până în al zecelea an de şcolarizare), gratuităţii şi laicităţii. Astăzi, majoritatea elevilor (2 milioane, adică 75%) frecventează şcoli publice (*government schools*). Şcolile private sunt, în mare parte, catolice (şcolarizează 600 000 de copii din 800 000). Şcoala a devenit o şcoală a naţiunii, care formează cetăţeni capabili să pună în valoare potenţialul ţării. Rezultatele sale sunt considerate, pe ansamblu, ca satisfăcătoare (gradul de păstrare a elevilor în sistemul şcolar este de 60% până în al 12-lea an de şcolarizare, adică la doi ani după încheierea şcolarizării obligatorii). Statele şi teritoriile sunt responsabile de sistemele lor şcolare. Guvernul federal intervine mai ales în domeniul învăţământului superior (500 000 de studenţi), pe care-l finanţează în întregime. Tot guvernul federal rămâne autoritatea supremă în privinţa politicilor educaţionale şi a priorităţilor din acest domeniu. Acestea din urmă sunt definite în cadrul Legii

muncii, educaţiei şi formării profesionale (1988), sub egida ministerului de resort şi în coordonare cu principalele organe consultative şi de legătură: Consiliul şcolilor (Schools Council), Consiliul pentru învăţământul superior (Higher Education Council), Consiliul pentru muncă şi formare profesională (Employment and Skills Formation Council), Consiliul australian al cercetării (Australian Research Council). Guvernele statelor fac un mare efort în domeniul educaţiei postşcolare şi superioare nonuniversitare (Technical and Further Education), care, prin tradiţie, se ocupă cu formarea tehnicienilor de înaltă calificare, fie printr-un curs pregătitor, fie într-un proces de formare profesională continuă. Acest sector înglobează 1,5 milioane de studenţi.

4. Lumea muncii ca reflectare a fizionomiei generale a acestei ţări noi şi puţin populate. Fiecare etapă din dezvoltarea Australiei a contribuit la mai buna structurare a organizării şi utilizării populaţiei sale active. S-a ajuns ca politica de imigrare să-şi fixeze adesea drept obiectiv importul de muncitori şi specialişti deja formaţi care să poată răspunde în mod concret anumitor cereri şi să se poată integra în lumea muncii, rezistând, totodată, vicisitudinilor conjuncturii economice. Populaţia activă a Australiei reprezintă jumătate din populaţia sa globală. Populaţia masculină activă (cca 5 milioane de australieni) cunoaşte o rată relativ redusă a şomajului (6,9%), în timp ce populaţia feminină (cca 3,5 milioane) este supusă unor condiţii ceva mai nefavorabile (7,8%). Şomajul a atins şi depăşit totuşi 10% în perioada de recesiune economică de la începutul anilor 1990. Într-o societate puternic urbanizată, activităţile agricole, forestiere şi de pescuit nu grupează decât 400 000 de persoane, în timp ce industria

utilizează peste 2 milioane, iar comerţul peste 1,5 milioane. Slujbele din sectorul public (1,8 milioane de persoane) sunt de trei ori mai puţin numeroase decât cele oferite de sectorul privat. Ele privesc esenţialmente administraţia şi serviciile comunale ale statelor (400 000 de angajaţi lucrează pentru guvernul federal). Lumea muncii se bucură de garanţii importante acordate prin convenţii colective de muncă şi prin mecanisme de reglementare, precum cele impuse pentru salariul minim (datând încă din 1896) de către Australian Conciliation and Arbitration Commission sau pentru durata legală a muncii (încă din 1856 se vorbea de maximum opt ore de lucru pe zi, iar din 1919 de săptămâna de lucru de 48 de ore). Protecţia muncitorilor este, de asemenea, asigurată de o mişcare sindicală bine organizată. Consiliul australian al sindicatelor (Australian Council of Trade Unions) grupează 150 de sindicate şi 3 milioane de sindicalişti. Unele sectoare profesionale sunt foarte puternic sindicalizate (electricitate — 80%, comunicaţii — 76%, minerit — 63%, administraţie publică — 61%). Grevele pot avea aspecte dure (marile greve din anii 1890 de la Broken Hill sau cea a muncitorilor care tund lâna oilor ori greva piloţilor de pe avioane din anii 1980). Negocierile şi acordurile sunt mai curând rezultatul dialogului dintre Consiliu şi guvernul federal decât a discuţiilor dintre sindicate şi Confederaţia industriilor australiene, care reprezintă, în mod tradiţional, patronatul. În anii 1980, concertarea dintre mişcarea sindicală şi guvernul laburist a permis punerea bazelor unui veritabil pact social, concretizat de înţelegerea cunoscută drept *The Accord*.

5. Statul-providenţă australian este o realitate care a ştiut să evolueze de-a lungul anilor, oferind cetăţenilor garanţii satisfăcătoare, dar eliminând, totodată, aspectele cele mai constrângătoare ale protecţiei sociale (sistemul de asigurări de boală, de pildă, lasă o mare libertate de alegere pacienţilor şi medicilor). Rolul statului a fost, aici, mai discret, dar s-a manifestat tot atât de devreme ca în majoritatea sistemelor sociale comparabile, între care, bineînţeles, sistemul britanic, de la care a împrumutat mult. Sistemul de pensii a fost inaugurat în 1900 şi încorporat în sistemul federal în 1908 (Legea pensiilor de invaliditate şi de bătrâneţe). Marea Criză a grăbit adoptarea unei Legi financiare de urgenţă (1931) din care a rezultat actualul Emergency Relief Program, ca şi Legea naţională a asigurărilor (1938). În anul 1940, Australia inaugurează elemente importante ale politicii sociale, valabile până astăzi, precum Fondul naţional de asistenţă (1943), Legea alocaţiilor de boală şi şomaj (1944), Acordul federaţie — state referitor la locuinţe (1945), Agenţia federală pentru muncă (1946) şi, mai ales, Legea serviciilor sociale (1947). În inima acestui dispozitiv se află, din 1984, Medicare, sistem general de asigurări de sănătate ale cărui cheltuieli sunt acoperite, în parte, prin cotizaţie obligatorie (1,40% din venitul impozabil). Acesta asigură gratuitatea actelor spitaliceşti din sectorul public, ca şi o mare acoperire a actelor medicale supuse diferitelor convenţii. Statul veghează la uşurarea dificultăţilor întâlnite de persoanele în vârstă prin sistemul de pensii, la care se adaugă numeroase servicii, precum îngrijirea şi asigurarea mesei la domiciliu, ajutor menajer, case ale pensionarilor. Familia face şi ea obiectul unei atenţii deosebite, graţie sistemului de alocaţii familiale (un Commonwealth Maternity Allowance Act a intrat în vigoare

din 1912), a sprijinului pentru procurarea de locuinţe de către cei mai defavorizaţi, a creşelor şi grădiniţelor. În sfârşit, statul desfăşoară o activitate constantă în domeniul asistenţei sociale propriu-zise şi a preluat adesea activităţi preexistente de ajutorare caritabilă (primul orfelinat a fost fondat la Sydney în 1801), precum cele ale Frăţiei Sfântului Laurenţiu sau ale Smith Family. Statul duce o politică activă în favoarea persoanelor cu handicap, a veteranilor de război, a aborigenilor (în special în privinţa asigurării sau a schimbării locuinţelor), a persoanelor care trăiesc sub pragul sărăciei (aproape 3 milioane de australieni), în special ca urmare a concluziilor Raportului Henderson din 1970.

III. Petrecerea timpului liber şi viaţa culturală

Societatea australiană a privilegiat de timpuriu o calitate a vieţii bazată pe petrecerea timpului liber şi pe activităţile culturale, cu toate că ea s-a născut din muncă, iniţial chiar din munca forţată, şi din valorizarea anglo-saxonă a virtuţilor muncii mântuitoare. A fost una dintre primele societăţi dezvoltate care au încercat, cu mult înainte de perioada postindustrială, să nu mai subordoneze loisir-ul muncii şi să nu mai conceapă odihna în funcţie sau în raport de activităţile productive şi generatoare de venit. Societatea australiană a ştiut să ofere unui număr cât mai mare dintre membrii săi accesul la activităţi de recreere şi de destindere în care puteau fi învestite tot atâta energie şi pricepere ca şi în muncă. S-a ajuns chiar să se identifice modul de viaţă australian cu activităţile de loisir şi sport. Australianul a câştigat, astfel, în exterior, o reputaţie măgulitoare, care a înlocuit-o în mod agreabil pe aceea de

asprime primitivă care îl însoţea, încă, până acum câteva decenii. El se prezintă astăzi ca o persoană integrată mediului său natural, care se poate consacra cu succes multiplelor activităţi de recreere şi mişcare în aer liber, care îşi perfecţionează tehnicile sportive, îşi îmbunătăţeşte forma şi îşi ameliorează performanţele în cele mai mari competiţii internaţionale. Loisir-ul şi sporturile nu erau deloc caracteristice societăţii coloniale de la începuturile sale, cea a fermierilor şi crescătorilor de animale. Rămâneau, pe atunci, apanajul elitelor australiene care se îmbogăţiseră şi dispuneau de timp suficient. Sfârşitul secolului al XIX-lea a făcut aceste activităţi accesibile tuturor şi le-a transformat în obiceiuri şi în instituţii. Tehnologia secolului al XX-lea a permis radioului, cinematografului, transporturilor să se transforme în noii vectori ai loisir-ului organizat. Reputaţia culturală a Australiei a avut de suferit în mod sigur datorită acestei deschideri către loisir, considerată prejudiciabilă pentru cultură. Sportul şi cultura sunt însă intim legate şi aparţin, în egală măsură, „modului de viaţă australian". Loisir-ul, mod de viaţă şi formă de gândire, se exprimă în cultura populară. La fel se întâmplă cu sportul, expresie codată a setei de competiţie şi a dorinţei de autodepăşire, în respectul valorilor general împărtăşite. Ele nu se disting de celelalte forme de manifestare a unei identităţi care se afirmă şi prin creaţia artistică şi care, în căutarea excelenţei, a găsit în Australia o expresie publică şi populară.

Lectura publică este foarte răspândită. Peste 40% din populaţie frecventează o bibliotecă şi împrumută cărţi. De asemenea, frecventarea cinematografelor, a sălilor de concert, a muzeelor nu este un lucru rar pentru o populaţie urbană care beneficiază de numeroase infrastructuri culturale, nu numai în capitalele statelor, ci şi în localităţi de

mai mică importanţă. Bucătăria rafinată şi oenologia sunt pe cale de a se transforma în una dintre specialităţile australiene cele mai moderne şi originale. Casa şi grădina ei au un loc important în civilizaţia loisir-ului într-o ţară pe care Ronald Conway a descris-o în 1973 ca „ţinutul week-end-ului lung" (*The land of the long week-end*). Pub-ul aparţine şi el acestei culturi. Pentru o populaţie urbană sau rurală compusă din clase medii sau populare, acesta reprezintă mai mult decât un debit de băuturi alcoolice. Loc de socializare prin excelenţă, este oarecum un al doilea cămin unde se celebrează virtutea cardinală a fraternităţii (*mateship*). În Australia, oraşul este aproape întotdeauna în vecinătatea mării şi a *bush*-ului, fiind deci orientat către marile deschideri spaţiale, ca şi nenumăratele locuinţe individuale din *suburbia*, care îşi caută spaţiul în *backyard*-ul fiecăreia dintre ele (o curte sau, mai curând, o grădină), unde se desfăşoară ritualul BARBQ-ului. Oraşul nu este niciodată prea depărtat de plajă, care este, adesea, considerată ca o instituţie naţională, sau, în orice caz, drept cel dintâi teren de joacă şi de sport al naţiunii. Viaţa se desfăşoară aici în costum de baie, în şorturi, în *thongs*, în *singlets* (tricouri fără mâneci), *T-shirts* şi, bineînţeles, în această dublură a pielii care este bronzajul natural. Este teritoriul înotătorilor, al surferilor, poligonul de antrenament al echipelor sportive de salvamari (*life savers*)[41]. Turismul intern se identifică adesea cu simpla destindere sau cu activităţile cu caracter cultural. Acestea din urmă cunosc un succes tot mai mare şi privesc atât patrimoniul istoric, cât şi patrimoniul natural, puse în valoare şi protejate de o manieră excelentă. Nimic nu este mai uşor decât să te lansezi într-o tentativă de *bushwalking*

---

[41] A se vedea Fiske, Hodge, Turner, *Myths of Oz* (The Pub, The Beach).

(plimbare pedestră în interiorul ţării) sau într-un *bushriding* (echivalentul ecvestru al aceluiaşi exerciţiu) într-unul din cele 2 000 de parcuri sau rezervaţii întreţinute şi administrate de Australian National Park and Wildlife Service. Într-o ţară cu vaste resurse naturale, frontierele dintre recreere, turism şi sport tind să se estompeze. Comisia naţională a turismului (Australian Tourist Commission), agenţiile de voiaj, cluburile, asociaţiile corporative încurajează sau promovează dezvoltarea diferitelor facilităţi pentru găzduirea turiştilor (cabane, bungalow-uri, caravane, case mobile, hanuri ale tineretului, ca şi hoteluri sau reşedinţe familiale) ori a diferitelor activităţi mergând de la cele mai puţin sofisticate la cele mai tehnice şi sportive (bicicletă, pescuit, tenis, golf, raft, scufundări subacvatice, surf, navigaţie de agrement).

Încă din copilărie, australianul duce o viaţă sportivă. La şcoală, sporturile sunt un element esenţial al educaţiei şi al integrării sale sociale. Programele şi orarele acordă multe ore acestor activităţi. Sportul face, de asemenea, parte din viaţa comunităţii, a întreprinderii sau a administraţiei, ca şi cum spiritul sportiv, sensul solidarităţii şi al autodepăşirii moştenesc spiritul *bush*-ului pe care s-a clădit, la începuturi, societatea australiană. Privitul manifestărilor sportive la televizor este una dintre formele preferate de destindere, pariurile la cursele de cai sau de ogari consumă multe energii, însă australianul preferă să participe personal la spectacol. Atleţii sunt ajutaţi să progreseze printr-o politică a sportului de performanţă şi prin mijloace tehnice asigurate de Australian Institute of Sport din Canberra şi de serviciile sale anexe de cercetare şi de medicină sportivă. Sportul australian este o emblemă naţională de marcă care serveşte promovării relaţiilor internaţionale. Victoria echipajului *Australia II*, în Cupa

regatei Americii (1983), a reamintit lumii existenţa unei naţiuni sportive care se regăseşte, de altfel, în mod regulat în palmaresul marilor întâlniri sportive internaţionale: Jocurile Olimpice (cu 13 medalii de aur pentru sportivii locali la Melbourne în 1956, cu revelaţia pe care au reprezentat-o înotători de excepţie ca Dawn Fraser la 100 m şi John Konrads la 1 500 m la Roma în 1960), Cupa Davis (cucerită pentru întâia oară de tenismenii australieni în 1907), Wimbledonul, cu marile sale figuri venite de la antipozi (Ken Rosewall, Lew Hoad, Rod Laver, Margaret Court, John Newcombe, Roy Emerson). Lumea anglofonă a văzut adesea exercitându-se supremaţia australiană în domeniul sporturilor ei preferate. A văzut impunându-se la Londra echipe de cricket moştenitoare ale marilor figuri precum Greg Chappell, Dennis Lillee sau Rodney Marsh sau pe Greg Norman şi David Graham dominând terenurile de golf. Însă nimic nu este mai simptomatic pentru adaptabilitatea şi caracterul hotărât popular al sportului australian decât adoptarea unor discipline internaţionale precum pentatlonul, care, practicat pe plaje şi pe mare, duce la decernarea râvnitului titlu de „om de fier"(*Iron man*) sau ca rugby-ul care, fără a fi renunţat la varianta *rugby league*, practicată în cartierele muncitoreşti, sau la versiunea *rugby union* din universităţi, a împrumutat elemente din fotbalul european, american şi celtic pentru a se trasforma în *Australian footbal* (numit şi *Aussi Rules* sau *Footy*), sport naţional prin excelenţă.

Australia a crezut mult timp că suferă de ceea ce ea însăşi numeşte „teama de cultură" (*cultural cringe*), ca şi când gustul său robust pentru activităţile fizice ar fi fost incompatibil cu ocupaţiile spiritului. Însă nu ignoră şi nici nu dispreţuieşte creatorii şi creaţia. Nici un domeniu al artei şi culturii nu îi lipseşte şi nu îi este străin. Există,

astfel, o cinematografie australiană, arte plastice şi arte teatrale australiene, o literatură, o poezie de care toţi australienii pot fi mândri şi care sunt pentru ei repere individuale şi colective în acelaşi timp.

Artele aborigenilor sunt printre cele mai vechi din lume şi uimesc prin prospeţimea formelor, modernismul trăsăturilor şi eleganţa reprezentărilor, fie că ilustrează realitatea (prin desenele „la raze X" ale faunei) ori simbolicul şi sacrul (prin picturi şi decoraţii pe nisip). Arta pe scoarţă de copac, desenele de pe stânci îmbină eficient efectul decorativ cu cel didactic. Cu toate că stau mărturie pentru atotputernicia efemerului, au ajuns adesea până la noi intacte, ca în cazul picturilor rupestre de la Oliri Rock sau Kakadu, care ne arată că artiştii aborigeni ştiau să-şi utilizeze mediul natural, de unde extrăgeau culori şi agenţi de fixare pentru a executa imagini androide filiforme. La fel, ocrul, penele, frunzele de eucalipt intră mereu în compoziţia motivelor rituale, trasând, pe nisip şi pe pământul roşu al deşertului, cercuri, spirale şi puncte. Tehnica modernă permite, graţie acrilicului, reproducerea pe pânză a acestor desene de o bogăţie atemporală, ca, de pildă, în operele a numeroşi artişti contemporani, printre care Clifford şi Tim Tjapaltjarri. Susţinute de o creaţie continuă, artizanatul şi arta alimentează astfel unul dintre cele mai vechi curente estetice ale lumii, adaptându-se evoluţiei ţării şi a societăţii sale moderne. În această privinţă, aborigenul Albert Namatjira (1902–1939) a dat exemplul cel mai reprezentativ de pictură care preia tehnicile europene pentru a evoca lumina şi peisajele excepţionale din centrul continentului.

„Pastoralismului" primilor pictori din timpul colonizării (ca, de pildă, John Glover, 1767–1849) îi răspunde sensibilitatea artiştilor recenţi, ca Russel Drysdale (1912–1981),

şi recunoscuţi internaţional, precum impresioniştii din Şcoala de la Heidelberg (periferie a oraşului Melbourne), cu Charles Conder, Frederick McCubbin, sau realiştii şi postimpresioniştii, precum Tom Roberts sau Arthur Streeton (acesta din urmă a pictat, printre altele, câmpurile de luptă din al Doilea Război Mondial). O puternică influenţă europeană s-a putut face simţită în anumite domenii ale artei naţionale, ca în portretul de inspiraţie naturalistă (la William Dobell, 1899–1970) sau în pictura realistă cu teme de inspiraţie sociale (la Sali Herman sau Dick Roughsey). Caracterul pur australian a ştiut însă să se exprime graţie generaţiei de realişti şi de suprarealişti care s-au afirmat după al Doilea Război Mondial — Sydney Nolan (cu seria sa de tablouri despre bushrangerul Ned Kelly), Albert Tucker sau Arthur Boyd — ca şi graţie generaţiilor de plasticieni şi sculptori contemporani, printre care John Olsen, Charles Blackman, Ron Robert Swan, Tim Storrier, Robert Klippel. Artele vii şi cinematograful se bucură, de asemenea, de o lungă tradiţie. Cântecul, music-hall-ul au popularizat forme muzicale clasice (cum stă mărturie muzica simfonică a lui Percy Grainger, 1882–1961). În domeniul operei s-au ilustrat marile figuri de odinioară (soprana Nellie Melba, baritonul John Brownlee, tenorul Albert Lance), ca şi mai multe tinere talente lirice de la Australian Opera Company. Aceasta din urmă, precedată de reputaţia internaţională a lui Joan Sutherland şi a soţului ei, dirijorul Richard Bonynge, s-a ridicat la cel mai înalt nivel graţie producţiilor remarcate din repertoriul italian şi francez (în cazul acestuia din urmă, graţie aportului lui Marie-Claire Szekely). Şcoala de balet australiană (Robert Helpmann, Kelvin Coe, Graeme Murphy) a beneficiat de asemenea de acest elan popular, ca şi, în cu totul alt domeniu, grupurile rock şi pop-rock la

modă, de la Seekers, AC/DC şi Bee Gees până la Little River Band, Real Life, Midnight Oil sau INEXS.

Cinematograful s-a născut, în Australia, la începutul secolului al XX-lea, în acelaşi timp ca în Europa şi în America. În anii 1890, studiourile Lumière din Melbourne filmau sosirea la linia de finiş în competiţia Melbourne Cup tot aşa cum reproduseseră pe peliculă sosirea unui tren în gara din La Ciotat. Filmul este o artă populară care îşi alege drept subiect istoria coloniei (*For the Term of his Natural Life* de Norman Dawn, în 1927) ori istoria contemporană *(The Sentimental Bloke* al lui Raymond Langford, în 1919) sau, în sfârşit, fapte eroice din al Doilea Război Mondial *(The Rats of Tobrouk* de Charles Chauvel, în 1945). El are vedetele sale şi actorii săi preferaţi care, de altfel, sucombă uneori cântecului de sirenă al Hollywood-ului şi abandonează ecranele naţionale, ca, de pildă, Peter Finch, Eroll Flynn, Mel Gibson sau Judy Davis (revelată de *My Brilliant Career* şi consacrată în străinătate de *A Passage to India* a lui David Lean). Începând cu anii 1970, sprijinul autorităţilor a permis reluarea activităţilor cinematografice de nivel înalt, favorizând apariţia şi exprimarea talentelor şi dând, în acelaşi timp, o mai mare viabilitate industriei filmului (graţie, mai ales, eforturilor Comisiei Cinematografice Australiene şi a Fondului de sprijin pentru producţia cinematografică, ca şi prin încurajarea investiţiei de capitaluri private şi prin acordarea de importante scutiri fiscale). Din această perioadă, cinematograful australian a reînceput să producă pelicule cu un succes incontestabil precum *The cars that ate Paris* (Peter Weir, 1974), *Picnic at Hanging Rock* (Peter Weir, 1975), *Sunday too far away* (Ken Hannam, 1975), *My Brilliant Career* (Gillian Armstrong, 1978), *The Chant of Jimmie Blacksmith* (Fred Schepisi, 1978), *Mad Max*

(George Miller, 1979), *Breaker Morant* (Bruce Beresford, 1979), *Gallipoli* (Peter Weir, 1982), *The Year of Living Dangereously* (Peter Weir, 1983), *The Man from Snowy River* (George Miller, 1982), *Cactus* (Paul Cox, 1986), *Crocodile Dundee* (Peter Faiman, 1986), *Kangaroo* (Tim Burstall, 1986), *Strictly Ballroom* (Baz Luhrmann, 1992), *Frauds* (Stephen Elliott, 1993), *Bedevil* (Tracey Moffat, 1993).

Premiul Nobel pentru literatură decernat lui Patrick White (autorul romanelor *The living and the dead*, 1941, *Voss*, 1957, *Riders in the Chariot*, 1961) în 1973 a permis cititorilor străini şi criticii internaţionale să se intereseze de o producţie naţională australiană deosebit de semnificativă după 1900. Romanele lui Henry Lawson (1867–1927), C.J. Dennis (1876–1938), Kathrin Pritchard (*Coonardoo*, 1929), Xavier Herbert (*Capricornia*, 1938), cele ale scriitoarei sociale Mary Gilmore (1865–1962) au permis, într-o mare măsură, ecloziunea unor talente ca acelea ale lui George Johnston (*My Brother Jack*, 1962) sau Thomas Keneally (*The Chant of Jimmie Blacksmith*, 1972, *Schindler's Ark*, 1982), care, fără a cunoaşte faima scriitorilor populari de odinioară (Morris West) sau contemporani (Colleen McCullough), pot pretinde că au dobândit o oarecare recunoaştere în afara Australiei. Poezia (Henry Lawson, Banjo Paterson, Christopher Brennan, Alec Derwent Hope, Les Murray cu *People's Other World*, 1983, David Malouf cu *An Imaginary Life*, 1980), nuvela (Frank Hardy, Shirley Hayyard, Frank Moorhouse) ocupă, de asemenea, un loc de cinste în spaţiul artistic naţional, alături de numeroase lucrări consacrate astăzi unei discipline foarte australiene — comentariul social şi cultural (ca, de pildă, *The Tyranny of Distance* de G. Blainey, 1966, *The Australian Legend* de Russell Ward, 1978, *The*

Lucky Country şi *The Lucky Country Revisited* de Donald Horne, 1987). Trebuie remarcat că lumea literară şi artistică primeşte din partea guvernului federal, prin intermediul Consiliului artelor (Australia Council) şi a guvernelor statelor, o susţinere sub formă de subvenţii şi programe, care întăresc în mod substanţial dezvoltarea vieţii culturale.

IV. Egalitatea şi căutarea fericirii: un vis australian?[42]

Australienii au crezut mult timp că viaţa lor putea să se desfăşoare în cadrul unui egalitarism social moştenit de la originile lor şi derivat din ceea ce se numeşte, în mod curent, „morala *bush*-ului" (*bush ethics*). În faţa adversităţii naturale a teritoriului ce trebuia cucerit, o mână de exploratori se vedeau condamnaţi la rătăcire şi fraternitate. Gânditorii, artiştii, ca şi locuitorii platourilor şi câmpiilor australiene au avut tendinţa de a idealiza această camaraderie care ţinea loc de democraţie, considerând-o o ideologie mai curând vagă, care a împiedicat, totuşi, mult timp, societatea să se conceapă pe ea însăşi în termeni de clase sociale şi de privilegii. Omul din *bush* se naşte egal cu ceilalţi în dreptul la şansă şi la reuşită. Viaţa sa se bazează pe certitudinea că „orice om valorează cât un altul" (*one man is as good as another*). Credo-ul social care constă în a gândi că fiecăruia trebuie să i se dea şansa sa, de o manieră cinstită (se întrebuinţează adesea în limba comună expresii ca *give it a try* sau *give it a fair go* pentru a reflecta această filosofie în viaţa de toate zilele), nu a rezistat durelor realităţi ale industrializării şi

[42] A se vedea D. Horne, *The Lucky Country Revisited* (The Bush, Innocent Happiness).

urbanizării, însă nu a dispărut cu totul. Această convingere a alimentat, până de curând, curentul laburist, oferind, totodată, „clasei muncitoare” (*working class*) un sentiment de coeziune mai dezvoltat decât în cea mai mare parte a societăţilor industriale europene. Ea a contribuit la omogenizarea societăţii australiene prin refuzul oricărui darwinism social, a subclaselor şi a subvalorilor. Înţelegem, aşadar, că lipsită de o conştiinţă de clasă, Australiei i-a trebuit mult până să atace frontal problemele inegalităţii şi sărăciei din sânul ei, pe care nici o mare fractură politică nu le scosese la lumină.

Sondajele arată că australienii consideră că societatea lor este divizată în patru mari straturi (grupul mediu superior, grupul mediu, grupul muncitorilor şi cel al agricultorilor şi crescătorilor de animale). Tendinţa lor este de a se situa din ce în ce mai mult în primele două categorii (care grupează mai mult de jumătate din populaţie) şi din ce în ce mai puţin în cel al muncitorilor sau „gulerelor albastre”; acest din urmă grup se reduce în mod regulat (mai puţin de 10%). Inegalităţile sociale sunt mai puternice în această din urmă jumătate a societăţii, care include grupurile mai expuse riscurilor (aborigeni, femei, imigranţi, tineri, persoane în vârstă sau cu handicap) care au nevoie de solidaritatea colectivă şi de strategia egalitară publică pentru a-şi putea păstra o relativă şi mai curând teoretică egalitate de şanse. Pe de altă parte, elitele sociale continuă să fie bine tolerate. Fac parte din identitatea australiană şi puterea lor nu a fost niciodată contestată. Beneficiază de şcoli proprii (private), care aparţin în general aşa-numitei Conferinţe a directorilor (Headmaster’s Conference). Acestea se concentrează mai ales la Sydney, care este polul intelighenţiei, al artelor şi modei (Sidney Grammar, 1857; King’s School, 1832), şi la

Melbourne, oraşul tradiţional al literaturii şi jurnalismului (Melbourne Grammar, 1856; Geelong Grammar, 1857; Wesley College, 1866). Elitele intelectuale se regrupează în propriile cercuri şi au propriii vectori de comunicaţie, ca, de pildă, săptămânalul *The Bulletin* şi revistele de critică, influente în mediul universitar *(Meanjin, Southerly, Westerly, Overland, Quadrant)*[43]. În domeniul afacerilor, elitele se pot mândri cu tradiţiile lor: cincizeci de mari familii posedau jumătate din bunurile industriale ale naţiunii înainte de al Doilea Război Mondial. Acestea alcătuiesc şi astăzi o parte importantă a economiei, în domenii de activitate distincte şi în posturi-cheie ale deciziei şi gestiunii (familiile Baillieu, Myer, Robinson în domeniul minier, Lysaght în cel al metalelor, Fairfax în presă, Knox în domeniul agroalimentar).

Romantismul social, căruia Australia era gata, odinioară, să-i cedeze, s-a transformat într-un conformism călduţ şi liniştitor, care s-a obişnuit cu ierarhiile şi care tolerează o libertate care rar mai ia un aspect revoluţionar. Eroul australian este, uneori, un rebel care se opune autorităţii, atunci când aceasta se arată nedreaptă sau oarbă. El este însă, adesea, învins, cum s-a întâmplat cu Peter Lalor, şeful revoltei baricadelor de la Eureka, cu Breaker Morant, cavaleristul combatant în Războiul cu Burii sau soldaţii Anzac-ului de pe plajele însângerate de la Gallipoli, sacrificaţi pentru raţiunile politice şi pentru conducătorii Imperiului britanic. Toţi se bucură însă, până astăzi, de recunoştinţa şi de stima poporului, ca, de altfel, si Ned Kelly, tâlharul preaiubit.

---

[43] Vezi V. Buckley, *Australian Civilization* (6: Intellectuals), Melbourne, Cheshire, 1962.

Visul colectiv al unei lumi la adăpost de crize şi în care inegalităţile pot fi compensate de prietenie şi de compasiune permite fiecăruia să-şi caute fericirea. Se spune, uneori, că australianul îşi hrăneşte din acest provizorat optimismul bonom (pe care-l rezumă în expresiile *no worries!* sau *she'll be alright, mate!*) şi o relaxare proverbială, pe care limbile rele o identifică cu indolenţa sau cu lenea. Accentul australian nu trece oare, în lumea anglofonă, care îl recunoaşte şi îl ironizează, drept semnul unei relaxări fonetice spre care alunecă în chip firesc un vorbitor puţin preocupat de rigoare şi de rigiditate?[44] Este adevărat că, pentru observatorul străin, fericirea în stil australian înseamnă, cel mai adesea, dreptul de a petrece, de a profita de viaţă, de a evita problemele grave şi soluţiile radicale, de a inventa acele remedii şi paliative care poartă amprenta bunului simţ[45]. Căci este sigur că, pentru australieni, pragmatismul şi empirismul sunt căile cele mai sigure către bunăstare şi către binele comun, perfect simbolizate de denumirea de „commonwealth", descriere şi emblemă a naţiunii.

---

[44] Vezi Fiske, Hodge, Turner, *Myths of Oz* (The Australian Accent).

[45] Vezi D. Horne, *The Lucky Country Revisited* (What is an Australian?).

Capitolul IV

O MIZĂ GEOPOLITICĂ

I. Pariul economic

1. Resurse şi potenţial. Australia s-a bucurat mult timp de reputaţia unei ţări cu vaste resurse naturale, trăind, în principal, din propriul sol şi subsol. Imaginea de „carieră sub cerul liber", către care se întind mâinile străine pentru a-şi aproviziona din belşug industriile de acasă, nu mai este decât un simbol depăşit al unei economii care nu are nici una dintre trăsăturile lumii a treia. Australia îşi procură, totuşi, din sectorul primar o parte importantă a veniturilor şi a mijloacelor sale de intervenţie pe pieţele internaţionale. După ce a trăit mult timp la adăpostul taxelor preferenţiale şi al barierelor vamale, Australia s-a adaptat constrângerilor economiei mondiale, luptându-se, totodată, pentru a se impune ca unul dintre liderii libertăţii schimburilor comerciale. O demonstrează prin intervenţiile pe care le face în acest sens în negocierile din cadrul GATT. Prea puţin mulţumită de rezultatele tratativelor din Uruguay Round (1986) în materie de pieţe agricole, s-a plasat în fruntea unui grup de 14 ţări exportatoare (cunoscute ca Grupul de la Cairns şi care se consideră ca *fair traders* — parteneri comerciali loiali) pentru a apăra naţiunile ameninţate de hegemonia şi protecţionismul marilor blocuri cu potenţial agricol puternic (America de Nord şi Comunitatea Europeană). Privit la scară mondială, volumul total al exporturilor australiene este modest. Partea ce revine agriculturii în structura PIB este în continuă scădere

(4% astăzi faţă de 10% acum zece ani). Exporturile sale agricole reprezintă, încă, o parte deloc neglijabilă din totalul naţional (28%). Pentru a continua să pună în valoare acest sector-cheie al economiei şi al balanţei sale comerciale, Australia a ales să conducă un al treilea bloc de ţări exportatoare, care, unite astfel şi desfăşurând o intensă activitate diplomatică, reuşesc să genereze 30% din exporturile agricole mondiale şi să cântărească greu în balanţa schimburilor internaţionale.

Agricultura australiană caută în mod constant să se diversifice, păstrând, totodată, un excelent nivel şi un volum mare al producţiei. Aceasta păstrează calitatea produselor agriculturii şi zootehniei pe care îşi bazează, în mod tradiţional, reputaţia: cereale, carne de oaie, lână. Îşi demonstrează posibilităţile incontestabile în sectoare care întregesc imaginea sa de mare producător: zahăr, orez, produse lactate, legume, creşterea raselor bovine adaptate la climatul tropical.

Cele 125 000 de proprietăţi agricole acoperă aproximativ 60% din teritoriul Australiei. Această suprafaţă este însă în continuă scădere datorită regrupărilor de terenuri, a specializării crescânde, a dificultăţilor provocate de perioadele de secetă intensă, a concurenţei internaţionale. Se reduce, de asemenea, numărul de hectare (45 de milioane) consacrate direct agriculturii, în particular culturii grâului (aproape jumătate din totalul cultivat). Pe de altă parte, marile suprafeţe arabile, cu randament scăzut (în medie o tonă de grâu la hectar) devin, treptat, tot mai productive, iar produsele lor mai competitive, cu toate că agricultura australiană se mândreşte cu faptul că este una dintre cele mai puţin subvenţionate din lumea dezvoltată. Cele mai mari suprafeţe agricole sunt cele din New South Wales şi din Australia de Vest. Zona numită a „centurii de

grâu” (*wheat belt*) se lungeşte, pe direcţia nord-sud, din Queensland în Victoria, în zonele de la apus de Marea Cordilieră, până la limita zonelor udate de ploi. Această situaţie geografică particulară permite obţinerea de recolte care se succed în timp (din septembrie până în ianuarie), în funcţie de latitudine. Cea mai mare parte a grâului australian (80%) este exportat, dar volumul total al acestor exporturi rămâne modest faţă de producţia totală a lumii (10%) şi faţă de producţia marilor ţări cerealiere. Un sfert din întreaga producţie cerealieră australiană (grâul reprezintă trei sferturi din aceasta) se compune, esenţialmente, din orz şi ovăz. Ţară tropicală în partea sa septentrională, Australia produce un excelent bumbac, a cărui cantitate ar putea repede ajunge la 1 milion t anual, reprezentând, astfel, o parte crescândă a exporturilor în direcţia pieţelor sud-est asiatice. La fel stau lucrurile cu producţia, tradiţională, de lapte (6 miliarde l) şi de produse lactate, care, ca şi corespondentele lor din Noua Zeelandă, sunt cunoscute şi apreciate într-o mare parte a zonei Asia-Pacific. Fructele (300 000 t de mere, 125 000 t de pere, 500 000 t de portocale, 170 000 t de banane, 150 000 t de ananas) şi legumele sunt o sursă de venituri importantă şi sunt foarte căutate pe pieţele internaţionale datorită calităţii lor şi a valorii pe care o adaugă prezentarea şi ambalarea acestor produse. Fructele de mare (mai ales scoicile şi crustaceele) sunt tot mai solicitate de jur împrejurul Pacificului (mai ales în Japonia, care îşi satisface astfel gigantica piaţă internă). De asemenea, producţia de struguri, nu doar pentru consum direct, ci şi pentru vin, a pătruns în mod remarcabil pe pieţele exterioare. Australia exportă anual 55 milioane l de vin către Canada, Japonia, Statele Unite ale Americii şi, graţie Marii Britanii, către Comunitatea Europeană. Succesul vinului australian

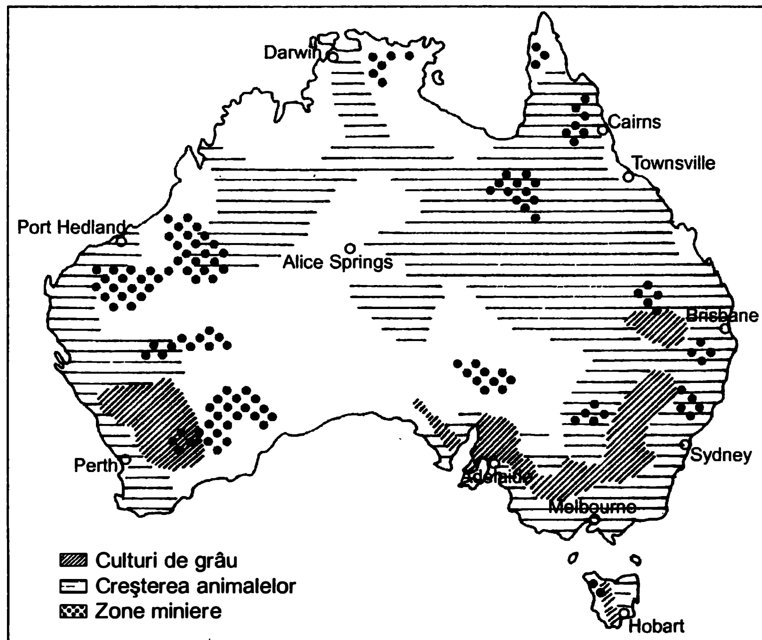
vine dintr-o lungă tradiţie, din promovarea celei mai avansate cercetări ştiinţifice, mai ales în domeniul clonării, precum şi datorită investiţiilor străine, precum cele ale casei de vinuri franceze Moët & Chandon.

În ciuda unor dificultăţi recente (datorate, în principal ciclurilor prea dese ale secetei), creşterea animalelor rămâne una dintre resursele cele mai sigure ale unei ţări care şi-a bazat de timpuriu economia pe păstorit şi pe produsele derivate — lână şi carne. Tipul de zootehnie depinde de situaţia geografică şi de calitatea solului. Creşterea (adesea extensivă) a animalelor de carne (cca 20 milioane capete de bovine) este caracteristică regiunilor din nord şi centru, pe când şeptelul producător de lapte (3 milioane de capete) s-a concentrat în est şi sud. Şeptelul ovin australian este impresionant (peste 150 milioane de capete) şi a determinat dezvoltarea unei industrii a cărnii (800 000 t anual), din care o bună parte este exportată spre Japonia şi Orientul Mijlociu. Exporturile de ovine vii sunt marea specialitate a Australiei de Vest. Producţia de lână este unul dintre pilonii economiei (1 milion t anual), în ciuda scăderii cursului pe pieţele internaţionale, datorită unei calităţi recunoscute în întreaga lume.

Săracă în apă (singura materie primă care îi lipseşte cu adevărat, în vreme ce energia solară, abundentă, este folosită pe scară largă), Australia continuă să mizeze pe dezvoltarea resurselor sale minerale, cărora le consacră investiţii importante. Abundenţa imediat exploatabilă a acestor bogăţii naturale, ca şi rezervele potenţiale importante, ar fi putut dezechilibra orice altă economie. Australia a putut însă profita de ele graţie aplicării unor politici de exploatare, de conservare şi de export integrate cu grijă exigenţelor şi imperativelor economiei naţionale. În această privinţă, Consiliul australian al minelor şi energiei

este dotat cu prerogative importante. El oferă sfaturi utile politicii statelor şi teritoriilor (care percep în mod direct redevenţele de pe urma exploatărilor), ca şi politicilor de interes naţional conduse de guvernul federal, mai ales în ceea ce priveşte evoluţia sectoarelor-cheie, ca acela al uraniului şi energiei nucleare, a investiţiilor străine, cercetării şi chestiunilor tarifare. În exterior, reprezentanţii australieni joacă un rol deloc neglijabil prin urmările pentru economia naţională, în instanţele internaţionale precum Agenţia internaţională pentru energie (1974). Australia este, de asemenea, membră a Asociaţiei ţărilor producătoare de cositor (1983), a Asociaţiei ţărilor exportatoare de minereu de fier (1975), a Asociaţiei internaţionale a bauxitei (1974) şi a Grupului internaţional pentru studiul nichelului (1990).

Exloatarea cărbunelui (rezerve estimate la peste 300 miliarde t) este în dezvoltare constantă (180 milioane t sunt produse anual). Australia ocupă un loc important în lume în producţia şi exportul materiilor prime pe care le exploatează: locul 1 (cu 1/6 din producţia mondială) la bauxită şi alumină (50 milioane t) şi locul 4 la producţia de aluminiu (1,1 milioane t); locul 1 la plumb (600 000 t); locul 2 la zinc (900 000 t); locul 4 la nichel (700 000 t); locul 4 la minereu de fier (100 milioane t produse şi 15 miliarde t rezerve naturale). Descoperirea, din abundenţă, şi exploatarea uraniului (cca 4 000 t de minereu de uraniu sunt produse anual) conferă Australiei noi responsabilităţi internaţionale. Explorarea şi exploatarea resurselor de petrol şi gaze naturale sunt încă relativ limitate, dar sunt suficiente pentru a acoperi nevoile naţionale, precum şi pe cele ale câtorva ţări vecine din Pacificul de sud. Cu 243 t de aur produse pe an, Australia ocupă locul al patrulea în lume, la egalitate cu ţări ca Rusia. Producţia de safire, opale şi,

Principalele zone în care se practică agricultura, creşterea animalelor şi mineritul (Sursa: *The Penguin Bicentennial History of Australia*)

recent, de diamante constituie o parte deloc neglijabilă a bogăţiei şi diversităţii miniere a ţării.

2. Inerţii şi vicisitudini. Spre deosebire de sectorul energiei şi cel al resurselor naturale, sectorul industriilor prelucrătoare este cel care a resimţit cel mai mult nevoia de adaptare la care a fost supusă economia australiană. Inerţiile din acest domeniu sunt bine cunoscute, iar carenţele tradiţionale. Acesta ese domeniul în care Australia este silită să opereze cele mai multe dintre importurile sale. Industria prelucrătoare este insuficient dezvoltată şi trebuie să-şi modernizeze tehnicile şi utilajele

în mod constant. Producţia din domeniul industrial nu s-a dezvoltat niciodată pe măsura imenselor resurse primare şi a materiilor prime pe care se sprijină. Sectorul industrial nu asigură decât 17% din PIB, în timp ce sectorul terţiar reprezintă aproape 70%. Implantările şi structurile industriale au rămas adesea de tip tradiţional, având ca unică prioritate acoperirea nevoilor de consum naţionale. Investiţiile cele mai recente au avut ca efect stimularea productivităţii, dând produselor o mai bună şansă de a lua calea exportului. Inovaţia, nevoia de ameliorare a calităţii produselor, costurile mâinii de lucru au îngăduit mai multor întreprinderi să fabrice în Australia produse sub licenţă, în timp ce numeroase alte întreprinderi (adesea de talie mijlocie) s-au mutat aici pentru a beneficia de condiţii de producţie mai puţin oneroase. Marile grupuri industriale străine şi companiile multinaţionale folosesc Australia drept cap de pod comercial către alte ţări, considerând, totodată, că piaţa locală a muncii oferă încă avantaje suficiente pentru implantarea şi expansiunea filialelor lor (este cazul industriei automobilului, care cuprinde, pe lângă grupul naţional Holden, cinci grupuri străine — două americane, Ford şi General Motors, şi trei japoneze, Nissan, Toyota şi Mitsubishi). Micile întreprinderi industriale, care se sprijină pe materiile prime locale, ajung prea rar să se implanteze în străinătate (de pildă, fabricile de textile şi îmbrăcăminte, care trebuie să facă faţă redutabilei concurenţe a întreprinderilor similare din Asia). Întreprinderile mijlocii suprvieţuiesc graţie cererii interne, atunci când folosesc tehnologia de vârf sau operează în relaţie cu sectorul terţiar (este cazul industriei aeronautice, a întreprinderilor legate de transporturi şi comunicaţii, a sectoarelor de fabricare a componentelor electronice, a utilajului mecanic sau electric). Australia mai este capabilă să producă

şi material greu de construcţie sau transport (construcţii navale, de exemplu), dar întotdeauna în mici cantităţi şi din grija de a păstra autonomia anumitor sectoare industriale naţionale. În schimb, marile industrii, legate direct de sectoarele agricol, energetic sau minier, cunosc o creştere importantă, ca în cazul echipamentelor de prospecţiune şi foraj, de rafinare a petrolului, de prelucrare a aluminiului, dar şi în cazul sectorului agroalimentar, al metalurgiei, industriei lemnului şi a hârtiei şi, în oarecare măsură, în industria chimică şi electrotehnică.

Australia nu va câştiga cu adevărat pariul economic decât atunci când va dezvolta un sistem de transport şi unul de comunicaţii pe măsura marilor sale posibilităţi. Slab populată, cu excepţia zonei de coastă din partea de sud-est a continentului, ea a suferit, întotdeauna, de un enorm deficit în aceste două domenii esenţiale. Reţeaua portuară este singurul veritabil atu al industriei australiene. În afara câtorva mari centre specializate (Port Pirie pentru fier, Gove pentru bauxită, Wollongong pentru cărbune), aceste porturi sunt cele ale marilor capitale ale statelor. Tonajul marinei comerciale australiene (trebuie notat că navele erau înregistrate la Londra până în 1982) este insuficient pentru a acoperi nevoile de transport atât la export, cât şi la import, care sunt, astfel, asigurate de companii străine. Reţeaua rutieră şi cea feroviară prezintă, încă, trăsături arhaice (puţine şosele cu benzi multiple în conurbaţii, îngustimea marilor axe rutiere intercontinentale) şi acuză o lipsă evidentă de adaptare la exigenţele transportului modern. Numai transportul aerian (şi, în cu totul alt domeniu, transportul public urban) a cunoscut o remarcabilă dezvoltare, care, în ceea ce priveşte transportul de pasageri (15 milioane pe an), compensează în mod avantajos inadecvarea relativă a transportului terestru.

Telecomunicaţiile şi poşta (reprezentate de Telecom Australia şi de Post Australia) s-au dezvoltat bine şi sunt în măsură să facă faţă problemelor ridicate de izolare şi de distanţele mari.

3. Tendinţe şi perspective. Modernizându-se şi deschizându-se către lume, economia australiană a dat naştere unui puternic sector terţiar în care predomină întreprinderile comerciale de mică sau medie importanţă (hoteluri, restaurante, magazine de produse alimentare şi echipamente casnice) şi serviciile cu vocaţie comunitară (magazine de cartier, cluburi). Sectorul construcţiilor de locuinţe reprezintă un domeniu de activitate solid, cu circa 120 000 de noi locuinţe construite în fiecare an.

Caracterul modern al economiei depinde şi de locul şi de facilităţile de care se bucură cercetarea fundamentală şi aplicată. Cercetătorii australieni sunt adesea de nivel înalt, cum o atestă unele dintre marile recompense internaţionale, precum Premiul Nobel, decernat pentru primele descoperiri asupra poliomielitei lui Mac Farlane Burnet sau lui Howard Florey pentru primele tratamente cu penicilină. Însă talentele lor se exercită mai ales în domeniul tehnic şi profesional graţie învăţământului asigurat în sectorul universitar şi tehnologic şi graţie activităţii laboratoarelor universitare. Efortul ştiinţific dă cu deosebire roade în domeniul tehnologiilor din sectorul agroalimentar, în rafinarea petrolului, în producţia chimică şi farmaceutică sau în domeniul tehnologiilor aplicate în producţia industrială de echipamente şi de mijloace de transport. Aportul ştiinţific este mult mai puţin important în domeniul înaltei tehnologii. Există, totuşi, câteva domenii de cercetare privilegiate, ca acela al geneticii şi biotehnologiilor care prilejuiesc cooperări internaţionale de vârf. Cea mai mare

parte a sectoarelor productive sunt în relaţie cu laboratoarele şi echipele de cercetare ale Commonwealth Scientific and Industrial Research Organisation (1949), organism naţional indiependent care are drept primă vocaţie aceea de a susţine cercetarea aplicată în majoritatea sectoarelor (cu excepţia celor legate de energia nucleară şi de apărare), ca, de pildă, ingineria, tehnologiile industriale, energia şi resursele naturale, producţia animală şi vegetală, mediul.

Organismele publice în general şi guvernul federal în particular au un rol decisiv în efortul de cercetare ştiinţifică, finanţând învăţământul superior şi dând atenţie tuturor problemelor de interes naţional: asigurarea spaţiilor de cercetare, planuri de cercetare, brevete, norme. Se veghează la stimularea tuturor iniţiativelor cercetării industriale printr-un judicios program de încurajare şi defiscalizare.

Succesul economiei australiene depinde de creşterea productivităţii, ea însăşi sursă de competitivitate. Restructurarea industriei şi a sectorului secundar a făcut necesare noi practici în domeniul muncii şi al remunerării acesteia. Fiecare este de acum înainte convins de obligaţia de a utiliza mai bine resursele umane disponibile, nu doar cerând lucrătorilor din toate domeniile o mai bună formaţie profesională şi o mai bună calificare, dar investind, totodată, într-o manieră rezonabilă, în sectorul forţei de muncă şi reducând costurile de producţie. Până în 1986, creşterea salariilor era indexată după costul vieţii. Începând cu această perioadă, patronatul, sindicatele şi autorităţile publice au încercat să combine o reducere a diferenţei dintre preţurile de producţie şi cele de vânzare pe piaţă cu o limitare a creşterilor salariale, facilitată de o inflaţie foarte redusă (mai puţin de 2%) şi o creştere a remuneraţiilor

direct legată de sporirea productivităţii. Această nouă situaţie nu a frânat creşterea consumului (în ciuda sporirii şomajului şi a datoriilor familiilor către bănci), permiţând, totodată, o bună dezvoltare a exporturilor (ca exemplu, acestea au crescut între 1990 şi 1991 cu 14%).

Australia a încercat, graţie eforturilor Centrului australian pentru comerţ exterior (*Austrade*), să-şi promoveze produsele pe pieţele mondiale, cu toate că partea sa din schimburile comerciale nu depăşeşte 5% din total. Comerţul exterior are ca obiectiv reechilibrarea sectoarelor schimbului comercial, dat fiind că tendinţa de bază rămâne aceea de a compensa importurile de produse finite şi de servicii prin exportul de materii prime şi de produse semifinite. În 1992, pentru prima dată în istoria ei, Australia a cunoscut o balanţă favorabilă la exporturile de produse finite şi servicii. Valoarea totală a exporturilor sale creşte în continuu. Partea pe care o ocupă exporturile agricole este de 25%. Exportul de materii prime progresează încă foarte repede datorită intrării în exploatare a unor noi zăcăminte de bauxită şi de uraniu. Produsele prelucrate sau rezultate din aplicarea tehnologiilor superioare sunt şi ele în creştere puternică la export. Diversificarea este însă extrem de importantă. Veniturile pe care le aduce astăzi sectorul turistic sunt mai importante decât cele rezultate din exporturile tradiţionale de cărbune, grâu, lână şi carne luate la un loc.

Cea mai mare parte a exporturilor australiene (60%) este destinată partenerilor comerciali din regiunea Asia-Pacific. A trecut timpul când majoritatea exporturilor australiene luau calea Europei (12% către Comunitatea Europeană) sau Americii (tot 12%). Se acordă prioritate exporturilor către ţările din Asociaţia Naţiunilor Asiei de Sud-Est, ca şi către noile ţări industrializate (Singapore,

Coreea, Hong-Kong, Taiwan) în proporţie de 28% şi Japonia (27%). Într-adevăr, în cadrul noii sale politici regionale, Australia joacă un rol activ în sânul structurilor de cooperare şi coordonare precum Pacific Economic Cooperation Conference (creată în 1980) şi Asia Pacific Economic Cooperation, care, din 1989, şi-a fixat ca obiectiv liberalizarea schimburilor în zonă, respingând, totodată, acuzaţia că ar dori să creeze un nou bloc comercial. În timp ce volumul total al importurilor australiene scade, cele care provin din această zonă sunt într-o creştere puternică. Eeste vorba de unele produse de bază (14%), carburanţi, textile (40%), în timp ce majoritatea echipamentelor grele şi a înaltei tehnologii provine, în continuare, în cea mai mare parte, din Statele Unite ale Americii şi din ţările Comunităţii Europene.

Guvernele australiene din ultimii douăzeci de ani s-au străduit să stimuleze creşterea economică şi să reducă inflaţia şi şomajul, în ciuda oscilaţiilor economiei mondiale (criza petrolului, prăbuşirea cursului materiilor prime, recesiune, efectele globalizării), astfel ca Australia să se poată prezenta ca un partener comercial atractiv, cu deosebire în cadrul noii sale zone de contacte şi influenţă. După ce, multă vreme, şi-a dezvoltat economia sub umbrela protectoare a Angliei şi graţie sistemelor de tarife preferenţiale din interiorul Imperiului britanic şi al Commonwealth-ului, Australia a ales să întoarcă spatele unei dependenţe economice restrictive pentru a se lansa pe pieţele lumii şi a înfrunta concurenţa. S-a alăturat, astfel, economiei mondiale, acordând însă preferinţă pieţelor din zona sa geografică. Putere economică de importanţă medie, ea se caracterizează astăzi printr-un sector terţiar în puternică expansiune, în timp ce sectorul său minier rămâne foarte important, şi printr-o voinţă de dezvoltare care a fost mult timp

întârziată de lipsa mâinii de lucru, de un anumit deficit în formarea profesională şi de raritatea capitalurilor. Acest parcurs nu este străbătut fără dificultăţi. La începutul anilor 1990, Australia acuza un puternic deficit al balanţei sale de plăţi (cca 2,5% din PIB) şi îşi revenea cu greu de pe urma datoriilor contractate în anii 1980 pentru a ieşi dintr-o gravă perioadă de recesiune (1982–1983). Ea controlează însă posibilităţile de investiţii necesare dezvoltării sale. Economiile din băncile sale fiind prea reduse, s-a îndreptat către exterior. O legislaţie avantajoasă (permiţând reducerea cheltuielilor legate de investiţii) şi suplă (puţine controale ale statului dincolo de un anumit prag financiar) a permis intrarea de capitaluri şi parteneri economici aleşi conform unei strategii de asociere care să pună în valoare anumite sectoare (cel industrial a fost cu deosebire stimulat de investiţiile americane şi europene) şi unele alianţe (în scopul accelerării integrării Australiei într-o zonă de puternică creştere economică şi generatoare de mari proiecte de dezvoltare industrială).

Pragmatismul proverbial al australienilor a dat roade în plan bugetar şi monetar. Australia s-a străduit întotdeauna să depăşească perioadele de recesiune sau de creştere economică slabă, continuând să mizeze pe încredere. De la suprimarea controlului schimbului de devize în 1983, a lăsat să evolueze liber dolarul australian, în cadrul unei largi dereglementări. Cheltuielile publice se doresc a fi productive şi favorabile creării de locuri de muncă (acest sector depinzând în mod limpede de productivitate). În sfârşit, păstrând inflaţia la unul dintre nivelurile cele mai joase din istoria ei şi coborând, progresiv, rata dobânzilor, a favorizat investiţiile şi creşterea raţională a salariilor.

II. O putere regională

1. Lumea. Ţară prea vulnerabilă şi protejată în chip artificial, Australia de odinioară putea să apară ca victima desemnată a unei agresiuni sau a unei invazii care ar fi pus capăt suveranităţii şi independenţei sale politice. Pentru a compensa carenţele încă evidente din domeniul securităţii sale, s-a integrat într-o reţea de relaţii şi de alianţe pe care le cultivă diplomaţia sa activă. Australia se comportă ca o putere regională a cărei voce este ascultată şi al cărei parteneriat politic şi economic este căutat.

Mai întâi naţiune autonomă, aflată însă la remorca unor prieteni şi aliaţi puternici, Australia era, în tabăra occidentală, o ţară „aliniată" prin excelenţă. Trebuia să se sprijine pe Marea Britanie pentru a concepe şi construi propriile relaţii internaţionale şi să conteze pe Statele Unite ale Americii pentru a-şi asigura apărarea. Apărea, astfel, ca o ţară temătoare şi incapabilă de iniţiative. Diplomatul Alain Renouf a descris-o ca „ţara înfricoşată" (*The Frightened Country*, 1979). Australia ducea, este adevărat, existenţa internaţională a unei foste posesiuni a unei puteri din afara regiunii. În plus, a văzut cum s-au îndepărtat protectorii ei succesivi şi cum s-a modificat comportamentul lor faţă de ea. În plus, unele puteri din regiune se pregăteau să-i ameninţe integritatea naţională şi teritorială. Începând cu războiul între China şi Japonia din 1895 şi cu înfrângerea rusă din 1905, ameninţarea japoneză se precizează tot mai mult. Relaţiile dintre cele două ţări se încordează. Prin căderea Singaporelui în 1942, dispariţia puterii militare şi navale britanice este completă. Neputând să se mai bizuie pe Royal Navy, Australia se aruncă în braţele flotei americane, ale cărei victorii asupra portavioanelor marinei imperiale nipone în Marea Coralilor şi la Midway îi permit să evite invadarea teritoriului naţional.

Atunci când, câţiva ani mai târziu, Australia se va alia, în compania Noii Zeelande, cu Statele Unite prin tratatul de securitate ANZUS (1951), ea va intra, definitiv, în zona de apărare a Americii, superputerea mondială. Diplomaţia australiană începe să se dezvolte din 1940, anul în care ţara inaugurează cu exteriorul legături distincte de cele ale Marii Britanii (în 1939, Australia declară încă război Germaniei naziste în calitatea ei de parte componentă a Imperiului britanic). La ora actuală, diplomaţie, apărare şi strategie sunt rezultatul unei triple politici: menţinerea legăturilor istorice privilegiate cu Europa şi America, dezvoltarea activităţii diplomatice multilaterale şi căutarea bilaterală a unor soluţii împreună cu marii parteneri din regiune, în sfârşit, afirmarea unui rol specific în Asia de sud-est şi în Pacificul de sud.

Alianţa sa naturală cu Europa (născută, între altele, dintr-o puternică imigraţie, precum şi datorită legăturilor politice, economice şi culturale) şi cu SUA, se prelungeşte mai curând ca expresie a unei fidelităţi decât din interes. Sfârşitul Războiului Rece nu a făcut decât să confirme voinţa Australiei de a se elibera de sub tutela americană, care se manifestase deja atunci când guvernul laburist se opunea (de o manieră mai puţin radicală decât guvernul neo-zeelandez al lui David Lange) prezenţei nucleare americane în Pacificul de sud. Făcându-se campioana liberalismului în materie de schimburi internaţionale, Australia s-a amestecat, aţâţând-o, în disputa dintre producătorii americani şi cei europeni. Nemaicrezând, ca în trecut, într-o ameninţare comunistă directă, guvernele australiene manifestă mai puţin entuziasm pentru menţinerea de către Statele Unite ale Americii a unor puncte de sprijin militare pe teritoriul lor. Se mulţumesc să includă ţara lor într-un sistem comun de reperaj şi de

observaţie prin satelit. A trecut vremea angajamentului fără restricţii în spatele şefului american, rezumat în fraza *All the way with LBJ*, care exprima susţinerea faţă de politica lui Lyndon B. Johnson în anii 1960.

Graţie legăturilor sale tradiţionale cu Marea Britanie, Australia păstrează, în parte, speranţa de a beneficia din partea europenilor de un tratament de favoare, nu în materie de apărare, ci în domeniul economiei, unde prieteniile sale îi permit să găsească puncte de sprijin sau să apese pe câteva pârghii privilegiate. Această perspectivă o împiedică să aducă de o manieră prea evidentă reproşuri marelui ansamblu economic şi agricol european. Australia nu poate, din raţiuni de geostrategie comercială, să întoarcă spatele unor capitole întregi din istoria ei; în două rânduri, a participat cu vitejie la luptele de eliberare a Bătrânului Continent, pe câmpul de bătălie de pe Somme, pe plajele Dardanelelor şi pe nisipurile Cirenaicii. Intrarea Marii Britanii în Piaţa Comună a fost resimţită ca un abandon şi ca o nedreptate, ca dovadă a unei schimbări de alianţe şi a unei retrageri definitive din regiune. Însă Australia îşi regăseşte vechea patrie-mamă în cadrul Commonwealth-ului, un forum care îi permite să menţină contacte şi complicităţi de neînlocuit, permiţându-i, totodată, să joace un rol distinct. În acest mare club de interese, găseşte un teren şi un factor ce favorizează întărirea influenţei sale[46]. Experţii, profesorii şi cercetătorii australieni pot fi găsiţi la Vancouver, la Londra, la Harare sau la Kingston. Sportivii Australiei se impun la Jocurile Commonwealth-ului, diplomaţii ei nu ezită să se ridice contra apartheid-ului din Africa de Sud sau să împingă câteva unităţi militare din Papua într-o intervenţie contra revoltei antiguvernamentale a lui Santo izbucnită în

---

[46] Vezi H. Grimal, *Commonwealth-ul*, Editura Corint, 2003.

Vanuatu după câştigarea independenţei de către această insulă. Legăturile sale deosebite cu Canada, susţinute de o cultură politică comună şi de trăsături istorice paralele, îndreptăţesc Australia să spere la relaţii constructive cu grupul nord-american de liber schimb ALENA (SUA, Canada, Mexic). Australia este un partener foarte activ pe plan multilateral (Naţiunile Unite, OCDE), făcându-şi auzită vocea în câteva sectoare-cheie ale dezvoltării economice şi sociale. Efortul său în favoarea ajutorului public pentru dezvoltare se traduce, ca urmare, în politicile şi în bugetele sale (0,55% din PIB din care 33% sunt sume consacrate sprijinului extern). Încă de la crearea ONU, care a coincis cu propria deschidere către politica internaţională, Australia a participat de o manieră eficace la programele de intervenţie dirijate de agenţii specializate ale forului mondial. Australia contribuie la menţinerea păcii, la apărarea drepturilor persoanei şi la protejarea planetei în cadrul unui plan mondial de dezvoltare durabilă. Începând cu summit-ul Terrei (Rio de Janeiro, 1992), ea s-a angajat, în mod hotărât, pe această cale, propunându-şi să joace un rol de stimulator al acţiunilor legate de modificările climatice şi de biodiversitate. Punerea în valoare şi salvarea propriului spaţiu continental conferă Australiei anumite drepturi în materie, căci ea adăposteşte 10 din cele mai importante domenii sau situri naturale înscrise pe lista patrimoniului mondial. În plus, şi-a consacrat întotdeauna atenţia problemelor fundamentale de demografie, creştere economică şi dezvoltare. În privinţa drepturilor persoanei, Australia s-a angajat în ajutorul umanitar, favorizând, în particular, primirea pe teritoriul propriu a refugiaţilor încă de la sfârşitul celui de-al Doilea Război Mondial, precum şi de-a lungul perioadelor de mari tulburări traversate de Asia de sud-est.

2. Asia, Pacificul şi Antarctica. Perioada contemporană confirmă justeţea alegerilor făcute, recent, de Australia în plan politic şi diplomatic, într-o lume de care se apropie tot mai mult şi care o integrează. Australia consideră că rolul ei politic viitor se va juca pe scena Asiei, chiar dacă, până recent, nu era decât un modest sprijinitor al puterii americane protectoare. Australia a înţeles repede consecinţele „doctrinei Guam", adică a dezangajării parţiale a Statelor Unite ale Americii, câţiva ani înainte de sfârşitul propriei implicări în al doilea conflict vietnamez alături de americani. Noile sale relaţii cu ţările asiatice vor face ca Australia să reînnoade legăturile fie cu vechi adversari (Japonia, Coreea, China), fie cu vechile colonii ale puterilor europene (Marea Britanie, Olanda, Franţa). Interesele sale economice şi politice o determină să urmeze o diplomaţie de influenţare discretă (ca, de pildă, în Oceanul Indian, vizavi de naţiunile arabe sau africane din zonă) care întâmpină, uneori, dificultăţi. Cea mai mare preocupare din ultimii ani s-a datorat relaţiilor sale ambigue cu Indonezia, un gigant demografic şi o piesă politică majoră în Asia şi Pacific. Chestiunea Timorului şi cea a expansiunii regiunii Irian Jaya în detrimentul populaţiilor melaneziene din vechiul protectorat australian Papua-Noua Guinee (devenit independent în 1975) nu au încetat să greveze asupra relaţiilor de bună vecinătate pe care Canberra doreşte să le întreţină cu Djakarta.

Relaţiile Australiei cu vecinii săi asiatici se caracterizează, cel mai adesea, prin *real politik*. Realismul este manifest în diplomaţia faţă de Myanmar, Thailanda sau Cambodgia. Obiectivul este mai buna coordonare a intereselor sale fundamentale într-o regiune în care Australia ocupă un loc important. Astfel, aceasta cooperează strâns, pe teren bilateral sau prin intermediul programelor

internaţionale (în cadrul planului de la Colombo sau prin cele ale Băncii asiatice de dezvoltare), cu toate puterile şi cu toate statele implicate. Australia ar dori să fie considerată în această parte a lumii drept un mediator, întărindu-şi, totodată, situaţia de poziţie comercială avansată în direcţia unor noi pieţe ce trebuie descoperite şi dezvoltate.

De mai multe decenii, Australia s-a propulsat singură în rolul de coordonator sau de portavoce indispensabilă a intereselor fundamentale ale micilor state din Pacificul de sud. Cu toate că şi-a împărţit, în mod tacit, această sarcină cu Noua Zeelandă[47] (ţară orientată către triunghiul polinezian, în timp ce Australia se ocupă de lumea melaneziană), Australia se consideră protectorul natural al unui subansamblu politic de unde au dispărut influenţele externe (navele de pescuit sovietice nu s-au mai instalat în largul atolului Kiribati), cu excepţia celei a Statelor Unite ale Americii (prezente în Insulele Mariane) şi, mai ales, a Franţei (ea însăşi o putere regională în zonă şi cu care Australia se întâlneşte, începând din 1947, în cadrul Comisiei Pacificului de sud), care, prin prezenţa sa în Noua Caledonie, Wallis şi Futuna şi în Polinezia, împiedică încă deplina instalare a acestei hegemonii suple. Australia a considerat mult timp că experienţele nucleare din atolul Mururoa îi afectează zona de interes. Acordurile de la Matignon asupra Noii Caledonii (1988) i-au moderat ardoarea de a se angaja în ajutorul „popoarelor aflate pe calea decolonizării". Australia s-a aflat însă pe lista ţărilor din regiune care, în 1986, au înscris Noua Caledonie pe lista teritoriilor ce trebuie decolonizate de către Adunarea Generală a Naţiunilor Unite. De asemenea, Forumul Pacificului de sud din 1986 de la Rarotonga a adoptat, sub

---

[47] Vezi H. Coutau-Bégarie, *Géostratégie du Pacifique* (*l'Australie et la Nouvelle-Zélande, puissances régionales*).

presiunea Australiei şi a Noii Zeelande, tratatul de denuclearizare a zonei. Este ca şi cum, în ochii australienilor, Franţa ar putea continua să exercite o anumită influenţă în Pacificul de sud, dar fără a-şi exercita şi suveranitatea.

Influenţa Australiei în regiune nu se bazează pe nici o formă de putere armată, care, de altfel, este insuficientă pentru propria apărare şi securitate. Forţele armate australiene nu dispun deloc de mijloace susceptibile de a permite Australiei să vină în ajutorul aliaţilor săi sau chiar să-i asigure propria protecţie. Strategia ei curentă se bazează pe convingerea că va şti măcar să detecteze din timp pericolul, chiar dacă nu poate ataca ea însăşi pe agresor şi înainte de a se întări în partea sa sud-estică (considerată, în mod tradiţional, ca ultima „fortăreaţă" în cazul în care teritoriul naţional ar fi invadat). Efortul militar australian reprezintă, totuşi, 2% din PIB. Forţele sale armate nu sunt cu totul neglijabile. Ele se compun din 100 000 de oameni (un sfert din această cifră îl constituie rezerviştii). Efectivele sunt repartizate între armata de uscat (45%), aviaţie (30%) şi marină (25%). Capacitatea de intervenţie a acestor trupe rămâne foarte limitată, în ciuda calităţii unor materiale şi a nivelului ridicat de formare al ofiţerilor (pregătiţi la Royal Military College din Duntroon, RAAF College din Point Cook, HMAS din Creswell). Forţele aeriene abia pot patrula imensa frontieră de nord. Apărarea terestră, lipsită de mari facilităţi pentru transport şi apărare, este risipită. De la dispariţia unicului ei portavion, *Melbourne*, în 1983, marina nu se poate baza decât pe şase submarine de tip clasic, pe câteva, prea puţine, fregate purtătoare de rachete şi pe un mic număr de elicoptere, dintre care unele adaptate operaţiilor marine şi care asigură intervenţiile între elementele unei flotile desfăşurate în sud-estul ţării, ca şi cum principalul ei obiectiv ar fi Noua Zeelandă.

Australia trăieşte într-un foarte fragil şi oarecum iluzoriu echilibru al apărării, dat fiind că are un potenţial de intervenţie cu totul insuficient pentru a acoperi imensitatea teritoriului şi pentru a fi prezentă pe un eventual teatru de operaţii. Este, de asemenea, clar că acest potenţial nu este la înălţimea ambiţiilor pe care le-ar putea nutri, în termenii forţelor convenţionale, principala putere a regiunii. Australia cunoaşte, astfel, dificultăţi asemănătoare cu cele ale Canadei, paznicul septentrional al imensei frontiere marine a Arcticii. Nu trebuie uitat nici faptul că ea deţine cea mai mare parte a continentului Antarctica (teritoriu în mijlocul căruia se inserează Ţara Adelie a francezilor). Această poziţie strategică îi conferă nu doar responsabilităţi crescute în materie de supraveghere şi apărare, dar şi obligaţii în materie de protecţie a planetei, de urmărire a evoluţiei mărilor şi oceanelor şi de apărare a ultimelor ţinuturi virgine, sanctuare ale lumii de mâine.

CONCLUZII

Intrând în cel de-al treilea secol de existenţă, Australia a trecut pragul unei noi vieţi: cea a unei mai mari deschideri către lume şi, în special, către zona sa naturală de influenţă, regiunea Asia-Pacific, exprimând, astfel, o voinţă calculată cu grijă şi o încredere puţin comună în viitor. Cum poate să-şi diversifice interesele şi partenerii, să se deschidă mai mult schimburilor de tot felul, păstrându-şi, totodată, omogenitatea recent dobândită? Încercările dezvăluie caracterul şi călesc sufletul. Australia a fost adesea acuzată că se izolează din teamă, că este lipsită de imaginaţie şi, mai ales, că îi lipseşte perspectiva asupra lumii. Rând pe rând, închisoare şi colonie, anglo-saxonă, albă, protecţionistă, pare să fi găsit în ea însăşi resursele pentru o nouă expansiune, cea care ilustrează cel mai bine modernitatea şi dăinuirea sa.

Societatea australiană este departe de a înmănunchea toate virtuţile. Este conştientă de defectele sale şi nu se propune drept model. Visa la egalitate şi fraternitate, însă nu a încetat să adăpostească diviziunile şi inegalităţile. Pentru a le atenua, Australia a ales să se angajeze pe calea unui multiculturalism înţelept şi a unui lent metisaj, neezitând să-şi modifice în chip fundamental cultura majoritară.

Puterea sa de seducţie creşte încetul cu încetul în lume, iar imaginea sa externă continuă să se îmbunătăţească. Îndrăzneşte să vorbească pe scena internaţională fără teama de a-şi vedea cumva reproşate lipsa de

toleranţă sau inechitatea. Australia şi-a câştigat cu răbdare locul important în rândul naţiunilor.

Ţară mare, prin dimensiunile sale geografice, Australia se mulţumeşte cu existenţa şi influenţa ei de putere mijlocie, fără ambiţii excesive şi fără mesaje agresive către exterior. A ieşit din cadrele unei vieţi naţionale în limitele căreia resimţea complexele de tinereţe şi a lăsat deoparte inocenţa pentru a se maturiza şi a-şi asuma responsabilităţile. În sfârşit instalată în epoca şi în geografia sa, respingând acuzaţia de a fi un „continent prost amplasat”, Australia, care nu a putut şi nici nu a dorit să tulbure lumea şi, încă şi mai puţin, să o încurce cu prezenţa ei, poate demonstra forţa simplităţii sale, fără aroganţă, dar şi fără falsă modestie.

Australia prezintă toate trăsăturile unei naţiuni care vrea să fie luată în seamă, deoarece a fost prea mult timp o ţară şi o societate ce s-au văzut ignorate sau caricaturizate în ochii lumii. Lungul său drum înainte nu poate fi decât încununat de succes.

Australia: câteva date

1606	Willelm Jansz descoperă Capul York.
1616	Olandezii Dirk Hartog şi Frederick de Houtman descoperă coastele vestice ale continentului.
1642	Abel Tasman descoperă Ţara lui Van Diemen (Tasmania).
1688	Englezul William Dampier explorează diverse puncte de pe ţărmurile Noii Olande (Australia).
1759	Publicarea la Paris a cărţii *Histoire des navigations australes* a lui Charles de Brosses.
1762	Publicarea la Londra a lucrării *Terra Australis Cognita* a lui John Callender.
1770	James Cook descoperă Botany Bay (NSW).
1786	Marea Britanie ia decizia de a deporta prizonieri de drept comun în Noua Olandă.
1788	(18 ianuarie) Sosirea Primei Flote la Botany Bay; (26 ianuarie) luarea în stăpânire a estului continentului şi instalarea coloniei penitenciar la Port Jackson; (26 ianuarie) sosirea navigatorului francez Lapérouse în Botany Bay.
1792	Misiunea de explorare a lui Bruni d'Entrecastreaux.

1793	Sosirea primilor colonişti liberi în New South Wales.
1795	Primul guvernator al coloniei, Arthur Phillip, este înlocuit de către John Hunter.
1796	Importarea primelor pluguri.
1796	Importarea primelor oi merinos.
1798	Sosirea prizonierilor politici.
1799	Matthew Flinders explorează coasta viitoarei Australii de Sud.
1800	Misiunea de explorare a francezului Nicolas Baudin.
1803	Crearea cotidianului *Sydney Gazette.*
1804	Fondarea portului Hobart (Tasmania).
1808	Revolta „romului" împotriva guvernatorului Bligh.
1813	Explorarea regiunii Munţilor Albaştri (NSW).
1814	Noua Olandă devine Australia.
1816	Este creat Sydney Hospital.
1817	Este creată Bank of New South Wales.
1823	New South Wales îşi formează un Consiliu Legislativ.
1824	Descoperirea primelor zăcăminte de cărbune, fondarea oraşului Brisbane (Queensland), apariţia ziarului *The Australian* la Sydney.
1825	Crearea Camerei de Comerţ din Sydney; primele naturalizări.
1828	Primul recensământ al populaţiei australiene.
1829	Fondarea coloniei Australia de Vest.
1835	Fondarea oraşului Melbourne (Victoria).
1836	Fondarea oraşului Adelaide (Australia de Sud).

1838 Masacrarea aborigenilor la Myall Creek (NSW).

1839 Descoperirea locului pe care se va înălţa oraşul Darwin (Teritoriul de Nord).

1840 Exploratorul Edward Eyre traversează, pentru prima dată, continentul de la est la vest.

1842 Descoperirea zăcămintelor de cupru în Australia de Sud.

1850 Fondarea Universităţii din Sydney.

1851 Crearea coloniei Victoria prin separarea de New South Wales; este descoperit aur în sud-estul continentului.

1853 Fondarea Universităţii din Melbourne.

1854 Revolta „baricadei" din Eureka (Ballart, Victoria); introducerea votului secret, începutul construcţiei căii ferate.

1857 Fondarea institutelor Sydney Grammar School şi Geelong Grammar School; fondarea ziarului *The Age*, la Melbourne.

1859 Crearea coloniei Queensland prin separarea de New South Wales.

1861 Dispariţia exploratorilor Burke şi Wills; revolta antichineză de la Lambing Flat (NSW).

1862 John McDougall Stuart traversează continentul de la sud la nord.

1863 Este descoperit aur la Kalgoorkie (Australia de Vest).

1872 Începuturile legăturilor telegrafice intercontinentale.

1874 Fondarea Universităţii din Adelaide.

1875 Ultimele mari explorări terestre (John Forrest).

1876	Moartea ultimului aborigen din Tasmania.
1880	Capturarea lui Ned Kelly şi a bandei sale de *bushrangers*.
1883	Este descoperit argint la Broken Hill (NSW).
1891	Prima convenţie în vederea creării unei federaţii; marea grevă a muncitorilor care tund lâna; crearea Australian Labor Party.
1896	Pentru prima dată este garantat salariul minim.
1900	Parlamentul britanic adoptă Commonwealth of Australia Constitution Act.
1901	(1 ianuarie) Proclamarea Commonwealth of Australia; angajarea contingentelor australiene în luptele cu burii.
1902	Dreptul de vot pentru femei (alegeri federale).
1903	Este creată Workers' Educational Association.
1908	Se hotărăşte ca la Canberra să fie constituită viitoarea capitală federală.
1910	Crearea Asociaţiei Jurnaliştilor Australiei.
1912	Crearea Băncii Commonwealth-ului.
	Formarea corpului militar ANZAC; intrarea în război împotriva Germaniei; anexarea Noii Guinee.
1915	(25 aprilie) Debarcarea ANZAC la Gallipoli (în Dardanele).
1916	Angajarea trupelor australiene pe frontul de vest, în Franţa.
1917	Inaugurarea căii ferate transcontinentale.
1918	Introducerea scrutinului preferenţial.

1920 Crearea companiei aeriene Queensland and Northern Territory Aerial Services.
1924 Introducerea votului obligatoriu.
1927 Capitala federală este transferată de la Melbourne la Canberra; deschiderea primului parlament.
1928 Charles Kingsford Smith şi Charles Ulm reuşesc prima traversare aeriană a Pacificului.
1929 Greva minerilor din New South Wales.
1932 Este inaugurat Sydney Harbour Bridge; crearea Australian Broadcasting Commission.
1940 Începutul relaţiilor diplomatice naţionale.
1941 Intrarea trupelor australiene în Benghazi (Libia).
1942 Bombardarea portului Darwin de către avioanele japoneze; generalul american MacArthur îşi instalează cartierul general la Melbourne.
1944 Crearea Liberal Party of Australia; legea alocaţiilor de şomaj şi de boală.
1947 Legea Serviciilor sociale.
1948 Instaurarea săptămânii de lucru de patruzeci de ore.
1949 Greva minerilor. Intervenţia militară.
1951 Semnarea tratatului de securitate ANZUS.
1952 Experimente nucleare britanice în Australia.
1954 Vizita reginei Elisabeta a II-a.
1956 Jocurile Olimpice de la Melbourne.
1960 Aborigenii devin cetăţeni australieni cu drepturi depline.

1961 Descoperirea zăcămintelor de fier de la Pilbara (Australia de Vest).

1962 Descoperirea zăcămintelor de uraniu de la Rum Jungle (Teritoriul de Nord).

1965 Intrarea trupelor australiene în Vietnam.

1966 Reforma monetară; introducerea dolarului australian; prim-ministrul Sir Robert Menzies pleacă de la guvernare după şaptesprezece ani.

1971 Alegerea primului aborigen în Parlamentul federal.

1972 Prima victorie a Partidului Laburist după douăzeci şi trei de ani.

1973 Abolirea oficială a politicii „Australia albă"; inaugurarea Operei din Sydney; Patrick White primeşte Premiul Nobel pentru literatură.

1974 Portul Darwin este parţial distrus de ciclonul Tracy.

1975 Criza politică şi sfârşitul guvernării laburiste a lui Gough Whitlam; Papua-Noua Guinee devine independentă; este creat Australia Council.

1977 Crearea mişcării Democraţii Australieni.

1978 Este creat Special Broadcasting Service (Serviciul Audiovizual Special).

1979 Crearea Poliţiei federale australiene.

1982 Inaugurarea Galeriei Naţionale Australiene (Canberra).

1983 Venirea la putere a Partidului Laburist al lui Robert Hawke.

1984 *Advance Australia Fair* devine imnul naţional australian; adoptarea Sex Discrimination Act.

1985	Teritoriul Ayers Rock este restituit aborigenilor.
1986	Este adoptat Australia Act.
1988	Bicentenarul Australiei; expoziţia de la Brisbane; inaugurarea noului parlament federal.
1991	Paul Keating îi succede lui Robert Hawke în fruntea Partidului Laburist şi a guvernului.
1993	Nouă victorie a laburiştilor în alegeri.
2000	Jocurile Olimpice de la Sydney.
2001	Centenarul Commonwealth-ului Australiei.
2003	Trupe speciale australiene participă la războiul din Irak.

BIBLIOGRAFIE

Alexander F., *Australia Since Federation*, Melbourne, Nelson, 1967, 356 p.

Anderson K. şi Garnaut R., *Australian Protectionism*, Sydney, Allen & Unwin, 1987, 160 p.

Babbage R., *A Coast too long: Defending Australia Beyond the 1900s*, Sydney, Allen & Unwin, 1990, 232 p.

Birch C., *Confronting the future*, Ringwood, Penguin Books, 1975, 360 p.

Caves R. şi Krause L. (edit.), *The Australian Economy: A View from the North*, Sydney, Allen & Unwin, 1984, 416 p.

Clark C.M., *A History of Australia*, Melbourne, University Press, 1962, 5 vol.

Clyne M.G., *Multilingual Australia*, Melbourne, River Seine Publications, 1982, 182 p.

Conway R., *The Great Australian Stupor*, Melbourne, Sun Books, 1985, 250 p.

Conway R., *The End of Stupor?*, Melbourne, Macmillan, 1984, 220 p.

Coutau-Bégarie H., *Géostratégie du Pacifique*, Paris, Economica, 1987, 374 p.

Crisp L.F., *Australian National Government*, Melbourne, Longman Cheshire, 1983, 522 p.

Dommergues A. şi Nedeljkovic M., *Les Français et l'Australie*, Colloque d'etudes franco-australiennes, Université de Paris X–Nanterre–Le Havre, 1987, 336 p.

Drake P.J. şi Nieuwenhuysen J.P., *Economic Growth in Australia*, Melbourne, Oxford University Press, 1988, 164 p.

Elkin A.P., *The Australian Aborigines*, Sydney, Angus & Robertson, 1938, 1974, 398 p.

Evans G. şi Grant B., *Australia's Foreign Relations in the World of the 1990's*, Melbourne University Press, 1990, 390 p.

Fiske J., Hodge B., Turner G., *Myths of Oz,* Sydney, Allen & Unwin, 1987, 192 p.

Flood J., *Archaeology of the Dreamtime*, Sydney, Collins, 1983, 288 p.

Fraser B. (edit.) *The Macquarie Book of Events*, McMahons Point NSW, Macquarie Library, 1983, 608 p.

Grimal H., *Le Commonwealth*, Paris, PUF, «Que sais-je?», no. 334, 1982, 128 p. (trad. în l. rom.: *Commonwealth-ul*, Ed. Corint, Bucureşti, 2003).

Hall S., *Critical Business: the New Australian Cinema in Review*, Adelaide, Rigby, 1985, 200 p.

Higgs P., *Adaptation and Survival in Australian Agriculture*, Oxford University Press, 1986, 320 p.

Hilmer F., *When the Luck Runs Out*, Sydney, Harper & Row, 1985, 164 p.

Horne D., *The Lucky Country Revisited*, Melbourne, Dent, 1987, 236 p.

Horne D., *The Story of the Australian People*, Sydney, Reader's Digest, 1985, 320 p.

Hughes R., *The Fatal Shore*, Londres, Collins Harvill, 1987, 688 p.

Jones M.A., *The Australian Welfare State,* Sydney, Allen & Unwin, 1980, 244 p.

Kingston B., *The Oxford History of Australia*, Melbourne, 1988, 5 vol.

Kramer L. (edit.), *The Oxford History of Australian Literature*, Melbourne, Oxford University Press, 1981, 510 p.

Larkins J., *Dictionary of Australian History*, Adelaide-Rigby, 1980, 226 p.

Lloyd C. şi Sekuless P., *Australia's National Collections,* Melbourne, Cassell, 1980, 320 p.

Lloyd P.J. (edit.), *Mineral Economics in Australia*, Sydney, Allen & Unwin, 1984, 334 p.

Martin O., *Armed Neutrality of Australia*, Melbourne, Globe Press, 1984, 294 p.

McGregor C., *The Australian People,* Sydney, Hodder & Stoughton, 1980, 334 p.

Molony J., *History of Australia (The Penguin Bicentennial)*, South Yarra, 1987, 342 p.

Murphy B., *Dictionary of Australian History*, Sydney, McGraw-Hill, 1982, 304 p.

Nedeljkovic M., *L'Aube d'une nation. Les écrivains d'Australie de 1788 à 1910*, Paris, PUF, 1982, 448 p.

Nicholson M., *The Little Aussie Fact Book*, Melbourne, Pitman, 1987, 198 p.

Nisbert A.M. şi Blackman M. (edit.), *The Australian Cultural Connection* (symposium), University of New South Wales, CEEFA, Sydney, 1983, 282 p.

O'Neill R. şi Horner O., *Australian Defence Policy for the 1980s*, St. Lucia, University of Queensland Press, 1982, 308 p.

Pons X., *L'Australie et ses populations*, Bruxelles, Editions Complexe, 1983, 220 p.

Sherington G., *Australia's Immigrants*, Sydney, Allen & Unwin, 1980, 190 p.

The Australian Encyclopaedia (9 vol.), Australian Geographic Society, Terrey Hills, 1988.

The Australian National Dictionary (Australian Words and their Origins), Ramson W.S. (edit.), Melbourne, Oxford University Press, 1988, 814 p.

Thomas D. (edit.), *Creating Australia*, International Cultural Corporation of Australia Limited, Adelaide, 1988, 248 p.

Ward R., *Australia Since the Coming of Man*, Sydney, Landsdown Press,. 1987, 264 p.

Ward R., *Finding Australia*, Richmond Heinemann Educational Australia, 1987, 460 p.

Watson D., *The Story of Australia*, Melbourne, Thomas Nelson, 1984, 202 p.

Wide W., Hooton J., Andrews B., *The Oxford Companion to Australian Literature*, Melbourne, Oxford University Press, 1985, 760 p.

Woodward D., Parkin A., Summers J., *Government Politics and Power in Australia*, Melbourne, Longman Cheshire, 1985, 374 p.

Year Book Australia (Australian Bureau of Statistics) (anual)

În plus, întreaga documentaţie generică sau tematică (rezumate, fişe, note şi broşuri) publicate sub autoritatea Commonwealth-ului Australiei, Canberra, prin grija Ministerului Afacerilor Externe şi al Comerţului (Ovearseas Informations Branch), Australian Bureau of Statistics, Australian Tourism Commission.

Notă: Documentaţia citată în această bibliografie este disponibilă la biblioteca Ambasadei Australiei în Franţa, căreia autorul ţine să-i mulţumească pentru sprijin.

CUPRINS

Istorie universală *Microsinteze*

Fidelă obiectivului de a prezenta publicului o serie utilă de minisinteze de calitate, Editura Corint propune de această dată o incursiune în istoria, dar şi în prezentul unuia dintre cele mai puţin cunoscute continente pentru cititorii români: Australia. Autorul lucrării, Jean-Claude Redonnet, ne oferă o imagine detaliată a acestei lumi îndepărtate, cu multe informaţii utile, al căror prim efect este sporirea curiozităţii şi a dorinţei de a afla mai mult. Descoperim repede în text relaţia pe care autorul o stabileşte între societatea australiană şi mediul natural în care s-a format aceasta. Un pământ „pierdut", dar mereu imaginat, a cărui realitate reuşeşte să umbrească, în anumite privinţe, chiar şi debordanta imaginaţie a europenilor.

Colecţie coordonată de ŞERBAN PAPACOSTEA, membru corespondent al Academiei Române

În curs de apariţie:

- *EUROPA DE NORD ÎN SECOLUL AL XX-LEA* de *François-Charles Mougel*
- *CAROL CEL MARE* de *Renée Mussot-Goulard*
- *INTERPOLUL* de *Marc Lebrun*

ISBN: 973-653-501-0

